

DIGITALES ARCHIV

ZBW – Leibniz-Informationszentrum Wirtschaft
ZBW – Leibniz Information Centre for Economics

Periodical Part

Konjunkturtendensene / Statistisk sentralbyrå ; 2020

Provided in Cooperation with:

Statistics Norway, Oslo

Reference: Konjunkturtendensene / Statistisk sentralbyrå ; 2020 (2020).

https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/artikler-og-publikasjoner/_attachment/419153?_ts=171a7776d10.

https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/artikler-og-publikasjoner/_attachment/423360?_ts=172e5774b20.

This Version is available at:

<http://hdl.handle.net/11159/5255>

Kontakt/Contact

ZBW – Leibniz-Informationszentrum Wirtschaft/Leibniz Information Centre for Economics

Düsternbrooker Weg 120

24105 Kiel (Germany)

E-Mail: [rights\[at\]zbw.eu](mailto:rights[at]zbw.eu)

<https://www.zbw.eu/econis-archiv/>

Standard-Nutzungsbedingungen:

Dieses Dokument darf zu eigenen wissenschaftlichen Zwecken und zum Privatgebrauch gespeichert und kopiert werden. Sie dürfen dieses Dokument nicht für öffentliche oder kommerzielle Zwecke vervielfältigen, öffentlich ausstellen, aufführen, vertreiben oder anderweitig nutzen. Sofern für das Dokument eine Open-Content-Lizenz verwendet wurde, so gelten abweichend von diesen Nutzungsbedingungen die in der Lizenz gewährten Nutzungsrechte.

<https://zbw.eu/econis-archiv/termsfuse>

Terms of use:

This document may be saved and copied for your personal and scholarly purposes. You are not to copy it for public or commercial purposes, to exhibit the document in public, to perform, distribute or otherwise use the document in public. If the document is made available under a Creative Commons Licence you may exercise further usage rights as specified in the licence.

Konjunkturtendensene

med nasjonalregnskap for 2. kvartal og juli 2020

2020 / 3

© Statistisk sentralbyrå, 2020

Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen
skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.

Innhold

1. Konjunkturutviklingen internasjonalt	3
1.1. USA	4
1.2. Europa	7
2. Konjunkturutviklingen i Norge	10
2.1. Finanspolitikk på vei ut av krisen	13
2.2. Forsiktig renteoppgang fra 2021	14
2.3. Innhentingen i konsumet fortsetter	15
2.4. Boligprisene klart opp siden april	16
2.5. Store svingninger i petroleumsinvesteringene	17
2.6. Stort fall i næringsinvesteringene	18
2.7. Store reduksjoner i utenrikshandelen.....	18
2.8. Aktiviteten er på vei opp	19
2.9. Arbeidsmarkedet preges av permitteringer	20
2.10. Fallende reallønn neste år.....	22
2.11. Underliggende inflasjon ned på sikt	23
3. Nasjonalregnskap for 2. kvartal og juli 2020	27
3.1. Nasjonalregnskap for 2. kvartal 2020	28
3.2. Internasjonal sammenlikning	29
3.3. Produksjon og bruttonasjonalprodukt	31
3.4. Konsum i husholdningene	33
3.5. Konsum i offentlig forvaltning	34
3.6. Bruttoinvesteringer i fast realkapital.....	34
3.7. Eksport og import	34
3.8. Utviklingen i løpende priser	35
3.9. Sysselsetting og utførte timeverk.....	35
3.10. Revisjoner.....	36
Bokser	
1.1. Utviklingen i oljemarkedet	9
2.1. Arbeidsledige og permitterte i Arbeidskraftundersøkelsen	21
2.2. Sammensetningseffekter og årslønnsvekst	24
3.1. Helse- og omsorgsnæringene i nasjonalregnskapet under koronakrisen	32
Tabeller	
1.1. Makroøkonomiske anslag fra IMF og Statistisk sentralbyrå (SSB). Årlig endring i prosent	5
2.1. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Regnskapstall. Vekst fra forrige periode. Prosent	10
2.2. Vekst i BNP Fastlands-Norge og importjusterte bidrag fra etterspørselskomponenter. Prosentpoeng, årlig rate	11
2.3. Makroøkonomiske hovedstørrelser 2019-2023. Regnskap og prognoser. Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår	12
3.1. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Faste 2017 priser. Millioner kroner	37
3.2. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Faste 2017-priser. Prosentvis endring fra foregående kvartal	38
3.3. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Prisindeks. 2017=100	39
3.4. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Prisindeks. Prosentvis endring fra foregående kvartal	39
3.5. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Måned. Sesongjustert. Faste 2017-priser. Prosentvis volumendring fra foregående periode	40
3.6. Makroøkonomiske hovedstørrelser 2010-2023. Regnskap og prognoser. Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår	41

Spørsmål om konjunkturtrendene i

– Norge: Thomas von Brasch, thomas.vonbrasch@ssb.no, tlf. 93 89 85 24

– Utlandet: Roger Hammersland, roger.hammersland@ssb.no, tlf. 47 29 32 89

– Nasjonalregnskap: Pål Sletten, pal.sletten@ssb.no, tlf. 99 29 06 84

Redaksjonen ble avsluttet onsdag 9. september 2020

Publisert 11. september 2020

© Statistisk sentralbyrå

Ved bruk av dette materialet skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.

Standardtegn i tabellen	Symbol
Oppgave mangler	..
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Null	0

1. Konjunkturutviklingen internasjonalt

Etter en nedtur som savner sidestykke i moderne tid er den økonomiske veksten hos våre handelspartnere nå i ferd med å ta seg kraftig opp. I våre prognoser antas likevel ikke gjeninnhenting å bli sterk nok til at aktiviteten i prognoseperioden kommer opp på det nivået vi før krisen ville ha karakterisert som et normalnivå. Usikkerheten rundt den videre utviklingen er imidlertid stor. En ny smittebølge og fravær av vaksine vil kunne føre til at gjeninnhenting stopper opp og sågar blir til ny nedtur. På den annen side kan myndighetene komme til å føre en mer ekspansiv politikk enn det vi har lagt til grunn i våre prognoser.

BNP-fallet hos Norges handelspartnere var svært kraftig i 2. kvartal. I Italia, Frankrike og Spania, ble det rapportert om fall fra kvartalet før i området 10-20 prosent. Selv om tall fra Tyskland og Polen bidro til å dempe nedgangen noe, var det samlede fallet for euroområdet likevel nær 12 prosent. Både i USA og Japan gikk BNP ned med rundt 10 prosent i 2. kvartal og i Storbritannia ble den tilsvarende nedgangen registrert til hele 20,4 prosent. BNP-veksten i Sverige så lenge ut til å være mindre påvirket av pandemien enn i de andre nordiske landene. Tallene for 2. kvartal viser imidlertid en sesongjustert nedgang fra kvartalet før på 8,6 prosent. Ser vi kvartalene i første halvår i år under ett, har fallet i svensk økonomi vært omtrent like stort som fallet i de to andre skandinaviske landene.

Også i framvoksende økonomier har pandemien gitt seg utslag i kraftige BNP-fall i første halvår i år. Etter et fall på i overkant av 10 prosent fra 4. kvartal i fjor til i 1. kvartal i år steg imidlertid BNP i Kina med nær 12 prosent i 2. kvartal. Sammenliknet med gjeninnhenting i mange andre land, ser denne oppgangen ut til å i større grad være drevet av en oppgang i industriproduksjonen, og i mindre grad av et oppdemmet behov for konsum. Mye produseres derfor trolig for lager. I India fortsatte BNP-veksten å avta i 1. kvartal

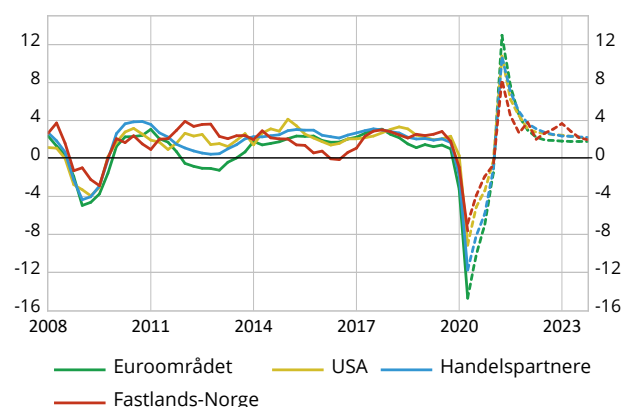
i år, men var fortsatt positiv, til tross for nedstengning og innføring av et av verdens strengeste smittevernsregimer tidlig i mars. Siden den gang har imidlertid pandemien grepet stadig mer om seg, og man registrerer nå flere nye smittede daglig enn i noe annet land i verden. Foreløpige tall for 2. kvartal i år antyder et fall fra samme kvartalet året før på nær 24 prosent.

Med dette bakteppet ser vi for oss et betydelig fall i BNP blant våre handelspartnere i 2020. Flere land har nå gradvis begynt å mykne opp på smittevernstilltakene. Dette har gitt seg utslag i en sterk økning i husholdningenes konsum, blant annet som følge av store statlige overføringer og oppdemmede konsumbehov. Også industriproduksjonen har tatt seg markert opp siden mai og med en smittespredning som for tiden er nedadgående i USA, er det håp om at gjeninnhenting der vil kunne fortsette utover høsten. I Europa er derimot smitten i mange land på vei opp igjen, og ledende indikatorer tyder på at gjeninnhenting kan være i ferd med å bremse opp som følge av usikkerhet og føre-var-tilpasninger relatert til den framtidige smitteutviklingen.

Våre prognoser er forbundet med stor usikkerhet. På den ene side kan smittespredningen bli mer omfattende enn det vi har lagt til grunn, og den kan komme i nye bølger og gi nye nedstengninger. Dessuten er konflikten mellom USA og Kina langt fra over. Nye tiltak truer med å gjøre større skade på økonomiene i både Kina og USA enn det tollsatsene gjorde før pandemien rammet verden. På det nåværende tidspunkt er det heller ingen som med sikkerhet kan si om Storbritannia og EU vil bli enige om en ny handelsavtale når overgangsperioden utløper den 31. desember i år. I henhold til en ny britisk utvalgsundersøkelse foretatt blant bedriftsledere har usikkerheten relatert til den framtidige utviklingen ledet til et forventet investeringsfall på 32 prosent i 3. kvartal i år.

Figur 1.1. BNP-vekst med prognoser. Utvalgte land

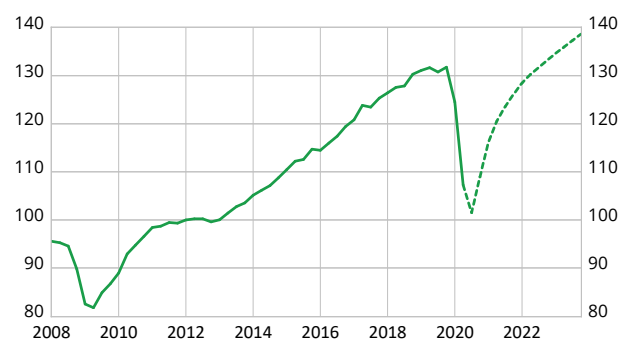
Endring fra samme kvartal året før i prosent

Kilde: Macrobond

Figur 1.2. Internasjonal markedsindikator

Volumindikator

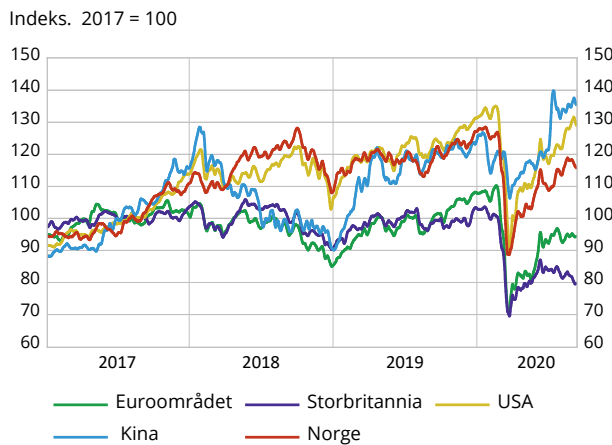
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 1.3. Oljepris. Brent blend

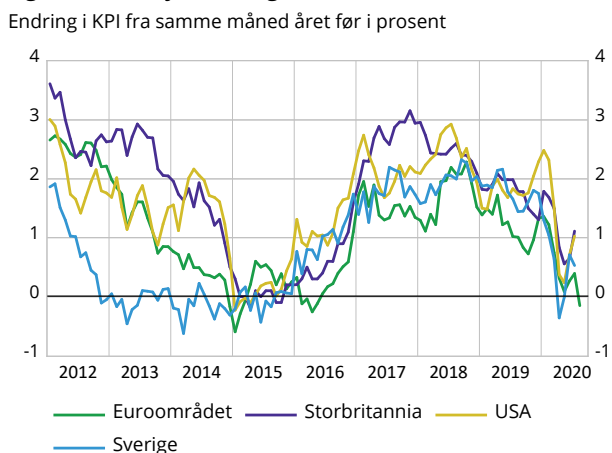
Kilde: Macrobond og Statistisk sentralbyrå

Figur 1.4. Aksjekurser. Utvalgte land

Kilde: Macrobond

Figur 1.5. Inflasjon. Utvalgte land

Kilde: Macrobond

På den annen side kan sentralbankene og myndighetene være villige til å strekke seg langt i motkonjunkturpolitikken. I en verden med ledig kapasitet og høy arbeidsledighet, kan en kombinasjon av ekspansiv finans- og pengepolitikk være et effektivt virkemiddel i konjunkturstyringen, uten at det nødvendigvis fører til økt inflasjon.

Pandemiutbruddet i vår førte til en likviditetskrise i mange selskaper som dermed måtte ta opp lån for å håndtere en vanskelig situasjon. Økt gjeld og lavere inntekter skaper usikkerhet om evnen til å betjene gjelda. Kredittkvaliteten i markedet for lån til virksomheter har trolig forverret seg betraktelig som følge av dette. Dette gjelder særlig for lån til små og mellomstore virksomheter samt for næringer med høy risiko som for tiden må finansiere seg via et bankvesen som er preget av skjerpede utlånsvilkår. Historisk sett er denne typen tilstramminger høyt korrelert med antall konkurser og kan være en god ledende indikator for en nedgang i ikke-finansielle investeringer. Vi kan derfor ikke utelukke at vi framover får en periode med generelt lav investeringsvekst og et økende antall konkurser.

Samlet sett venter vi et betydelig fall i den økonomiske aktiviteten hos våre handelspartnere i 2020. I 2021 er gjeninnhenting antatt å lede til en vekst på i overkant av 5 prosent, godt understøttet av ekspansiv finans- og pengepolitikk og positive effekter fra en fortsatt lav oljepris (se boks 1.1). Som i vår forrige konjunkturrapport, ser vi ikke for oss at gjeninnhenting deretter vil være sterkere enn at våre handelspartnere fortsatt vil befinne seg i en lavkonjunktur ut prognoseperioden.

1.1. USA

USA er landet i verden med flest smittetilfeller og dødsfall som følge av koronaviruset. Rundt en fjerdedel av alle verdens smittetilfeller, og en nesten like stor andel av dødsfallene, er registrert i USA. Mange delstaters gjenåpning av samfunnet før helsesituasjonen var avklart i sommer medførte en ny smittebølge i juni og juli, men antall nye smittede har deretter avtatt gjennom august.

Amerikansk økonomi er fremdeles sterkt påvirket av pandemien. Sesongjustert BNP falt med 9,5 prosent i 2. kvartal, etter et fall på 1,3 prosent i 1. kvartal. Med unntak av en oppgang i offentlig konsum og investeringer var nedgangen bredt basert med kraftig reduksjon i så vel privat konsum og investeringer som eksport og import. Kapasitetsutnyttelsen i økonomien falt kraftig og lagre ble redusert tilsvarende mye i 2. kvartal. De løpende tallene viser imidlertid at det har vært en betydelig oppgang i detaljhandelen i tre-månedersperioden fram til og med juli. Industriproduksjonen tok seg også opp i samme periode, og i juni ga dette seg utslag i en eksportøkning. Etter relativt sterk oppgang i juni falt stemningen blant husholdningene tilbake til nivået rett etter pandemiutbruddet i august.

Tabell 1.1. Makroøkonomiske anslag fra IMF og Statistisk sentralbyrå (SSB). Årlig endring i prosent

	BNP-vekst											Prognoser			
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Euroområdet															
SSB	-3,7	2,1	1,9	-0,9	-0,2	1,7	2,4	1,9	2,7	1,9	1,3	-8,9	5,6	2,3	1,8
IMF												-10,2	6,0	--	--
USA															
SSB	-2,5	2,6	1,6	2,2	1,8	2,5	3,1	1,7	2,3	3,0	2,2	-4,3	5,2	2,7	2,3
IMF												-8,0	4,5	--	--
Sverige															
SSB	-4,2	5,7	3,3	-0,3	1,1	2,8	4,2	1,9	2,8	2,1	1,3	-3,7	3,3	2,7	2,1
IMF												-6,8	5,2	--	--
Storbritannia															
SSB	-4,2	1,9	1,5	1,5	2,1	2,6	2,4	1,9	1,9	1,3	1,5	-12,9	7,4	4,2	2,2
IMF												-10,2	6,3	--	--
Kina															
SSB	9,1	10,7	9,6	7,7	7,9	7,4	7,3	6,7	6,9	6,6	6,2	1,6	10,3	6,0	5,2
IMF												1,0	8,2	--	--
Handelspartnere¹															
SSB	-2,9	3,5	2,5	0,7	1,3	2,4	3,0	2,4	2,9	2,5	1,9	-6,9	5,2	3,0	2,3
IMF												-8,0	5,7	0,0	0,0
Prisvekst															
Euroområdet															
SSB	0,3	1,6	2,7	2,5	1,4	0,4	0,2	0,2	1,5	1,8	1,2	0,3	0,8	1,5	1,9
IMF												0,2	1,0	--	--

¹ Euroområdet, Sverige, USA, Storbritannia, Danmark, Kina, Sør-Korea, Polen, Russland og Japan.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

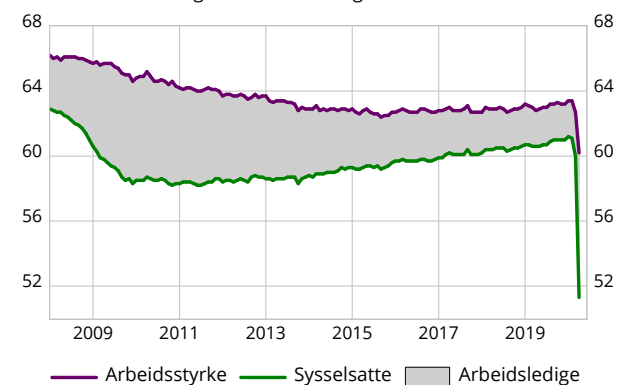
Innkjøpsjefindeksen indikerer på den annen side at den økonomiske aktiviteten har tatt seg videre opp.

Det ble iverksatt finanspolitiske tiltak i vår. Koronavirusloven for bistand, avlastning og økonomisk sikkerhet (CARES), som ble vedtatt i slutten av mars i år, tilførte økonomien en stimulanse på 2 200 milliarder dollar. Denne summen utgjorde om lag 10 prosent av BNP og ga blant annet støtte til virksomheter for å beholde arbeidsplasser. I tillegg har kongressen vedtatt en ny pakke (HEROES) som har avventet behandling i Senatet siden mai. Som følge av at denne loven ikke har blitt behandlet har administrasjonen reallokert midler fra et eksisterende krisefond, noe som har medført at flesteparten av de om lag 20 millioner arbeidsledige og permitterte etterhvert vil motta halvert føderal arbeidsledighetstrygd tilbakedatert til 1. august.

Fra februar til mai falt antall sysselsatte fra om lag 159 millioner til rundt 137 millioner. Antallet har deretter steget med 4,8 og 1,8 millioner i juni og juli, og ytterligere 1,4 millioner i august. Arbeidsledigheten sank fra 10,2 til 8,4 prosent i august, da 13,6 millioner personer var ledige. Til sammenlikning var arbeidsledigheten 3,5 prosent i februar. Antallet permitterte har fortsatt å falle med 3,1 millioner i august til 6,2 millioner, et

Figur 1.6. USA. Arbeidsmarkedet

Prosent av befolkningen i alder 16 år og over

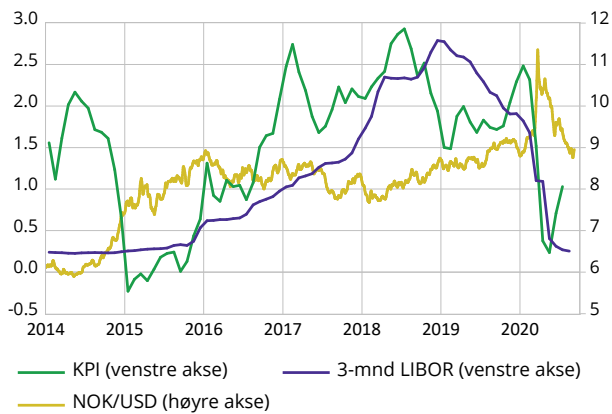

Kilde: Macrobond

nivå som er omtrent tredjeparten av toppnivået i april. Nye søknader om arbeidsledighetstrygd i uke 35 (fra og med 24. august) var på noe under 1 million med ny beregningsmetode som isolert sett gir lavere tall, fremdeles om lag 200 000 høyere enn det høyeste nivået i etterkant av finanskrisen. Dagens nivå er også mer enn tre ganger så høyt som nivået i de siste tre årene før pandemien.

Figur 1.7. USA. Inflasjon, rente og valutakurs

Venstre akse: prosent. Høyre akse: kroner

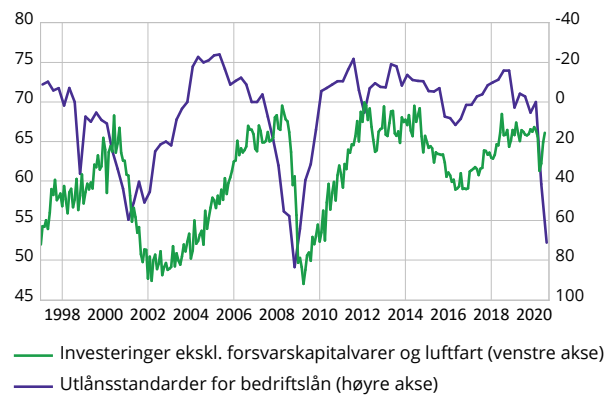

Kilde: Macrobond

Til tross for en svært svak realøkonomisk utvikling har aksjemarkedet i USA mer enn hentet seg inn igjen etter pandemiutbruddet og passerte i midten av august sitt tidligere toppunkt fra 19. februar i år. Det har imidlertid vært en del uro i markedet og i begynnelsen av september har flere aksjeindekser falt noe. Med et usikkert valg om to måneder kan det bli mer uro. Det er imidlertid også stor usikkerhet knyttet til den finansielle stabiliteten som følge av høy bedriftsgjeld. Bedriftsgjelden utenom de finansielle foretakene har utgjort en stigende andel av markedet for den samlede private gjelden i USA. Med unntak av store teknologiselskaper har overskuddene i virksomhetene også vært på sterkt nedadgående. Spesielt gjelder dette for mindre virksomheter med høy risiko og lav kredittrating. Strengere lånestandarder i bankene gjør det progressivt vanskeligere for svake virksomheter å finansiere videre drift og dette kan føre med seg sterk vekst i antall konkurser. Dette er en prosess som på kort sikt vil legge stein til byrden, men som på lengre sikt kan tenkes å være produktivitetsfremmende gjennom kreativ destruksjon. Både i USA og spesielt Europa rapporteres det nå om selskaper som kun er i stand til å betjene sin gjeld som følge av svært lave renteutgifter, betalingsutsettelse og støtteordninger.

Figur 1.8. USA. Bedriftslån og investeringer

Venstre akse: mrd dollar Høyre akse: prosent

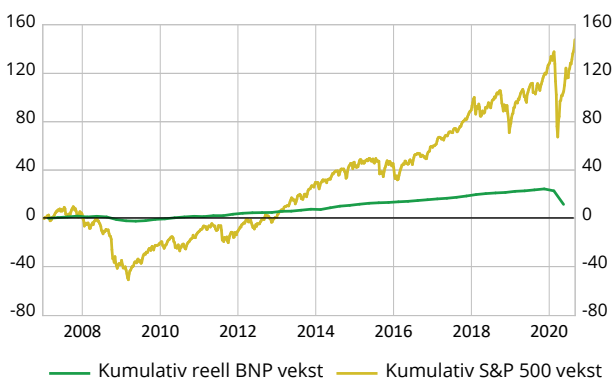

Kilde: Macrobond

Den amerikanske sentralbanken (Fed) senket renta med totalt 1,5 prosentpoeng i mars i år og vedtok på sitt siste rentemøte 29. juli å la renta bli liggende i intervallet 0 til 0,25 prosent, et nivå den tidligere har signalisert vil kunne vare i flere år. Inflasjonsforventningene er mer enn tredoblet siden mars i år og Fed vedtok den 27. august å gå over fra inflasjonsstyring til en form for gjennomsnittsinflasjonsstyring over tid, hvor tidligere avvik fra målet også vil påvirke rentesettingen. Moderat inflasjon over målet vil i henhold til det nye mandatet kunne tillates over tid uten at tidsperioden eller nivået som anses som «moderat» kvantifiseres.

Figur 1.9. USA. Vekst i aksjemarkedet og BNP

Vekst fra 2007 i prosent

Kilde: Macrobond

Den pågående handelskrigen med Kina øker i omfang. Tiltakene mot Huawei ble nylig intensivert, inkludert restriksjoner på utenlandske selskaper som selger til Huawei om de benytter programvare eller produksjonsutstyr fra USA. TikToks eier ByteDance har fått 90 dager på å selge selskapet før et forbud innføres i USA. Dette er bare to av flere eksempler på regjeringens proteksjonistiske agenda mot Kina. Hvis den proteksjonistiske linjen fortsetter også etter presidentvalget i november, vil flere land kunne bli tvunget til å velge side, noe som kan bidra til å svekke de globale vekstutsiktene.

Kombinasjonen av lave renter, støttekjøp i kommersielle pantelånspapirer og finanspolitiske stimuli bidrar til å forsterke gjeninnhenting. I vår prognosebane legger vi til grunn at BNP vil falle med drøye 4 prosent i 2020. I årene framover ventes gjeninnhenting å fortsette, slik at aktiviteten vil passere det som ville ha vært naturlig å kalle et trendforløp før utbredelsen av koronaviruset ved slutten av prognoseperioden.

1.2. Europa

BNP-fallet i de europeiske landene var svært kraftig i 2. kvartal 2020. De største reduksjonene var i Spania, hvor BNP i 2. kvartal var 18,1 prosent lavere enn i 1. kvartal, og Storbritannia, hvor BNP ble redusert med 20,4 prosent i samme periode. Dette skjedde til tross for at det ble iverksatt omfattende støttetiltak nasjonalt. En av grunnene til at Storbritannia opplevde et større fall enn andre europeiske land i 2. kvartal var at de var senere ute med nedstengning. Dersom man ser veksten over 1. og 2. kvartal under ett, er det økonomiene i Spania, Storbritannia, Frankrike og Italia som er hardest rammet. Aktiviteten tok seg imidlertid opp i flere land mot slutten av 2. kvartal som følge av en gradvis oppmykning av tiltak. Oppmykningen medførte også en økning i virussmitten som ga nye lokale nedstengninger, samt fornyet usikkerhet om den økonomiske utviklingen.

BNP for Tyskland, eurosonens største økonomi, synes å ha klart seg noe bedre enn forventet i 2. kvartal i år. Noe av grunnen er at landet har innført stimulerings-tiltak som blant annet momskutt, direkte overføringer og støtte til rammede virksomheter. Etter den gradvise gjenåpningen i løpet av sommeren har etterspørselen og aktiviteten tatt seg opp i såpass stor grad at enkelte stemningsundersøkelser viser relativt stor optimisme med hensyn til den videre utviklingen. Imidlertid har det vært lite å hente i de økonomiske stimulerings-tiltakene for den hardt rammede bilindustrien, og enkelte ledende indikatorer tyder på at farten i gjeninnhenting kan være i ferd med å bremse opp. Det gjør også utviklingen i detaljhandelen som etter en kraftig innhenting i mai, falt noe tilbake i de to påfølgende månedene.

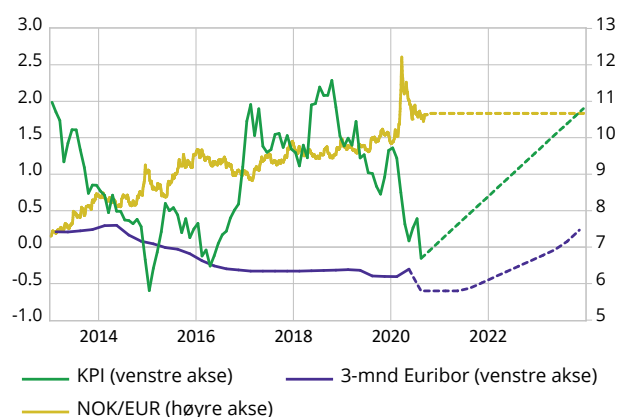
I Frankrike viser arbeidsmarkedsundersøkelser for juli at det fortsatt var om lag 2,4 millioner arbeidere permittert, og at en fjerdedel av arbeidsstyrken enten har blitt sendt hjem eller jobber reduserte timeantall. Frankrike, som lenge har slitt med høy arbeidsledighet, særlig blant unge, har i de senere årene gjennomført en rekke reformer som har bidratt til å øke sysselsettingen. At arbeidsledigheten i Frankrike fortsetter å falle også i 2020 skyldes primært at man aktivt må søke nytt arbeid for å bli definert som arbeidsledig i undersøkelsene, noe mange ikke gjør under de nåværende omstendighetene.

I Italia har det derimot gått noe bedre enn forventet i 2. kvartal 2020. En viktig forklaring er at Italia hadde svak BNP-vekst også før pandemien slo til, slik at mange ulønnsomme foretak i privat sektor allerede hadde gått konkurs. Regjeringens støttetiltak dempet fallet noe, men eksporten er imidlertid fortsatt svak og bidrar til at vekstutsiktene på lang sikt vil være lavere i Italia enn i andre europeiske land.

Spania, ett av de hardest rammede landene i Europa, hadde på sin side høy BNP-vekst ved inngangen til

Figur 1.10. Euroområdet. Inflasjon, rente og valutakurs

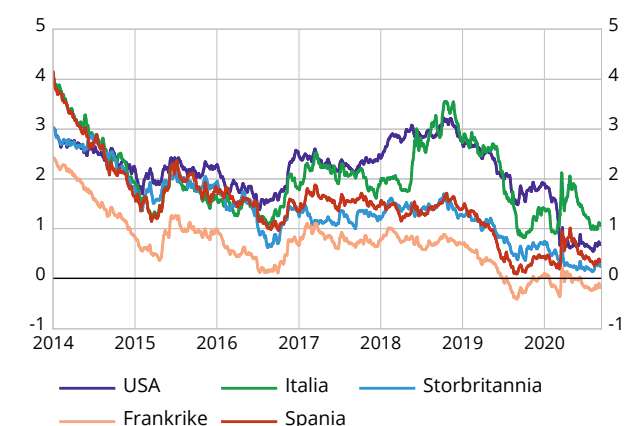
Venstre akse: prosent. Høyre akse: kroner

Kilde: Macrobond

Figur 1.11. 10-årige statsobligasjonsrenter

Prosent

Kilde: Macrobond

pandemien. En av årsakene til den høye veksten er trolig at Spania har et svært fleksibelt arbeidsmarked hvor mellom én fjerdedel og én tredjedel av arbeidsstyrken er på midlertidige kontrakter. Disse arbeiderne har i stor grad gått rett ut i arbeidsledighet under pandemien, i motsetning til mange andre land som har sendt sine arbeidere ut i permisjon. Ifølge OECD risikerer Spania at mer enn 25 prosent av arbeidsstyrken blir arbeidsledige innen slutten av 2020 dersom det skulle komme nye nedstengninger. Lyspunktet for Spania er at de kommer relativt godt ut av EUs tiltakspakke som medlemslandene ble enige om juli. Etter litt diskusjon ble det besluttet at midlene skulle fordeles etter styrken på nedgangen i økonomien, noe som tilsier at Spania får 80 milliarder euro av om lag 390 milliardene som deles ut som direkte overføringer. De øvrige 470 milliardene i tiltakspakken vil bli gitt som lån.

Inflasjonen i euroområdet har ligget lavt siden april, mye grunnet lave energipriser. Foreløpige anslag på KPI-vekst i eurosonen for august er negativ for første gang siden 2016. Inflasjonen forventes derfor å bli liggende på et lavt nivå framover, for deretter å sakte

ta seg opp mot 2 prosent mot slutten av prognoseperioden. Til tross for de svært lave inflasjonstallene har den europeiske sentralbanken (ECB) uttalt at de vil la styringsrenta forbli uendret. ECB har også signalisert at det vil bli tilrettelagt for fire-års lån til banker til en rente på minus 1 prosent. Christine Lagarde har videre antydnet at programmet kan bli utvidet.

Størst usikkerhet knytter det seg til utviklingen i Storbritannia, som viste et historisk kraftig fall i BNP på hele 20,4 prosent i 2. kvartal 2020. Privat konsum sto for 70 prosent av fallet i etterspørselen, men også investeringene falt betydelig. Investeringsundersøkelser viser videre at det er lav investeringsvilje, dels på grunn av usikkerhet rundt pandemiutviklingen, men også på grunn av usikkerhet om en eventuell handelsavtale mellom Storbritannia og EU i kjølvannet av Brexit.

BNP-veksten i Sverige var i 1. kvartal mindre påvirket av pandemien enn i de andre nordiske landene, mye som følge av mindre aktiv nedstengning av økonomien. Imidlertid var den økonomiske aktiviteten i 2. kvartal 8,3 prosent lavere enn i 1. kvartal, noe som blant annet skyldes at Sverige i stor grad er avhengig av eksport samt at det høye smittetivået har medført lavere økonomisk aktivitet som følge av selvregulering. Ser vi de to kvartalene under ett har dermed økonomien i Sverige krympet omtrent like mye som i Norge og Danmark.

Vi legger til grunn at BNP i euroområdet reduseres med nær 9 prosent i 2020, men at økonomien vil ta seg opp med henholdsvis 5,6 og 2,5 prosent de to påfølgende årene. Deretter ventes gjeninnhenting å fortsette, men ikke mer enn at aktiviteten fortsatt vil ligge under det som ville ha vært naturlig å kalle et normalt trendforløp før utbredelsen av koronaviruset, også ved slutten av prognoseperioden.

En av grunnene til at vi ser for oss at gjeninnhenting vil bli relativt svak og ta lenger tid i Europa enn i USA, er utsiktene til en mindre ekspansiv finanspolitikk og tegnene til at amerikanske selskaper ser ut til å være langt mer tilpasningsdyktige enn sine europeiske konkurrenter. Gjeninnhenting vil også være preget av endret konsumadferd og i den forbindelse forsiktighetsmotivert sparing. Og så lenge salget er usikkert og bankens utlansstandarder til dels kraftig skjerpet inn, vil både virksomhetenes evne og villighet til å investere trolig være liten.

Boks 1.1. Utviklingen i oljemarkedet

Gjennom 2019 og fram til begynnelsen av mars i år varierte oljeprisen mellom 55 og 73 dollar fatet. Deretter falt oljeprisen til om lag 15 dollar per fat mot slutten av april i år. Siden har oljeprisen steget og lå i begynnelsen av september på om lag 45 dollar fatet. De siste dagene har oljeprisen falt og ligger nå på 40 dollar fatet.

Oljeprisfallet gjennom mars og april i 2020 skyldes at pandemien førte til en kraftig nedgang i den økonomiske aktiviteten og lavere etterspørsel etter olje. Stigningen i oljeprisen siden mai i år skyldes at flere land, både i og utenfor OPEC, ble enige om store kutt i oljeproduksjonen. Samtidig falt produksjonen spesielt i USA og til dels i Canada som følge av den lave oljeprisen. I tillegg tok den økonomiske aktiviteten seg noe opp i flere land ettersom man fikk større kontroll med virusspredningen. Mange analytikere peker på at fallet i oljeprisen de siste dagene skyldes økt smittespredning i mange land som kan gi lavere etterspørsel etter olje enn det man hittil har antatt.

IEA (International Energy Agency) antar, som følge av spredningen av koronaviruset, at den globale oljeetterspørselen vil falle med i underkant av 8,1 millioner fat daglig i 2020, og at den vil øke med 5,2 millioner fat i 2021. Årsaken til at etterspørselen i 2021 vil ligge 2,9 millioner fat under nivået i 2019, er først og fremst redusert etterspørsel etter transportolje, og da spesielt flydrivstoff. Nedgangen i etterspørselen i Russland og de tidligere sovjetiske statene vil være på 0,3 millioner fat per dag, mens den vil øke med 0,2 millioner til neste år. I OECD vil etterspørselen falle med 4,6 millioner fat i inneværende år før den øker med 2,4 millioner fat daglig til neste år. For resten av verden vil reduksjonen være på 3,3 millioner fat og den påfølgende økningen på 2,4 millioner. Det er også tegn til at handelskrigen mellom USA og Kina er i ferd med å blusse opp igjen, og dette kan isolert sett gi lavere global vekst og etterspørsel etter olje enn det IEA nå ser for seg. IEA fremhever at det er stor usikkerhet knyttet til prognosene ettersom koronapandemien har forårsaket endringer i både energibehov og tilbudsmønstre.

I april ble flere land, både i og utenfor OPEC (OPEC+), enige om kutt i oljeproduksjonen på 9,7 millioner fat per dag gjennom mai og juni. Dette ble senere utvidet til også å

gjelde for juli. Deretter skulle kuttene reduseres til 7,7 millioner fat ut året. Fra og med januar 2021 til april 2022 skulle produksjonen reduseres med 5,8 millioner fat per dag. OPEC+ har signalisert at det kan komme større kutt enn det som hittil er vedtatt. Både Iran, Libya og Venezuela er fritatt fra kuttavtalen. Libya produserer nå bare 100 000 fat per dag på grunn av borgerkrigen i landet, men har på sikt potensiale til å øke produksjonen med en million fat daglig.

Råoljeproduksjonen utenfor OPEC antas av IEA å falle med 2,9 millioner fat daglig i 2020, før den forventes å stige med 0,6 millioner fat til neste år. Bortsett fra land utenom OPEC som har påtatt seg kutt i produksjonen, er de største reduksjonene forventet å komme i USA og til dels Canada i år, mens produksjonen på norsk sokkel øker. IEA forventer at oljeproduksjonen i USA vil falle med ytterligere 0,5 millioner fat daglig i 2021, dersom oljeprisene holder seg på dagens relativt lave nivå. Russland og Kazakhstan kan øke produksjonen med 0,3 millioner fat som følge av lavere vedtatte kutt i 2021. Produksjonen i resten av verden er forventet å øke med 0,5 millioner fat, og da spesielt i Brasil og til dels Ecuador.

Før pandemien var de samlede kommersielle lagrene av råolje og produkter i OECD om lag på gjennomsnittet over de siste fem årene. Dersom OPEC+ viderefører produksjonen på nivået i april i år og vi legger til grunn vedtatte produksjonskutt, vil de samlede globale lagrene av råolje og produkter falle med 4,5 millioner fat daglig gjennom andre halvår 2020, etter å ha økt med rundt 7,5 millioner fat gjennom første halvår. Lagrene vil fortsette å falle gjennom hele 2021 med 3 millioner fat daglig hele året sett under ett. Dette vil isolert sett legge et visst press oppover på oljeprisen.

Framtidsprisene på Brent Blend er utgangspunktet for våre anslag på utviklingen i oljeprisen. Nå indikerer denne at prisen vil stige til om lag 48 dollar per fat i 2023. En slik utvikling er betinget av at vi ikke får nye store bølger av koronaviruset i flere land. Hvis man derimot skulle finne en effektiv vaksine mot koronaviruset relativt raskt, vil dette kunne føre til høyere etterspørsel og en høyere oljepris enn det vi legger til grunn.

Tilbud og etterspørsel av olje. Millioner fat per dag inkl. NGL

	2018	2019	2020	Prognose				Prognose				
				2021	20:1	20:2	20:3	20:4	21:1	21:2	21:3	21:4
Etterspørsel	99,2	100,0	91,9	97,1	94,1	83,2	93,8	96,7	95,4	95,8	98,6	98,7
OECD ¹	48,0	47,7	43,1	45,7	45,4	37,7	43,9	45,4	45,0	44,7	46,7	46,5
Europa	14,3	14,3	12,7	13,7	13,4	11,0	13,1	13,4	13,1	13,6	14,2	13,8
Amerika	25,7	25,6	23,2	24,6	24,3	20,2	23,8	24,5	24,0	24,1	25,2	25,0
Asia Oseania	8,0	7,8	7,2	7,5	7,8	6,6	7,0	7,6	7,9	7,0	7,3	7,7
Tidligere Sovjetunionen	4,7	4,8	4,5	4,7	4,6	4,0	4,7	4,7	4,5	4,6	4,8	4,8
Resten av verden	46,5	47,6	44,3	46,7	44,1	41,5	45,2	46,6	45,9	46,5	47,1	47,4
Tilbud	100,4	100,6	93,4	94,1	100,5	92,0	90,3	91,1	93,4	93,9	94,4	94,5
OPEC ²	36,9	34,9	30,6	30,7	33,7	30,9	28,8	29,1	30,7	30,7	30,7	30,7
OECD	26,9	28,6	27,7	27,5	29,9	26,6	26,8	27,4	27,3	27,2	27,5	27,9
Tidligere Sovjetunionen	14,6	14,6	13,4	13,7	14,8	13,2	12,6	13,0	13,6	13,7	13,7	13,7
Resten av verden	22	22,4	21,7	22,2	22,1	21,3	22,1	21,6	21,8	22,3	22,5	22,2
Lagerendring m.m.	1,2	0,6	1,5	-3,0	6,4	8,7	-3,5	-5,6	-2,0	-1,9	-4,2	-4,2
Etterspørsel rettet mot OPEC	35,7	34,3	29,1	33,8	27,3	22,2	32,3	34,6	32,7	32,6	34,9	34,9
Gjennomsnittlig oljepris (Brent Blend)	71,5	64,1			52,1	28,7						
			2020	2021	2022	2023						
Oljepris, prognoser SSB			42	43	46	48						

Kilde: IEA Oil Market Report August 2020 og SSB

¹ OECD inkl. Tsjekkia, Korea, Mexico, Polen og Ungarn.

² Prognosen for råoljeproduksjonen i OPEC fra og med august er gjort av Statistisk sentralbyrå. Produksjonen i OPEC er basert på vedtatte produksjonskutt.

2. Konjunkturutviklingen i Norge

Innhenting i norsk økonomi fortsetter etter det største tilbakeslaget i nyere tid. Utbruddet av koronaviruset i Norge og den påfølgende nedstengningen av mange virksomheter medførte at BNP Fastlands-Norge var rundt 11 prosent lavere i april enn i februar, ifølge månedlig nasjonalregnskap. I mai, juni og juli har aktiviteten tatt seg markert opp og om lag halvparten av fallet fra februar til april var hentet inn i juli. I våre prognoser har vi tatt høyde for at lokale smitteutbrudd kan oppstå, men at slike utbrudd vil ha begrenset omfang. Vi

har derfor lagt til grunn at det ikke på nytt vil bli behov for å stenge ned store deler av den økonomiske aktiviteten i Norge. Med dette bakteppet vil norsk økonomi fortsette gjeninnhenting, men ettervirkningene av smitteverntiltakene og nedgangen i internasjonal økonomi vil trolig medføre at norsk økonomi forblir i en lavkonjunktur i flere år. Usikkerheten rundt den videre utviklingen er imidlertid stor, og en ny smittebølge vil kunne legge en ytterligere demper på den økonomiske aktiviteten.

Tabell 2.1. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Regnskapstall. Vekst fra forrige periode. Prosent

	2018	2019	Sesongjustert			
			19:3	19:4	20:1	20:2
Realøkonomi						
Konsum i husholdninger mm.	1,9	1,5	0,3	-0,2	-4,3	-10,8
Konsum i offentlig forvaltning	1,4	1,7	0,6	0,7	-0,2	-2,2
Bruttoinvesteringer i fast realkapital	2,8	6,1	2,5	0,0	-5,1	-3,4
Utvinning og rørtransport	1,9	12,8	1,2	5,3	-5,2	-6,6
Fastlands-Norge	3,0	4,3	2,7	-1,5	-5,5	-1,5
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ¹	2,0	2,2	0,9	-0,3	-3,5	-6,3
Eksport	-0,2	1,5	-1,5	5,5	-0,9	-8,7
Tradisjonelle varer	2,0	4,9	-0,1	1,4	-2,8	-8,4
Råolje og naturgass	-4,8	-4,3	-4,5	16,7	-2,1	0,5
Import	1,9	5,2	-0,2	-0,5	-4,1	-16,7
Tradisjonelle varer	3,2	5,7	-1,7	-1,5	-1,1	-7,9
Bruttonasjonalprodukt	1,3	1,2	-0,0	1,5	-1,7	-5,1
Fastlands-Norge	2,2	2,3	0,6	0,1	-2,2	-6,3
Arbeidsmarkedet						
Utførte timeverk i Fastlands-Norge	1,8	1,8	0,3	-0,0	-2,3	-4,2
Sysselsatte personer	1,6	1,6	0,1	0,0	-0,1	-1,3
Arbeidsstyrke ²	1,4	1,0	1,5	-0,1	0,1	-0,8
Arbeidsledighetsrate, nivå ²	3,8	3,7	3,7	3,9	3,5	4,6
Priser og lønninger						
Årslønn	2,8	3,5
Konsumprisindeksen (KPI) ³	2,7	2,2	0,3	0,4	0,1	0,4
KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE) ³	1,6	2,2	0,5	0,4	0,9	1,1
Eksportpriser tradisjonelle varer	5,9	0,3	-0,8	2,1	0,7	-4,7
Importpriser tradisjonelle varer	4,5	2,5	0,5	1,1	0,1	4,2
Utenriksregnskap						
Driftsbalansen, milliarder kroner ⁴	252	145	27	25	63	20
MEMO (ujusterte nivå tall)						
Norges Banks styringsrente (nivå)	0,6	1,1	1,3	1,5	1,3	0,1
Utlånsrente, rammelån med pant i bolig ⁵	0,7	0,8	3,1	3,3	3,3	2,7
Råoljepris i kroner ⁶	583	564	549	568	484	336
Importveid kronekurs, 44 land, 1995=100	104,6	107,6	107,3	110,4	114,1	118,5
NOK per euro	9,60	9,85	9,85	10,09	10,47	11,01

¹ Konsum i husholdninger og idelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i Fastlands-Norge.

² Ifølge AKU.

³ Prosentvis vekst fra samme periode året før.

⁴ Driftsbalansen uten korreksjon for sparing i pensjonsfond.

⁵ Gjennomsnitt for perioden.

⁶ Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend.

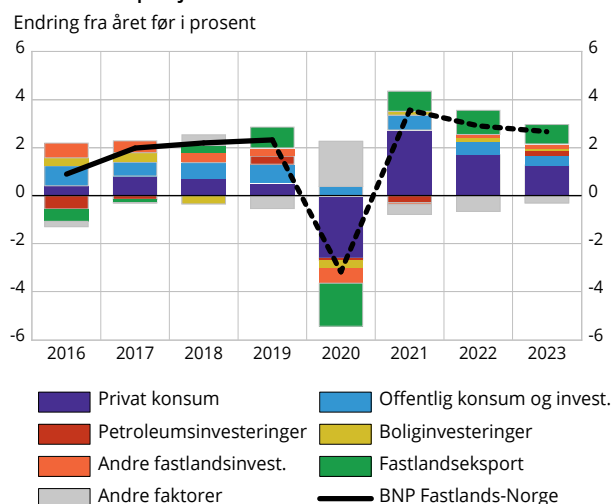
Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

Husholdningenes konsum har begynt å ta seg opp. Smitteverntiltakene i mars førte til et umiddelbart og kraftig fall i husholdningenes vare- og tjenestekonsum. Tjenestenæringene ble spesielt hardt rammet av smitteverntiltakene og husholdningene har siden vridd seg klart i retning av økt varekonsum. Fallet i varekonsumet i mars var allerede gjeninnhentet i mai og i juli var varekonsumet hele 9 prosent høyere enn i februar. Selv om tjenestekonsumet også har tatt seg noe opp, var nivået fremdeles 15 prosent lavere i juli sammenliknet med februar. Framover ventes det ytterligere vekst i tjenestekonsumet. Det er likevel først mot slutten av 2021 at samlet konsum ventes å være tilbake på nivået før koronakrisen rammet norsk økonomi. Med utsikter til økte disponible realinntekter vil konsumet vokse med rundt 4 prosent som årlig gjennomsnitt i 2022 og 2023.

Nullrenta har satt fart på boligmarkedet. Tross et historisk økonomisk tilbakeslag har boligprisene steget 3,3 prosent fra mars til august. Dette må sees i sammenheng med at styringsrenta ble redusert fra 1,5 prosent i mars til 0 prosent i mai, samt sentralbankens signaler om at renta skal forbli på dette lave nivået lenge. Vi anslår nå at boligprisene vil stige med 3,2 prosent som årsgjennomsnitt i år. Fjerning av de midlertidige unntakene i boliglånforskriften vil trolig bidra til å dempe veksten i boligprisene framover. Det er utviklingen i inntekt, gjeld, befolkning, samt tilbudet av boliger og realrente, som i stor grad bestemmer boligprisutviklingen. Siden utviklingen i disse fundamentale forholdene ser ut til å trekke i ulike retninger, legger vi til grunn en moderat oppgang i boligprisene gjennom årene 2021 til 2023, men det er stor usikkerhet rundt boligprisanslaget.

Det største fallet i næringsinvesteringene ser ut til å være bak oss. Svake vekstutsikter og stor usikkerhet gjør at mange virksomheter har redusert sine investeringsplaner framover. Dette gjelder i første rekke industrien, men også innenfor tjenestenæringene meldes det om reduserte investeringer det neste året. Vi anslår at næringsinvesteringene som årsgjennomsnitt vil falle rundt 10 prosent i år. For årene 2021 til 2023 viser beregningene at veksten gradvis tar seg opp til rundt 3

Figur 2.1. Bidrag til vekst i BNP Fastlands-Norge, importjusterte

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Etterspørselsbidragene er regnet ut ved å finne endringen i hver variabel, trekke ut den direkte og indirekte importandelen, og deretter dele på nivået til BNP Fastlands-Norge i perioden før. (Metoden som brukes er dokumentert i Konjunkturtendensene 2019/1 boks 2.4). Alle tall er sesongjusterte og i faste priser.

Fastlandseksport er definert som samlet eksport minus eksport av råolje, naturgass og frakttjenester i utenriks sjøfart.

Andre faktorer inkluderer lagerendring og statistiske avvik.

prosent i 2023. Med denne utviklingen vil investeringsnivået være om lag 5 prosent lavere i 2023 sammenliknet med 2019.

Det ligger an til en betydelig nedgang i petroleumsinvesteringene til neste år. For innværende år melder oljeselskapene om små nominelle endringer i investeringsplanene, men med klar vekst i investeringsprisene antar vi likevel en moderat volumnedgang i 2020. I 2021 ventes investeringene å falle med rundt 10 prosent. Det er særlig investeringsområdene feltutbygging og leting som viser nedgang fra 2020 til 2021. Nedgangen i feltutbygging må ses i sammenheng med at flere utbyggingsprosjekter ventes å gå over i en avsluttende fase. Mens etterspørselen fra petroleumsinvesteringene rettet mot fastlandet bidro til å løfte veksten i BNP Fastlands-Norge med 0,3 prosentpoeng i 2019, ser det ut til at petroleumsinvesteringene i

Tabell 2.2. Vekst i BNP Fastlands-Norge og importjusterte bidrag fra etterspørselskomponenter.¹ Prosentpoeng, årlig rate

	KNR-tall				Prognose			
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
BNP Fastlands-Norge	0,9	2,0	2,2	2,3	-3,2	3,6	2,9	2,7
hvorav bidrag fra:								
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	0,4	0,8	0,7	0,5	-2,6	2,7	1,7	1,3
Konsum og investeringer i offentlig forvaltning	0,8	0,6	0,7	0,8	0,4	0,6	0,5	0,4
Petroleumsinvesteringer	-0,6	-0,2	0,1	0,3	-0,1	-0,3	0,0	0,2
Boliginvesteringer	0,3	0,4	-0,3	-0,0	-0,3	0,2	0,1	0,1
Andre fastlandsinvesteringer	0,6	0,5	0,4	0,3	-0,6	-0,1	0,1	0,2
Fastlandseksport ¹	-0,5	-0,1	0,3	0,9	-1,8	0,8	1,0	0,8
Andre faktorer ¹	-0,2	0,0	0,5	-0,5	1,9	-0,4	-0,7	-0,3

¹ Se forklaring under figur 2.1.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.3. Makroøkonomiske hovedstørrelser 2019-2023. Regnskap og prognoser. Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår

	Regnskap 2019	Prognoser										
		2020			2021			2022			2023	
		SSB	NB	FIN	SSB	NB	FIN	SSB	NB	FIN	SSB	NB
Realøkonomi												
Konsum i husholdninger mm.	1,5	-7,2	-5,2	-8,5	7,9	6,3	..	4,7	4,3	..	3,5	3,1
Konsum i offentlig forvaltning	1,7	1,5	4,0	3,2	2,1	4,7	..	2,0	1,1	..	1,6	1,1
Bruttoinvestering i fast realkapital	6,1	-5,7	..	2,7	-1,5	1,8	2,9	..
Utvinning og rørtransport	12,8	-3,1	-4,0	-3,5	-10,1	-10,0	-10,4	1,1	-5,0	..	7,3	5,0
Næringer	5,6	-9,8	-14,3	3,4	-1,3	-3,9	2,7	2,4	6,0	..	3,6	4,7
Bolig	-0,9	-6,9	-9,4	2,2	3,4	2,2	0,8	3,1	4,8	..	1,7	3,2
Offentlig forvaltning	7,5	0,0	..	0,3	1,3	0,4	-0,1	..
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ¹	2,2	-4,7	-3,3	2,2	4,6	4,6	2,2	3,4	3,3	..	2,6	2,5
Eksport	1,5	-4,1	..	7,3	4,2	..	3,5	5,1	3,7	..
Tradisjonelle varer ²	4,9	-7,3	-9,1	5,0	4,3	4,6	5,1	6,3	6,5	..	5,0	5,4
Råolje og naturgass	-4,3	7,4	..	14,0	6,5	..	4,6	3,4	2,2	..
Import	5,2	-13,0	-9,1	1,8	4,3	5,5	1,3	5,9	6,3	..	4,4	4,8
Bruttonasjonalprodukt ³	1,2	-1,9	-1,7	-2,0	3,7	3,8	..	3,0	2,8	..	2,6	2,0
Fastlands-Norge ³	2,3	-3,2	-3,5	-4,0	3,6	3,7	..	2,9	2,5	..	2,7	2,0
Arbeidsmarked												
Sysselsatte personer	1,6	-2,0	-1,8	-1,0	0,4	0,1	..	1,4	1,9	..	1,2	1,3
Arbeidsledighetsrate (nivå)	3,7	4,9	3,5	5,1	4,5	3,5	..	4,3	3,6	..	4,1	..
Priser og lønninger												
Årslønn	3,5	2,0	1,9	1,5	2,3	2,0	..	3,5	2,3	..	3,6	2,8
Konsumprisindeksen (KPI)	2,2	1,5	1,6	1,0	2,9	3,3	..	2,1	2,0	..	2,3	1,7
KPI-JAE ⁴	2,2	3,1	3,0	2,2	2,2	2,6	2,0	2,1	1,8	..	2,2	1,6
Boligpris ⁵	2,5	3,2	3,0	..	3,9	3,3	..	2,7	3,4	..	3,1	..
Utenriksøkonomi												
Driftsbalansen, mrd. kroner ⁶	145	124	..	86	113	140	147	..
Driftsbalansen i prosent av BNP	4,1	3,6	..	2,6	3,1	3,6	3,6	..
MEMO:												
Pengemarkedsrente (nivå)	6,2	0,7	..	0,9	0,3	0,6	1,0	..
Råoljepris i kroner (nivå) ⁷	564	395	..	331	388	415	434	..
Importveid kronekurs (44 land) ⁸	2,9	6,5	7,9	10,1	-1,5	-1,0	..	0,0	-0,5	..	0,0	-0,7

¹ Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i fast kapital i Fastlands-Norge.

² Norges Bank gir anslag for tradisjonelle varer og tjenester fra Fastlands-Norge. Finansdepartementet gir anslag for varer utenom olje og gass.

³ Norges Bank gir anslag for sesongjusterte tall

⁴ KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE).

⁵ Norges Bank gir anslag på boligprisindeksen publisert av Eiendom Norge.

⁶ Driftsbalansen uten korreksjon for sparing i pensjonsfond.

⁷ Gjennomsnittlig spotpris, Brent Blend.

⁸ Positivt tall innebærer svekket krone. Finansdepartementet gir anslag på konkurranseprisindeksen.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (SSB), Finansdepartementet, Meld.St.2. (2019-2020) (FIN), Norges Bank, Pengepolitisk rapport 2/2020 (NB).

gjennomsnitt vil trekke veksten i BNP Fastlands-Norge ned med 0,3 prosentpoeng i 2021 (se tabell 2.2). Tiltakspakken for oljenæringen, med blant annet utsatt særskatt og økt nivå på friinntekten, gjør at det ligger an til at det blir levert flere planer for utbygging og drift i 2021 og 2022. Det vil bidra til en moderat økning i investeringene i 2022 og en sterk vekst i 2023.

Den registrerte arbeidsledigheten fortsetter å falle. Fra 10. mars til 31. mars økte antall registrert arbeidsledige (helt ledige) hos NAV, som også inkluderer permitterte, fra om lag 65 000 til rundt 300 000. Antallet har deretter avtatt og 1. september var det registrert 116 800 helt ledige. Vi venter at bedringen i arbeidsmarkedet fortsetter i takt med at den økonomiske aktiviteten tar

seg opp. Ifølge våre beregninger vil arbeidsledigheten målt ved Arbeidskraftundersøkelsen bli rundt 4,9 prosent i 2020, for deretter å falle gradvis til rundt 4 prosent i 2023.

Reallønnen ser ut til å bli lavere til neste år. I det utsatte inntektsoppgjøret har NHO i forståelse med LO anslått en årslønnsvekst for industrien samlet i NHO-området til 1,7 prosent i 2020. Den økonomiske krisen har rammet skjevt. Mange av de som har mistet jobben eller har blitt permittert kommer fra lavtlønnsyrker og dette bidrar til å trekke den beregnede årslønnen noe opp i år (se boks 2.2). Vi venter at veksten i gjennomsnittlig årslønn blir rundt 2 prosent i år og neste år. Ettersom inflasjonen ser ut til å tilta neste år vil dermed reallønnen

falle. I 2022 og 2023 ventes reallønnsveksten å ligge i overkant av 1 prosent.

Krona har styrket seg de siste månedene, men er fremdeles på et svakt nivå. Styrkingen kan ha sammenheng med at den økonomiske situasjonen i Norge ser lysere ut enn for noen måneder siden og at oljeprisen har økt. I begynnelsen av september svekket krona seg litt og 8. september kostet en euro 10,7 kroner, mens dollaren var priset til 9,1 kroner. I prognosene legger vi til grunn uendrete valutakurser gjennom hele prognoseperioden.

Fra mars til mai reduserte Norges Bank styringsrenta fra 1,5 prosent til 0 prosent. I tillegg til lavere rente, ble det vedtatt flere tiltak for å redusere lånekostnadene. Dette har bidratt til å opprettholde aktivitet gjennom nye utlån til virksomheter. Den kraftige boligprisveksten som fulgte etter rentenedsettelsene bidrar trolig til å framskynde tidspunktet for når første renteheving kommer. Ifølge våre beregninger vil styringsrenta heves gradvis fra midten av 2021 og ende på 0,75 prosent i 2023. Dette er fremdeles betydelig lavere enn hva som kan anses å være et normalt rentenivå, noe Norges Bank anslår at ligger mellom 2 og 3 prosent.

Inflasjonen ser ut til å stabilisere seg rundt 2 prosent på noe sikt. I inneværende år ventes inflasjonen målt ved KPI å bli 1,5 prosent. Det er lave energipriser og forventninger til at de fortsatt holder seg lave gjennom høsten som bidrar til den relativt lave inflasjonen. Den underliggende inflasjonen ventes å bli 3,1 prosent i 2020. Det er ekstra stor usikkerhet knyttet til prisutviklingen i år som følge av at en rekke tjenester har blitt lite omsatt. Dette gjelder for eksempel en rekke kultur- og idrettsarrangementer, frisorer og flyreiser utenlands, noe som har medført at prisutviklingen på disse tjenestene har vært framskrevet. Energiprisene ser ut til å øke markert til neste år. Ifølge våre beregninger bidrar økningen til å løfte inflasjonen målt ved KPI til 2,9 prosent i 2021. Lønnsveksten tar seg opp men økt produktivitetstvekst og lav importert prisvekst bidrar til at både inflasjonen målt ved KPI og den underliggende inflasjonen målt ved KPI-JAE ventes å bli i overkant av 2 prosent i 2022 og 2023.

Finanspolitikken har bidratt til å gjøre deler av det økonomiske tilbakeslaget kortvarig. Siden juni har regjeringen innført en rekke økonomiske tiltak, utover det som var foreslått i revidert nasjonalbudsjett (RNB). Det gjelder blant annet en grønn omstillingspakke, endrete permitteringsregler, samt støtte til gründere, studieplasser og inkludering i arbeidslivet. Disse endringene trekker i retning av at det strukturelle oljekorrigerte underskuddet blir større enn anslaget i RNB, som da var anslått til 4,2 prosent av oljefondets verdi ved inngangen til året. Samtidig har kostnadene ved eksisterende pakkene vist seg å bli lavere enn tidligere antatt. Ifølge handlingsregelen skal bruken av oljeinntekter over tid utgjøre 3 prosent av oljefondet, men det skal også legges stor vekt på å jevne ut svingninger

i økonomien for å sikre god kapasitetsutnyttelse og lav arbeidsledighet. Den ekspansive politikken i 2020 er derfor i tråd med handlingsregelen. Vi legger til grunn at handlingsregelen følges og at oljepengebruken, målt ved det strukturelle oljekorrigerte underskuddet som andel av oljefondet, gradvis reduseres mot 3 prosent fram mot 2023, i takt med at aktiviteten i norsk økonomi normaliseres.

Norsk økonomi er fremdeles i en alvorlig situasjon, men utsiktene har bedret seg betydelig siden juni. Vi har derfor revidert opp prognosene og anslår nå at BNP for Fastlands-Norge vil falle 3,2 prosent i 2020. Revideringen av anslaget skyldes i hovedsak ny informasjon om den økonomiske aktiviteten, men også at de nye finanspolitiske pakkene bidrar til å løfte den økonomiske aktiviteten framover. Det er smitteutviklingen her hjemme som vil være førende for konjunkturutviklingen i tiden som kommer. Ifølge våre prognoser vil norsk fastlandsøkonomi være tilbake på aktivitetsnivået fra før utbredelsen av koronaviruset i Norge allerede høsten 2021. Dette anslaget baserer seg på at smitten i all hovedsak holdes nede fram til da. Hvis smitten igjen tiltar kan det imidlertid bli behov for igjen å innføre smittevernstiltak som vil stenge ned deler av den økonomiske aktiviteten. I så fall vil lavkonjunkturen kunne bli både dypere og mer langvarig enn det vi nå ser for oss.

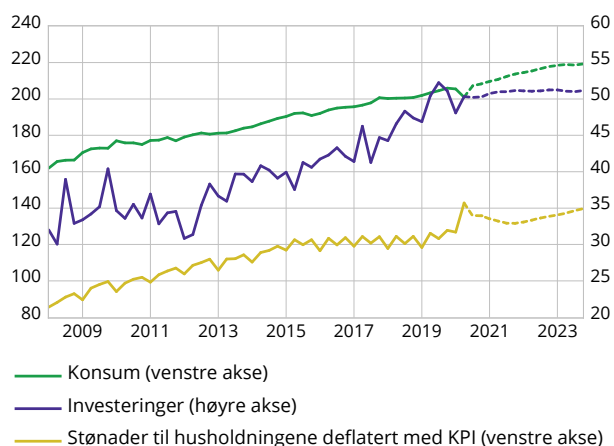
2.1. Finanspolitikk på vei ut av krisen

I det opprinnelige vedtatte budsjettopplegget for 2020 fra i fjor ble oljepengebruken, målt ved det strukturelle oljekorrigerte underskuddet på statsbudsjettet, beregnet til om lag 244 milliarder kroner. Etter 12. mars har framlagte bevilgnings- og lovproposisjoner ført til kraftige utgiftsøkninger over statsbudsjettet. Det er dessuten innført skatte- og avgiftslettelser, betalingsutsettelse, samt nye låne- og garantiordninger.

Den makroøkonomiske analysen i Revidert Nasjonalbudsjett, framlagt 12. mai 2020, anslo at tiltakene ville innebære en vesentlig budsjettsvekkelse. Bruken av oljeinntekter, målt ved det strukturelle oljekorrigerte underskuddet, ble anslått til 425 milliarder kroner i den reviderte analysen. Det ble senere innført flere krise-tiltak som svekket budsjettet ytterligere: kontantstøtten til virksomheter ble videreført til ut august, det ble innført et lønnstilskudd for virksomheter som tar tilbake permitterte, det ble foreslått en grønn omstillingspakke, samt støtte til gründere, til studieplasser, og til inkludering i arbeidslivet. Det skal i tillegg implementeres en tiltakspakke for oljenæringen som blant annet innebærer utsatt særskatt, og at friinntekten økes til 24 prosent. Økningen av friinntekt utgjør en skattelette på om lag 8 milliarder kroner. Det anslås at tiltakene bedrer likviditeten i 2020 og 2021 med til sammen 100 milliarder kroner. Tiltakene skal bidra til at aktiviteten i olje- og gassnæringen og leverandørindustrien holder seg oppe gjennom krisen.

Figur 2.2. Offentlig forvaltning

Sesongjustert, mrd 2017-kr, kvartal

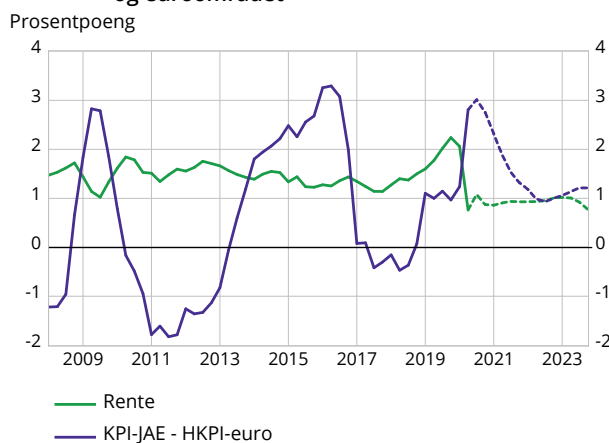
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Det er også foreslått revideringer i permitteringsreglene, slik at arbeidsgiver får 10 dagers lønnsplikt fra 1. september. I en pressemelding 13. august foreslår regjeringen å utvide permitteringsperioden til 52 uker. Hensikten er å forhindre at virksomheter sier opp ansatte. I tillegg foreslår regjeringen en arbeidsgiverperiode på fem dager etter 30 ukers permittering fra 1. januar 2021. Endringene får budsjettmessige konsekvenser i 2020 og 2021.

Offentlig konsum falt samlet sett med 0,2 prosent i 1. kvartal og 2,2 prosent i 2. kvartal 2020. En viktig forklaring er at nedstengning og smittetiltak førte til et fall i produksjon av ordinære skole-, helse-, kollektivtrafikk- og barnehagetjenester. Samtidig bidro smittetiltak til økt ressursbruk i offentlig sektor. Investeringene i offentlig forvaltning økte med nesten 5 prosent i 2. kvartal. Veksten skyldes primært helse- og forsvarsrelaterte investeringer, samt kjøp av jagerfly. Det antas at aktiviteten i offentlig forvaltning normaliseres i tiden framover. Dette gir en vekst i konsum og bruttoinvesteringer i offentlig forvaltning fra 2019 til 2020 på henholdsvis 1,5 og 0 prosent. Vekstanslagene for perioden 2021 til 2023 er basert på en videreføring av tidligere anslag. Stønader antas å øke reelt med 9,0 prosent i 2020. Nedstengningen som følge av koronatiltakene forklarer økningen. I perioden 2021-2023 reverseres noe av stønadsveksten. Det høye stønadsnivået gir en ekspansiv impuls framover.

Utviklingen så langt har avdekket et lavere behov for støtte enn tidligere antatt. De budsjettmessige konsekvensene antas derfor å bli mindre dramatiske i 2020. Statens pensjonsfond utland utgjør ved inngangen av september 2020 i overkant av 10 000 milliarder kroner. Målt i forhold til verdien av statens pensjonsfond utland ved inngangen av året anslås strukturelt oljekorrigert underskudd å utgjøre 4 prosent i 2020-budsjettet. I årene framover ventes det at oljepenget, målt ved det strukturelle oljekorrigerte underskuddet som andel av oljefondet, gradvis reduseres mot 3 prosent i 2023.

Figur 2.3. Rente- og inflasjonsforskjell mellom Norge og euroområdet

Kilde: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå

Det er stor usikkerhet forbundet med anslagene for finanspolitikken. En ny smittebølge vil kunne føre til en ny runde med tiltak for å slå ned smitten. Det er dessuten omfattende usikkerhet forbundet med den videre utviklingen i internasjonale aksjekurser, samt i olje- og gasspriser og produksjon. Utfallet kan bli et fall i verdien av oljefondet, som igjen reduserer det framtidige handlingsrommet i finanspolitikken.

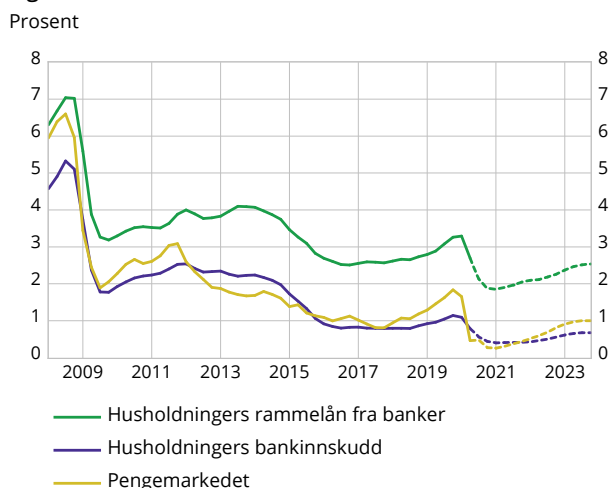
2.2. Forsiktig renteoppgang fra 2021

I løpet av knappe to måneder i vår satte Norges Bank ned styringsrenta med til sammen 1,5 prosentpoeng til 0 prosent. I forbindelse med det siste rentekuttet, i mai, signaliserte sentralbanken uendret rente i flere år framover. I Pengepolitisk rapport fra juni så Norges Bank for seg en forsiktig renteoppgang i 2022 og 2023. Dette synet ble opprettholdt på rentemøtet i august.

Pengemarkedsrenta har etter hvert fulgt styringsrenta, og tremåneders pengemarkedsrenta lå ved inngangen av september i underkant av 0,25 prosent. Utlånsrentene har også blitt kraftig reduserte, og gjennomsnittet i disse rentene fra endringen i pengemarkedsrenta har vært raskere enn det som er normalt. Fra utgangen av 1. kvartal til utgangen av 2. kvartal falt renta på rammelån med over ett prosentpoeng, fra 3,23 prosent til 2,16 prosent. Gjennomsnittlig innskuddsrente ble nesten halvert i samme periode, fra 1,01 til 0,56 prosent.

Krona svekket seg kraftig i siste halvdel av mars. En del av svekkelsen er siden reversert. Litt ut i september koster en euro om lag 10,7 kroner, mens dollaren priset til 9,1 kroner. I prognosene legger vi til grunn uendrete valutakurser gjennom hele prognoseperioden. Valutakursprognosene innebærer en noe sterkere krone enn ved forrige konjunkturrapport. Målt mot den importveide kronkursen er nå krona om lag 2,5 prosent sterkere enn i forrige konjunkturrapport.

Figur 2.4. Norske renter

Kilde: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå

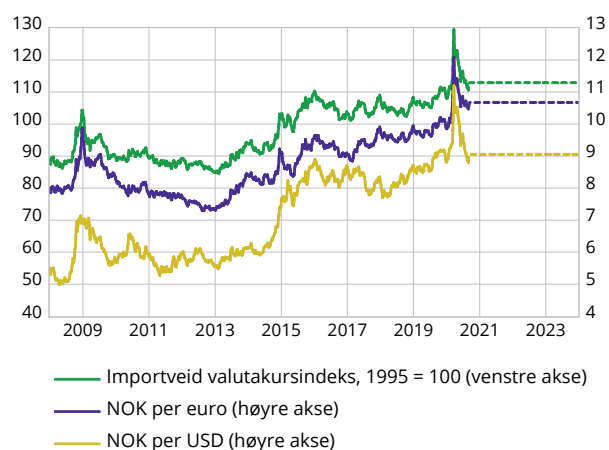
Våre prognoser for norsk økonomi viser en mindre økning i arbeidsledigheten og et klart mindre fall i BNP Fastlands-Norge for i år enn i vår forrige konjunkturrapport. I våre prognoser er også boligprisveksten i år og neste år klart oppjustert. Med dette bakteppet ligger det an til at Norges Bank vil øke styringsrenta gradvis fra midten av neste år. Ved utgangen av 2023 ventes det at styringsrenta er på 0,75 prosent og at renta på rammelån er rundt 2,5 prosent.

2.3. Innhentingen i konsumet fortsetter

Utbruddet av koronapandemien i mars førte til et umiddelbart og kraftig fall i husholdningenes konsum. Ifølge kvartalsvis nasjonalregnskap falt konsumet med hele 10,8 prosent i 2. kvartal etter et fall på 4,3 prosent i 1. kvartal. Månedlig nasjonalregnskap viser at konsumet falt med over 14 prosent i mars og ytterligere 7 prosent i april. Varekonsumet hentet seg imidlertid raskt inn igjen og var allerede i mai på et høyere nivå enn før utbruddet av koronapandemien. I månedene juni og juli gikk varekonsumet videre opp. Kjøp av mat- og drikkevarer har særlig bidratt til utviklingen i varekonsumet siden mars. Tjenestekonsumet falt betydelig mer enn varekonsumet i mars som følge av myndighetenes smittevernregulering som rammet store deler av tjenestenæringen. Den gradvise gjenåpningen av tjenestenæringen i mai, juni og juli medførte at tjenestekonsumet hentet seg noe inn igjen. Tjenestekonsumet ble særlig trukket opp av kultur- og fritidstjenester og av hotell- og restauranttjenester. Samlet sett falt likevel tjenestekonsumet med hele 17 prosent i mars og ytterligere 13 prosent i april. Nordmenns konsum i utlandet har også falt kraftig.

Veksten i disponibel realinntekt i 2019 er i inntekts- og kapitalregnskapet anslått til om lag 3 prosent. Dersom vi ser bort fra utbetalinger av aksjeutbytte, som i liten grad er konsummotiverende inntekter, vil veksten i disponibel realinntekt i 2020 bli noe lavere enn dette. Lønnsinntektene vil, som følge av svakere reallønnsvekst og betydelig nedgang i sysselsettingen

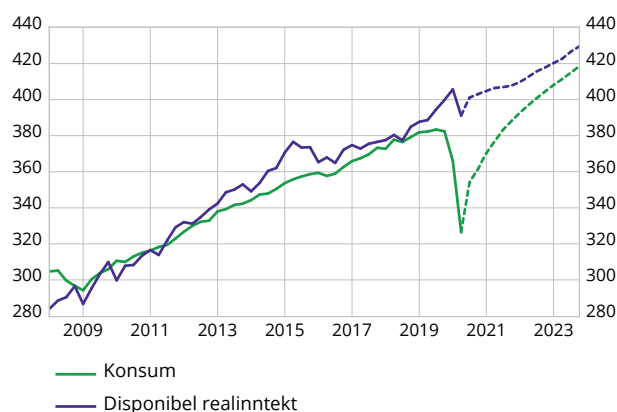
Figur 2.5. Valutakurser

Kilde: Norges Bank

Figur 2.6. Inntekt og konsum i husholdninger mv.

Sesongjustert, mrd 2017-kr, kvartal

Kilde: Statistisk sentralbyrå

under koronakrisen, bidra til at veksten blir rundt 2,5 prosent i år. Offentlige stønader, med en kraftig vekst gjennom økte utbetalinger til et stort antall permitterte og ledige arbeidstakere, vil på sin side holde veksten i disponibel realinntekt oppe. Det samme vil lavere nettoformuesutgifter som følge av rekordlave boliglansrenter. Rentebelastningen til husholdningene, det vil si renteutgifter sett i forhold til disponibel inntekt, vil med de lave lånerentene falle fra vel 5 prosent i fjor til vel 4 prosent i år. For årene 2021 til 2023 vil lønnsinntektene nominelt sett ta seg opp i takt med en gradvis normalisering av norsk økonomi. Offentlige stønader vil derimot dempe veksten i disponibel realinntekt, særlig neste år når permitteringsordningene under koronakrisen etter hvert faller bort. Høyere konsumprisvekst sammenliknet med i år vil også trekke ned realinntektene i samme periode. Samlet sett ser vi for oss at årsveksten i disponibel realinntekt vil ligge rundt 2 prosent i årene 2021 til 2023.

Vi anslår nå et fall i konsumet på rundt 7 prosent som årgjennomsnitt i år. En fortsatt kontroll med smittespredningen av koronaviruset vil bidra til at tjenestekonsumet tar seg videre opp gjennom andre halvår

i år. Vi legger til grunn at samlet konsum i slutten av 2021 har gjeninnhentet nivået fra før koronakrisen traff norsk økonomi. Med utsikter til moderat vekst i disponible realinntekter og realboligpriser, og dermed også i realformuen, vil konsumet vokse med rundt 4 prosent som årlig gjennomsnitt de siste to årene av prognoseperioden.

Spareraten, målt ved sparing som andel av disponibel inntekt inklusive utbetalinger av aksjeutbytte, økte fra om lag 6 prosent i 2018 til nær 8 prosent i 2019. Fallet i samlet konsum gjennom første halvår i år medførte en økning i spareraten, slik at vårt anslag for spareraten som årsgjennomsnitt ligger på vel 15 prosent for inneværende år. Så høy sparerate er ikke tidligere målt i inntekts- og kapitalregnskapet. Neste år anslår vi at spareraten faller til rundt 10 prosent, og videre til rundt 6,5 prosent mot slutten av prognoseperioden.

2.4. Boligprisene klart opp siden april

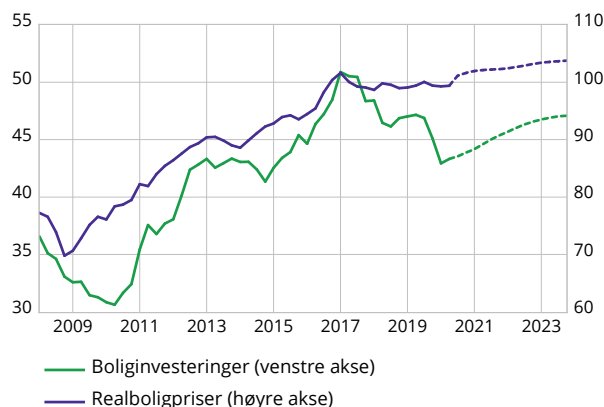
Den sesongjusterte boligprisindeksen til Statistisk sentralbyrå viser at boligprisene for landet som helhet steg med 1,1 prosent i 2. kvartal etter nær nullvekst i 1. kvartal. Boligprisene falt med 1,4 prosent i mars, ifølge boligprisstatistikken til Eiendom Norge, etter tilsvarende prisvekst samlet sett gjennom januar og februar. Boligprisene flatet så ut i april ettersom «hytteforbudet» trolig bidro til å holde aktiviteten oppe i boligmarkedet i påsken. For månedene mai, juni og juli sett under ett tok boligprisene seg klart opp med over 3,5 prosent. Juli viste en tolv månedersvekst i boligprisene på om lag 5 prosent, hvilket hadde sammenheng med at rekordmange kjøpte bolig siden mange tilbrakte sommeren i Norge. Boligprisene viste også vekst i august på 0,3 prosent, ned fra 0,9 prosent i juli, og kan indikere en flatere prisutvikling utover høsten.

Samtidig har nyboligsalget, ifølge Boligprodusentenes Forening, aldri vært lavere enn i første halvår i år. Den allerede svake utviklingen i nyboligsalget i januar og februar ble forsterket av koronapandemien med et fall på hele 47 prosent i mars, 45 prosent i april og 18 prosent i mai sammenliknet med de samme månedene i fjor. Selv om nyboligsalget var 3 prosent høyere i juni i år målt i forhold til samme måned året før, har trolig nyboligmarkedet, med økt usikkerhet om den økonomiske utviklingen framover, mistet mye av sin etterspørsel til fordel for bruktboligmarkedet.

Boliginvesteringene falt, ifølge nasjonalregnskapet, gjennom andre halvår i fjor og i januar i år. Deretter har det vært svak vekst i disse investeringene. Utviklingen i nyboligsalget gjennom første halvår i år vil imidlertid legge en betydelig demper på det videre forløpet i igangsettingen av boliger, og dermed også for veksten i boliginvesteringene, en god stund framover. Vi ser nå for oss at boliginvesteringene vil falle med rundt 7 prosent som årsgjennomsnitt i år, for så å stige moderat gjennom årene 2021 til 2023, i takt med utviklingen i realboligprisene. Med denne utviklingen vil nivået på

Figur 2.7. Boligmarkedet

Sesongjustert. Venstre akse: mrd 2017-kr, kvartal
Høyre akse: indeks, 2017 = 100

Kilde: Statistisk sentralbyrå

boliginvesteringene i 2023 være rundt 6 prosent lavere enn toppnivået i 2017.

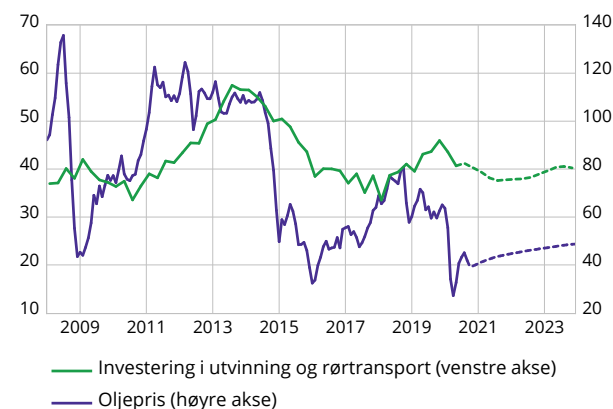
I våre modellberegninger er det en gjensidig påvirkning mellom boligprisene og tilbudet av boliger. Lavere boliginvesteringer, som fører til mindre vekst i tilbudet av boliger, vil alt annet likt føre til høyere boligpriser. Vi legger også til grunn en gjensidig sammenheng mellom boligpriser og husholdningenes gjeldsopptak. Våre beregninger tilsier at den gjennomsnittlige årlige gjeldsveksten vil være vel 5,5 prosent i prognoseperioden, noe som er litt høyere enn i fjor.

Boligprisene bestemmes også av utviklingen i disponibel realinntekt, realrenter og befolkningsstørrelse. Den sterke oppgangen i boligprisene siden april tyder på at de svært lave realrentene som husholdningene har stått overfor under koronakrisen har dominert over utsikter til lavere realinntektsvekst, lavere befolkningsvekst og fortsatt stor usikkerhet om den økonomiske utviklingen framover. Våre prognoser for boligprisveksten i år og neste år er derfor kraftig oppjustert sammenliknet med forrige konjunkturrapport. Vi anslår nå at boligprisene vil stige med vel 3 prosent i år som årsgjennomsnitt og med om lag 4 prosent neste år. En gradvis økning i boligglånsrentene, slik vi ser for oss, vil kunne dempe boligprisveksten framover og da særlig gjennom de siste to årene av prognoseperioden. Fjerning av den midlertidige økningen i fleksibilitetskvoten fra 10 til 20 prosent i boligglånsforskriften under koronakrisen vil trolig også bidra til å dempe veksten i boligprisene framover.

Anslagene for utviklingen i tilbudet av boliger, husholdningenes inntektsvekst, gjeldsopptak, og befolkningsvekst trekker i litt ulike retninger for utviklingen i boligprisene i disse årene. Vi legger derfor til grunn en mer moderat årlig oppgang i boligprisene på rundt 2,5 til 3 prosent i 2022 og 2023. Med en inflasjon på mellom 1,5 og 3 prosent vil utviklingen i realboligprisene ligge mellom 0,5 og 2 prosent gjennom prognoseperioden.

Figur 2.8. Petroleumsinvesteringer og oljepris

Sesongjustert. Venstre akse: mrd 2017-kr, kvartal
Høyre akse: USD per fat

Kilde: Statistisk sentralbyrå

2.5. Store svingninger i petroleumsinvesteringene

I 2018 og 2019 vokste petroleumsinvesteringer ifølge nasjonalregnskapet med henholdsvis 1,9 og 12,8 prosent. I første halvår 2020 var volumet av petroleumsinvesteringene 1,8 prosent høyere enn i første halvår 2019. Fra tidlig i mars ble utvinningsnæringen påvirket av pandemien direkte gjennom norske smitteverntiltak og indirekte gjennom et kraftig fall i oljeprisen. Allerede før pandemien lå det an til at petroleumsinvesteringene skulle flate ut i 2020 etter den kraftige veksten i 2019, og det var videre ventet et betydelig fall i investeringene i 2021.

Fallet i oljeprisen førte til at mange oljeselskaper på norsk sokkel varslet betydelige investeringskutt i mars. Samtidig kom næringen med et konkret forslag til myndighetene om en midlertidig endring i skattereglene for å bedre oljeselskapenes likviditet. Næringen kommuniserte at de da kunne opprettholde tidligere investeringsplaner. I juni vedtok Stortinget en skattetiltakspakke som blant annet innebærer en umiddelbar fradragføring av investeringer i særskattegrunnlaget med tillegg av en hevet friinntekt på 24 prosent for investeringer utført i år og til neste år. I tillegg blir alle utbyggingsinvesteringer som det leveres plan for utbygging og drift (PUD) på i perioden mellom juni i år og ut 2022 omfattet av de samme gunstige skattereglene.

Ifølge Statistisk sentralbyrås siste investeringsundersøkelse (KIS) anslår rettighetshaverne på norsk sokkel de nominelle investeringene i 2020 til å bli om lag 185 milliarder kroner, som indikerer en nominell vekst på 1,9 prosent i 2020. Det vil sannsynligvis bli levert PUD på prosjektet Breidablikk i høst, noe som bidrar til å løfte den nominelle investeringsveksten til 2,4 prosent i år. Ifølge våre beregninger blir prisveksten på 5,5 prosent for hele 2020, og med dette bildet vil investeringsvolumet falle med 3,1 prosent i år.

Petroleumselskapenes anslag for 2021 blir i tellingen oppgitt nominelt til om lag 149 milliarder kroner, som er nesten 15 prosent lavere enn tilsvarende anslag for 2020. Det er hovedsakelig innen feltutbygging nedgangen i 2021 kommer. Det vil også bli levert PUD på en rekke prosjekter i 2021. Blant disse er Eldfisk North, Frosk, Tommeliten Alpha og Lavrans. Disse prosjektene vil heve utbyggingsinvesteringene i 2021 betydelig. I tillegg kan investeringer i felt i drift øke mer enn det som ligger inne i tellingen nå. De gunstige midlertidige skattereglene for denne type investeringer avsluttes ved utgangen av 2021. Det kan stimulere selskapene til å framskynde en del slike investeringer. Vi anslår at volumet av petroleumsinvesteringene reduseres med rundt 10 prosent i 2021.

Mens skatteendringene ser ut til å framskynde feltprosjekter, og dermed gi høy investeringsaktivitet innen felt i drift i 2021, regner vi med at utfasingen av de temporære skattetiltakene vil føre til et fall i denne investeringskategorien i 2022. Skattetiltakspakken ser ut til å utløse og framskynde flere utbyggingsprosjekter i 2022. For å få gunstige skattevilkår i hele utbyggingsfasen må PUD leveres i løpet av 2022. Store prosjekter som Wisting og Noaka vil etter planen nå besluttes i løpet av 2022. Flere andre prosjekter ventes også å bli framskyndet av operatørene slik at de får gunstige skattevilkår gjennom hele utbyggingsfasen. De fleste av disse utbyggingene blir det sannsynligvis levert PUD på relativt sent på året, men vi anslår likevel en klar vekst innen feltutbygging i 2022. Denne økningen vil om lag tilsvare ventet nedgang innen felt i drift dette året. Med en moderat økning i letevirksomheten beregner vi en vekst i petroleumsinvesteringene på om lag 1 prosent i 2022.

De svært mange utbyggingene det ventes å bli levert PUD på i 2021 og særlig i 2022 vil medføre høye investeringer i 2023. Det er vanlig at investeringene i utbyggingsprosjekter er høyest i det andre og tredje året av utbyggingsfasen. Vi anslår derfor en betydelig vekst i utbyggingsinvesteringene i 2023. De andre investeringskategoriene antas å ha en relativt flat utvikling fra 2022 til 2023. Med dette beregnes petroleumsinvesteringene å øke med rundt 7 prosent i 2023.

Olje- og gassutvinningen, målt i energiekvivalenter, var i første halvår i år 5,2 prosent høyere enn i samme periode i fjor. Væskeproduksjonen økte med 21,5 prosent, mens gassproduksjonen i første halvår var 7,5 prosent lavere enn i samme periode i 2019. Bakgrunnen for den sterke økningen i væskeproduksjonen er at det store oljefeltet Johan Sverdrup kom i drift i oktober i fjor. Ifølge Oljedirektoratets prognose fra mai i år ventes olje- og gassutvinningen å øke med 9,5 prosent i år. Gassproduksjonen er så langt i år noe lavere enn direktoratet forventet, så økningen kan bli noe lavere enn det. Veksten i utvinningen ventes videre å være positiv, men avtakende lenger ut i prognoseperioden.

2.6. Stort fall i næringsinvesteringene

Næringsinvesteringene i Fastlands-Norge falt med 6,8 prosent i 2. kvartal, etter en nedgang på 5,6 prosent fra 4. kvartal i fjor til 1. kvartal i år. Koronapandemien og smitteverntiltak er viktige forklaringer på fallet i investeringer. Det er likevel verdt å minne om at nedgangen kommer etter en periode med sterk investeringsvekst: I perioden 2016-2019 økte næringsinvesteringene med hele 23 prosent, og som andel av BNP løftet investeringene seg til godt over gjennomsnittet fra de siste 20 årene. I lys av dette, og den store usikkerheten rundt den økonomiske utviklingen framover, kan det tale for en svak investeringsutvikling de neste årene.

Statistisk sentralbyrå kartlegger industrivirksomhetenes investeringsplaner. Den siste investeringsstillingen, samlet inn i august, indikerer et fall på over 20 prosent i år. Den ventede nedgangen er bredt fordelt på de ulike industrinæringene, med størst bidrag fra oljeraffinering, kjemisk og farmasøytisk industri, samt maskinreparasjon- og installasjon. Investeringstillingen gir også et anslag for 2021, selv om disse må betraktes som mer usikre. De foreløpige anslagene indikerer en nedgang i industriinvesteringene på rundt 9 prosent neste år.

Innen kraftforsyning indikerer investeringstillingen at nivået for inneværende år vil holde seg om lag på linje med i fjor, men at investeringene vil falle med rundt 10 prosent neste år. Mye av denne ventede nedgangen kan trolig tilskrives ferdigstilling av vindkraftinvesteringer.

Det er utsikter til et markert fall i investeringene også utenfor industrien – først og fremst som følge av lavere kapasitetsutnyttelse og mindre lønnsomhet. Samtidig vil trolig den store usikkerheten rundt utviklingen framover i seg selv legge en demper på virksomhetenes investeringslyst. Disse momentene gjelder trolig spesielt for tjenesteytende næringer, som reiseliv og kultur. Norges Banks Regionale Nettverk kartlegger den økonomiske utviklingen i Norge, inkludert

tjenestesektorens investeringsplaner. Den seneste rapporten, publisert i juni, viser at de tjenesteytende næringene venter en kraftig investeringsnedgang i tiden framover. Siden tjenesteinvesteringene utgjør om lag 60 prosent av totale investeringer på fastlandet er de også styrende for den samlede investeringsutviklingen.

Vi anslår at de samlede næringsinvesteringene vil falle med rundt 10 prosent i år. For 2021 viser beregningene et ytterligere fall på rundt 1-2 prosent, før veksten blir moderat positiv i årene 2022 og 2023. Med denne utviklingen vil investeringsnivået være om lag 5 prosent lavere i 2023 sammenliknet med 2019.

2.7. Store reduksjoner i utenrikshandelen

Koronapandemien og alle smitteverntiltakene har hatt en dempende effekt på internasjonal handel. Norsk eksport har for det meste falt både i volum og pris etter februar i år, med et vesentlig unntak for økt eksportvolum av råolje. Importvolumet har også falt, mens de fleste importpriser har økt som følge av kronesvekkelsen. Reduksjonene har samlet sett hatt en stor negativ effekt på handelsbalansen overfor utlandet.

Mens koronaeffektene er små i 1. kvartal i år, slo de inn med full effekt i 2. kvartal. Store reduksjoner i eksporten av raffinerte oljeprodukter, kjemikalier, kjemiske og mineralske produkter, samt metaller og verkstedprodukter, senket tradisjonell vareeksport med over 8 prosent sesongjustert i 2. kvartal, hvorav raffinerte produkter stod for 2 prosentpoeng. Fra mars til mai falt tradisjonell vareeksport med 9 prosent, før den økte med knappe 1 og 6 prosent i henholdsvis juni og juli. Prisene på raffinerte oljeprodukter ble halvert i 2. kvartal. Holdes raffinerte produkter utenom, falt tradisjonell vareeksport bare litt i pris i 2. kvartal, etter en liten prisstigning i kvartalet før.

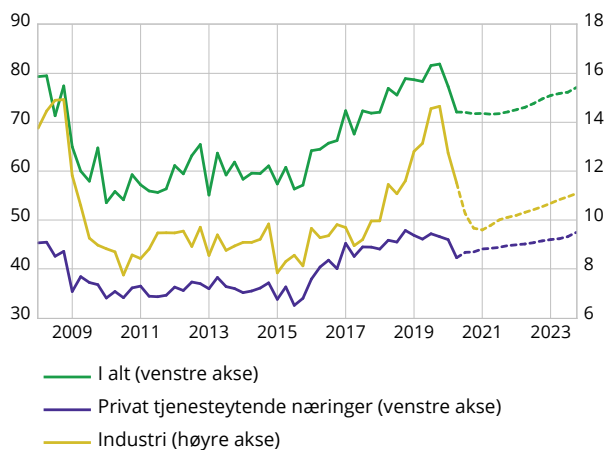
Etter en liten oppgang i 1. kvartal stupte eksporten av tjenester i 2. kvartal i år med nesten en femtedel. Nesten alle tjenestekategorier viste nedgang. Redusert reisetraffikk stod for halvparten av den samlede nedgangen, reduserte bruttofrakter i sjøfart og reduserte transporttjenester for en tredjedel, mens resten av nedgangen i stor grad kan tilskrives redusert eksport av finans- og forretningstjenester. Eksportprisene på oljerelaterte tjenester hadde spesielt stor prisvekst i 2. kvartal, og bidro til en liten prisoppgang for tjenesteeksporten samlet sett.

Samlet eksport av olje og gass falt i 1. kvartal og økte litt i 2. kvartal, selv om gasseksporten hadde motsatt utvikling. Gjennomsnittlig eksportpris på olje i norske kroner falt med nær en tredjedel i 2. kvartal, mens eksportprisen på gass økte etter å ha falt svært mye gjennom 2019 og 1. kvartal i 2020. Oljeprisen har steget siden den ble halvert i mars og april.

I tidligere konjunkturrapporter har vi trukket fram at bedringen i den kostnadmessige konkurransevnen og

Figur 2.9. Investeringer i fastlandsnæringer

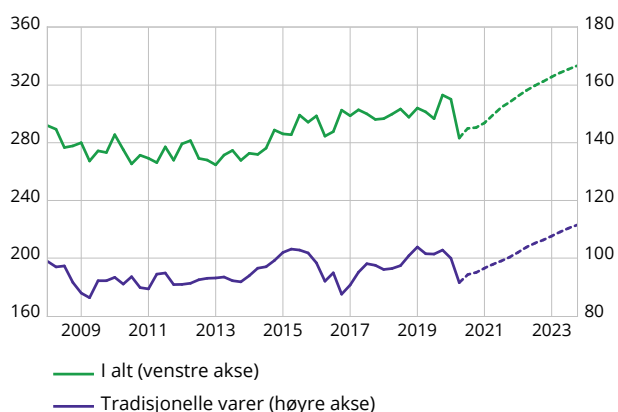
Sesongjustert, mrd 2017-kr, kvartal

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 2.10. Eksport

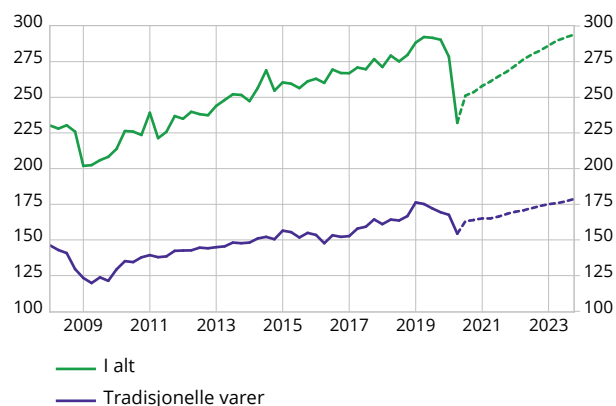
Sesongjustert, mrd 2017-kr, kvartal

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 2.11. Import

Sesongjustert, mrd 2017-kr, kvartal

Kilde: Statistisk sentralbyrå

svekket krone har gitt viktige bidrag til å løfte fastlands-eksporten. Begge kan fortsatt gi positive vekstimpulser isolert sett, men koronapandemiens negative effekter på internasjonal handel har dominert fullstendig fra mars måned. Dermed har vi nedjustert den internasjonale markedsveksten i år og neste år. Vi venter følgelig stor nedgang i eksporten av varer og tjenester fra fastlandet i 2020. Fastlandseksporten ventes deretter å ta seg opp. Eksporten av tjenester vil derimot ikke komme tilbake til nivået før koronapandemien i løpet av prognoseperioden. Veksten i olje- og gasseksporten ventes å bli positiv, men avtagende alle år i prognoseperioden.

Som for eksporten falt også importen av tradisjonelle varer mye i 2. kvartal i år, etter en mindre, men vedvarende nedgang gjennom de fire forutgående kvartalene. Nedgangen var bredt basert, men med de tyngste bidragene fra redusert import av verkstedprodukter og biler. Prisveksten for tradisjonell vareimport økte mye i 2. kvartal, og var også bredt basert. Konsumentene fikk merke markant prisstigning på mat og drikke, klær og sko samt biler. Mye av prisveksten skyldtes kronesvekkelsen gjennom 2019 og i 1. kvartal 2020.

Tjenesteimporten falt mye i 1. kvartal i år og tredoblet fallet i 2. kvartal. Til sammen har tjenesteimporten falt med over 40 prosent gjennom første halvår i 2020. Nest etter nær full stopp i nordmenns reiser i utlandet i 2. kvartal, stod skipsfartens driftsutgifter i utlandet for den største reduksjonen. Også importen av kultur-tjenester, informasjonstjenester og forretningsmessige tjenester falt mye i 2. kvartal i år.

Koronarestriksjonene demper etterspørselen og senker importen i år. Deretter anslår vi en tilbakevending til importvolumene før koronapandemien i løpet av prognoseperioden.

Handelen med utlandet har i mange år gått med underskudd for Fastlands-Norge fordi vareimporten er betydelig større enn vareeksporten i verdi. Eksporten og importen av tjenester har stort sett hatt tilnærmet lik verdi. Stor verdi på olje- og gasseksporten har siden

årtusenskiftet bidratt til at samlet handel med utlandet likevel har gått med til dels store overskudd. Etter hvert har også økende rente- og aksjeutbytter fra et stadig større oljefond bidratt til et økende overskudd på rente- og stønadsbalansen overfor utlandet. Stort verdifall på olje- og gasseksporten, samt større reduksjoner i fastlandseksporten enn importen kan gi underskudd på handelsbalansen i år. Vi venter at disse faktorene i noen grad reverseres i de kommende årene og at handelsbalansen overfor utlandet igjen viser overskudd de siste årene i prognoseperioden. Tillagt vedvarende overskudd på rente- og stønadsbalansen, venter vi at overskudd på driftsbalansen overfor utlandet regnet som andel av BNP vil ligge mellom 3 og 4 prosent i prognoseperioden.

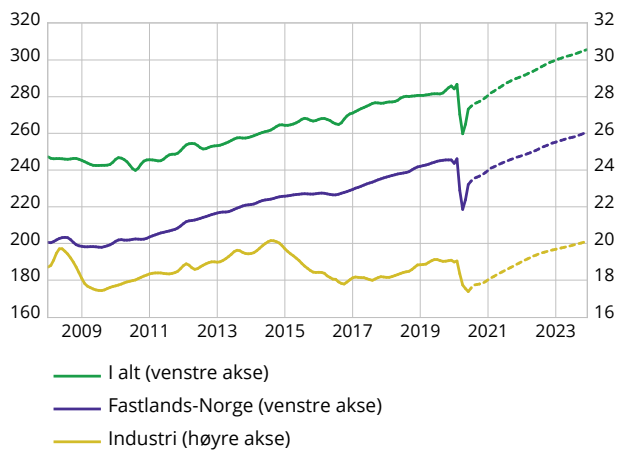
2.8. Aktiviteten er på vei opp

Aktiviteten i norsk økonomi endret seg brått etter utbruddet av koronaviruset og de påfølgende smitteverntiltakene som ble innført i både Norge og resten av verden. Månedlig nasjonalregnskap viser at BNP Fastlands-Norge falt 7 prosent i mars og ytterligere 4,6 prosent i april. Siden har aktiviteten i økonomien tatt seg opp, med vekst i de tre påfølgende månedene. Ved utgangen av 2. kvartal var nærmere halvparten av fallet hentet inn igjen etter en vekst på 2,4 og 3,7 prosent i henholdsvis mai og juni. I juli var utviklingen noe mer avdempet, med en vekst på 1,1 prosent fra juni. Samlet har økonomien falt 4,7 prosent fra februar til juli, jamfør kapittel 3.

Produksjonsnedgangen har vært særlig sterk i flere tjenestenæringer, innen både markedsrettet og offentlig virksomhet. Forretningsmessig tjenesteyting, overnattings- og serveringsvirksomhet, kultur, underholdning og annen tjenesteyting, samt transport utenom utenriks sjøfart opplevde en kraftig nedgang i 2. kvartal. Industrien merket også effektene av koronautbruddet, særlig næringer knyttet til oljevirksomheten. Barnehager, skoler og utdanningsinstitusjoner åpnet med redusert kapasitet gjennom 2. kvartal, og aktiviteten her er fortsatt redusert sammenliknet med februar. Både offentlige og markedsrettede aktører

Figur 2.12. Bruttonasjonalprodukt

Sesongjustert, mrd 2017-kr, måned

Kilde: Statistisk sentralbyrå

innen helse- og omsorg har opplevd fall i aktiviteten, nærmere beskrevet i boks 3.1 i kapittel 3. Dette er et stort næringsområde som dermed har veid tungt i den samlede aktivitetsutviklingen i økonomien.

Den brå nedgangen i norsk økonomi ser ut til å være over. Samtidig er usikkerheten knyttet til den videre utviklingen i økonomien stor. Gjeninnhentingen avhenger ikke bare av en eventuell smitteoppblomstring og grad av smitteverntiltak i Norge, men også av oljeprisen og den generelle utviklingen internasjonalt. Mange av våre handelspartnere opplever langt dypere fall i den økonomiske aktiviteten enn det vi gjør for Norge.

Oljenæringen, både utvinning og tjenester tilknyttet denne, er rammet av koronakrisen. Til tross for en noe høyere oljepris den siste tiden og tiltakspakken overfor næringen, vil petroleumsinvesteringene falle både i år og neste år. Dette vil bidra til å bremse utviklingen i økonomien. Våre beregninger viser at dette, kombinert med svakt innenlandsk tjenesteproduksjon og lav aktivitet hos våre handelspartnere, vil trekke ned aktiviteten i år.

Etter hvert som veksten tar seg opp hos våre handelspartnere ventes det at aktiviteten i industrien bedres. En fortsatt svak kronekurs er også med på å løfte utsiktene for industrien i årene som kommer. Høyere oljepris og tiltakspakken vil føre til at petroleumsinvesteringene øker fra og med 2022. Etter flere år med solid vekst og høy aktivitet, falt produksjonen i bygge- og anleggsnæringen etter virusutbruddet. Mangelen på nye prosjekter i en usikker tid, kombinert med fallende boliginvesteringer drar aktiviteten markert ned i år, etterfulgt av vekst i årene som kommer. Tjenestenevnerne anslås videre å ende med et bratt fall i aktiviteten i inneværende år, før de på lik linje med de fleste andre næringer vokser utover i prognoseperioden. Aktiviteten i offentlig forvaltning forventes å være om lag uendret fra i fjor til i år.

Selv om smitteverntiltakene gradvis fases ut, kommer ettervirkningene og svak utvikling internasjonalt sannsynligvis til å tyngre norsk økonomi en god stund framover. Vi anslår at BNP Fastlands-Norge vil falle drøyt 3 prosent for inneværende år. Det er tre ekstra virkedager i 2020 sammenliknet med 2019, noe som i seg selv demper nedgangen med om lag 0,5 prosentpoeng. Deretter er veksten i fastlandsøkonomien antatt å ta seg opp til 3,6 prosent i 2021 før den dempes noe resten av prognoseperioden. Oppgangen i fastlandsøkonomien ser ut til å bli bredt basert og ved slutten av 2021 vil aktiviteten være tilbake på samme nivå som før virusutbruddet i februar 2020.

2.9. Arbeidsmarkedet preges av permitteringer

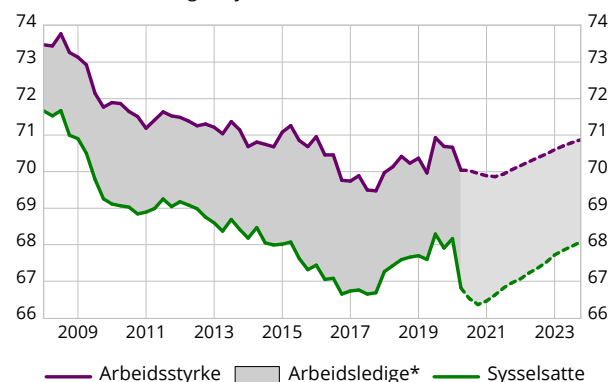
Sysselsettingen i Norge viste svak vekst fra midten av 2019 og falt i første halvår i år. Nedgangen var 1,7 prosent fra 2. kvartal i fjor til samme kvartal i år. At fallet ble såpass moderat, gitt den pågående koronakrisen, skyldes at permitterte inkluderes blant de sysselsatte både i nasjonalregnskapet og i Arbeidskraftundersøkelsen (AKU). I begge disse statistikkene betraktes permitterte på heltid som sysselsatte de første 90 dagene de er permitterte, se også kapittel 3.9. I NAVs tall for registrerte ledige inkluderes de derimot blant de arbeidsledige.

Antallet permitteringer har endret seg kraftig gjennom året. I mars ble regelverket for permitteringer endret for å hjelpe arbeidsgivere og arbeidstakere. Fra et nivå på 4 700 permitterte rapportert til NAV i januar i år, nådde antall permittert en topp på 272 800 personer i april med en påfølgende nedgang til 90 000 personer i august. Utviklingen i antallet permitterte framover er usikker. I juli og august var henholdsvis 18 og 21 prosent av nye registrerte arbeidssøkere permitterte.

Utførte timeverk falt mer enn sysselsettingen i 2. kvartal, ned 5,4 prosent i forhold til samme kvartal i fjor. Det følger av at de permitterte er sysselsatte, men ikke arbeider noen timer. Nedgangen i timeverk var spesielt sterk i de næringene som ble særlig rammet av

Figur 2.13. Arbeidsmarkedsstatus

Prosent av befolkningen i yrkesaktiv alder, AKU

* Arbeidsledigheten er målt som andel av befolkningen i yrkesaktiv alder

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Boks 2.1. Arbeidsledige og permitterte i Arbeidskraftundersøkelsen

Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) er en utvalgsundersøkelse der formålet er å gi informasjon om utviklingen på arbeidsmarkedet, særlig med hensyn til sysselsetting og arbeidsledighet. Intervjuobjektene i AKU blir spurt om sin arbeidsmarkedstilknytning i åtte påfølgende kvartaler. Intervjuobjektene spørres om sin arbeidstilknytning i en referanseuke. Disse referanseukene er fordelt over hele kvartalet. Størrelsen på utvalget er valgt slik at man får en relativt presis statistikk på kvartalsbasis. SSB publiserer derfor AKU som kvartalsstatistikk og som månedsstatistikk der sistnevnte er laget som et tremåneders gjennomsnitt.

Fra og med mars i år har SSB også publisert artikler basert på «rene» månedstall (Hamre m.fl. 2020), det vil si bare sesongjusterte observasjoner for en måned og ikke som et tremåneders gjennomsnitt. SSB publiserer normalt ikke disse «rene» månedstallene siden usikkerheten normalt er stor. I perioder med store bevegelser i arbeidsmarkedet blir denne usikkerheten imidlertid relativt sett mindre viktig.

Figuren nedenfor viser tall fra siste publisering av de «rene» månedsdataene i AKU, se Aamodt (2020). Figuren viser blant annet utviklingen i arbeidsledige slik disse er definert i AKU. I AKU regnes permitterte som arbeidsledige først etter at man har vært permittert i tre måneder. I figuren har vi også tatt med antall permitterte som ikke regnes som ledige i AKU.

Summen av antall arbeidsledige og permitterte under tre måneder i AKU steg i mars til 173 000 personer, fra 102 000 i februar. Tallet for mars er et gjennomsnitt for alle referanseukene i måneden og inkluderer dermed to uker før mange ble permitterte som følge av nedstengningen 12. mars. I april økte summen av arbeidsledige og permitterte under tre måneder til 277 000 personer. Deretter har denne størrelsen falt til 257 000 personer i mai, og videre ned til 188 000 i juni og 178 000 i juli.

Arbeidsledige er i AKU definert som personer uten inntektsgivende arbeid som forsøkte å skaffe seg slikt arbeid i løpet

av de siste fire ukene, og som kunne ha påtatt seg arbeid i løpet av referanseuka eller de to påfølgende ukene. NAV publiserer statistikk på antall personer som har registrert seg som ledige hos dem. Arbeidsledighetstallene fra NAV er normalt lavere enn de i AKU, blant annet fordi personer som ikke har krav på arbeidsledighetstrygd i mindre grad registrerer seg hos NAV, se for eksempel Sandvik (2020).

Tallene fra NAV for antall helt ledige er antall registrerte ledige i slutten av måneden. For mars i år var det 290 000 helt ledige, ifølge SSBs sesongjustering av NAVs tall. For å gjøre NAV-tallene mer sammenlignbare med AKU-tallene, har vi i figuren beregnet avledede tall fra NAV som gjennomsnittet av NAV-tallene fra slutten av gjeldende og foregående måned. For eksempel, ettersom det var registrert 62 000 helt ledige hos NAV ved utgangen av februar, blir det avledede NAV-tallet for mars $(62\ 000 + 290\ 000)/2 = 176\ 000$. Dette er omtrent det samme som marstallet for summen av antall arbeidsledige i AKU og permitterte som ikke er ansett som arbeidsledige i AKU. Også for april viser AKU og NAV om lag det samme antall arbeidsledige personer, når antall permitterte inkluderes. I mai og juni har tallet på registrerte helt ledige hos NAV falt mer enn antall arbeidsledige i AKU inkludert permitterte.

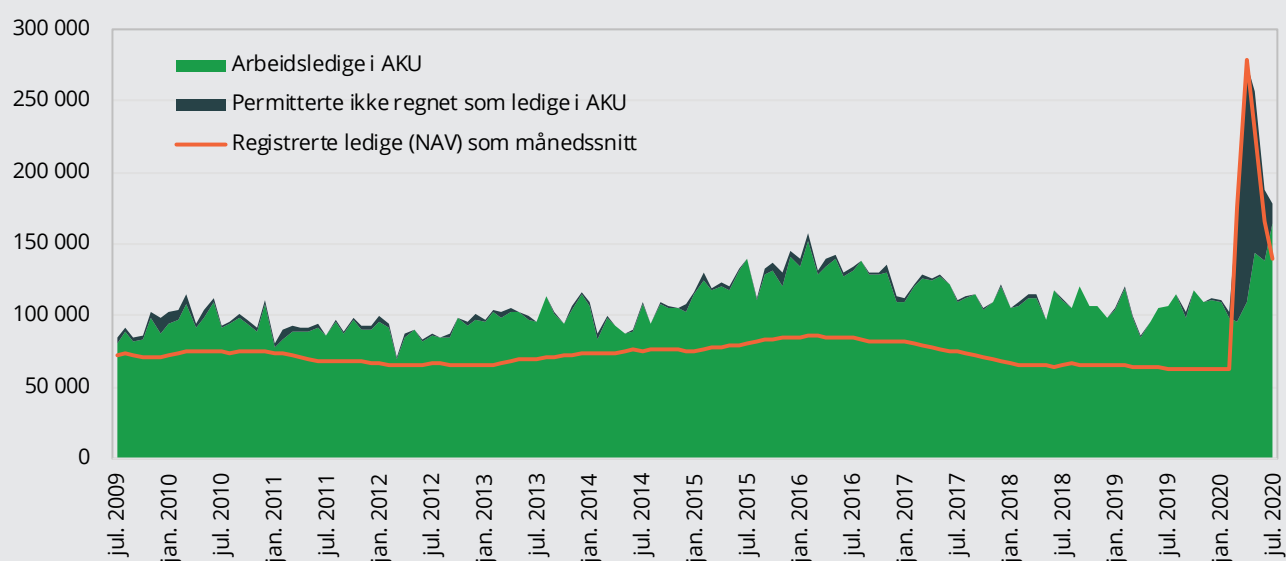
Referanser

Aamodt, I. 2020. Flere arbeidsledige i juli. Publisert 26. august 2020, <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/flere-arbeidsledige-i-juli>

Hamre, J. I., H. Hungnes, H. Lien, O. Sandvik og Ø. Langsrud. Nedgang i sysselsatte i arbeid. Publisert 23. april 2020, <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/nedgang-i-sysselsatte-i-arbeid>

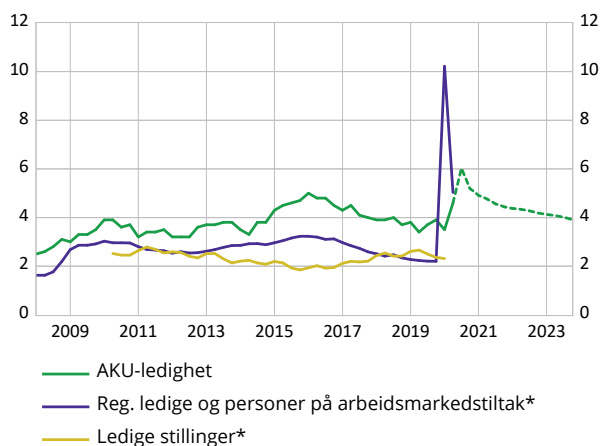
Sandvik, O. Hvorfor ulike arbeidsledighetstall? Publisert 23. januar 2020, <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/hvorfor-ulike-arbeidsledighetstall-410344>

Arbeidsledige i AKU inkludert permitterte, samt Registrerte ledige hos NAV som månedssnitt, sesongjusterte tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 2.14. Arbeidsledige personer og ledige stillinger
 Prosent av arbeidsstyrken og av summen av besatte og ledige stillinger, sesongjustert og glattet

smitteverntiltakene. Fra 4. kvartal 2019 til 2. kvartal i år falt blant annet timeverkene i transport utenom utenriks sjøfart med 17,3 prosent, kultur, underholdning og annen tjenesteyting med 24,4 prosent og overnatting og servering med 24,9 prosent.

Fallet i sysselsettingen og økningen i antall permitterte, som altså regnes som arbeidsledige av NAV fra første dag, medførte en økning i registrert arbeidsledige hos NAV fra 2,4 prosent av arbeidsstyrken ved utgangen av januar til 10,6 prosent ved utgangen av mars, etterfulgt av en nedgang til 4,3 prosent i august. AKU-ledigheten inkluderer derimot ikke de permitterte og viste dermed en mindre stigning. Siden AKU-ledigheten ikke inkluderer de permitterte de første 90 dagene, var nivået på ledigheten her lavere de første månedene av koronakrisen, men har så tatt seg opp. De siste tallene fra AKU for juli indikerer at AKU nå igjen viser høyere tall for ledighet enn NAVs tall på registrerte ledige. AKU-ledigheten i 2. kvartal var på 4,6 prosent, en økning på 1,2 prosentpoeng fra samme kvartal året før. Boks 2.1 gir en mer utførlig diskusjon om forholdet mellom arbeidsledige og permitterte i AKU.

Antall permitterte antas å bli redusert framover fordi aktiviteten i flere virksomheter tar seg opp, men også fordi virksomheter nedbemanner eller legger helt ned og vi får oppsigelser i stedet for permitteringer. Oppsigelser fanges opp i begge ledighetsmålene. Et svakt arbeidsmarked gjør det også vanskeligere for nye jobbsøkere. Disse fanges i mindre grad opp i NAVs tall enn i AKU. Vi kan derfor få en fortsatt sterkere økning i ledigheten målt i AKU.

Vi ser for oss at en bedring i den økonomiske aktiviteten internasjonalt. En fortsatt ekspansiv finanspolitikk og lave renter vil gi en gradvis bedring i arbeidsmarkedet fram til 2023. Samtidig er det først i slutten av perioden, når petroleumsinvesteringen igjen antas å øke, at vi forventer en like høy sysselsetting som vi hadde i 2019. I takt med at etterspørselen etter arbeidskraft tiltar vil arbeidstilbudet også begynne å vokse fra

slutten av 2021. På tross av det økte arbeidstilbudet vil arbeidsledigheten likevel reduseres, blant annet som følge av at økningen i arbeidsinnvandringen antas å forbli lav inntil reiserestriksjonene oppheves. Ifølge våre beregninger vil AKU-ledigheten gradvis reduseres mot i overkant av 4 prosent i 2023.

2.10. Fallende reallønn neste år

I 2. kvartal 2020 var veksten i gjennomsnittlig avtalt månedslønn relativt til samme kvartal i fjor på 4,2 prosent, noe som er 0,7 prosentpoeng høyere enn tilsvarende vekstrate i 1. kvartal 2020. Mye av denne økningen skyldes at reduksjonen i antall jobber, som følge av permitteringer i forbindelse med koronapandemien, har funnet sted i yrker med lavt gjennomsnittlig lønnsnivå. Den største veksten i gjennomsnittlig avtalt månedslønn fant sted innenfor næringene overnatting og servering, samt personlig tjenesteyting, på henholdsvis 6,9 og 5,4 prosent. Innen disse næringene har reduksjonen i antall jobber som følge av permitteringer funnet sted i yrkesgrupper med lavt gjennomsnittlig lønnsnivå (for eksempel servitører og bartendere), som bidrar til å trekke opp gjennomsnittlig avtalt månedslønn i disse næringene. Innenfor de store næringene varehandel og helse- og sosialtjenester var veksten i gjennomsnittlig avtalt månedslønn på henholdsvis 2,7 og 3,9 prosent sist kvartal.

Veksten i gjennomsnittlig årslønn kan dekomponeres i tre komponenter: overheng, bidrag fra tariff tillegg, og lønnsglidning. Overhenget angir forskjellen mellom årslønnsnivået på slutten av fjoråret og fjorårets gjennomsnittlige årslønnsnivå. Tariffmessig lønnsøkning omfatter lønnsøkning fra sentrale forhandlinger. Lønnsglidning er summen av alle andre faktorer som påvirker årslønnen utover overhenget og bidragene fra tariff tillegg, herunder sammensetningseffekter som følge av endringer i sammensetningen av jobber (se boks 2.2).

Det utsatte inntektsoppgjøret startet 3. august, og etter forhandlinger på overtid kom Norsk Industri og Fellesforbundet til enighet 21. august. NHO har i forståelse med LO anslått en årslønnsvekst i industrien samlet i NHO-området til 1,7 prosent i 2020. Av dette bidrar overhenget for årslønn med 1,2 prosentpoeng for industriarbeidere og 1,3 prosent for industrifunksjonærer. Bidragene fra de framforhandlede tariff tilleggene er beregnet til 0,3 prosentpoeng, med et generelt tillegg på 0,50 kroner per time for arbeidstakere som omfattes av Industriooverenskomsten og et ytterligere tillegg på 1,50 kroner per time for arbeidstakere i Teko-delen av Industriooverenskomsten. Den resterende delen av årslønnsveksten er anslått bidrag fra lønnsglidning.

En høy arbeidsledighetsrate og det lave aktivitetsnivået internasjonalt vil antakeligvis moderere eventuelle lokale lønnsstillegg på virksomhetsnivå for inneværende år. Vi ser dermed for oss at veksten i gjennomsnittlig årslønn blir på 2,0 prosent i 2020. Med en anslått vekst i konsumprisindeksen (KPI) på 1,5 prosent for

inneværende år blir veksten i reallønna i 2020 på 0,5 prosent.

I 2021 anslår vi en vekst i KPI på 2,9 prosent og en vekst i gjennomsnittlig årslønn på 2,3 prosent, slik at reallønna faller med 0,6 prosent i 2021. Mot 2023 vil lønnsomheten i frontfagene øke i takt med at aktiviteten hos våre handelspartnere tiltar, og arbeidsledigheten her hjemme vil gradvis reduseres til et mer normalt nivå. Lønnveksten vil da ta seg noe opp, slik at reallønnsveksten ligger på litt i overkant av 1 prosent i 2022 og 2023.

2.11. Underliggende inflasjon ned på sikt

Den underliggende inflasjonen målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen justert for avgifter og uten energivarer (KPI-JAE) har tatt seg markert opp de siste månedene. Med unntak av januarindeksen for 2020, som viste en årsvekst på 2,9 prosent, holdt prisstigningstakten målt med KPI-JAE seg på rundt 2 prosent fra juli i fjor fram til mars i år, da veksten var 2,1 prosent. I april inntraff et skifte i inflasjonstakten da årsveksten i KPI-JAE ble notert til 2,8 prosent og den har deretter økt gradvis til en foreløpig toppnotering på 3,5 prosent i juli. Prisutviklingen kan i hovedsak relateres til prisoppgang på importert varekonsum, men også prisene på tjenestekonsumet utenom husleie har bidratt til økningen i den underliggende inflasjonstakten.

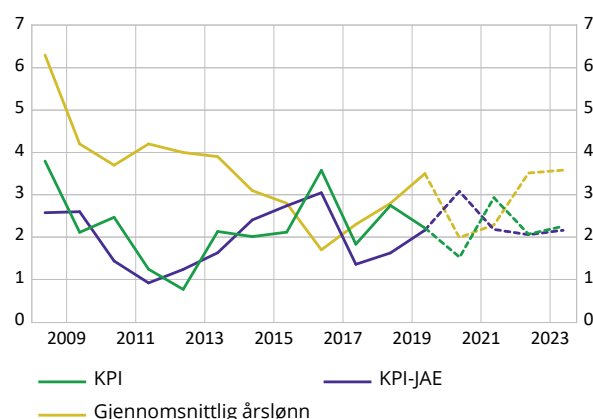
I hele år har årsveksten i konsumprisindeksen (KPI) ligget markert under veksten i KPI-JAE. Forskjellen i veksttakten mellom KPI og KPI-JAE skyldes utviklingen i energiprisene, spesielt elektrisitetsprisene, men også avgiftsendringer har bidratt. Gjennomsnittsvæksten i KPI-JAE og KPI var henholdsvis 2,8 og 1,2 prosent for perioden januar-juli målt mot fjoråret.

Kilen mellom KPI-JAE og KPI var dermed 1,6 prosentpoeng som gjennomsnitt for denne perioden. Årsveksten for KPI var så lav som 1,3 prosent i juli, noe som var hele 2,2 prosentpoeng under veksten i KPI-JAE. I kilen mellom prismålene for juli bidro midlertidige avgiftslettelser i tilknytning til koronakrisen med i underkant av 0,5 prosentpoeng, der også sukkeravgiften ble redusert fra 1. juli. Den midlertidige reduksjonen i lav sats for merverdiavgift fra 12 prosent til 6 prosent reverseres fra 1. november, noe som vil kunne redusere kilen i årets siste måneder. For året under ett legger vi til grunn at kilen mellom KPI-JAE og KPI blir 1,6 prosentpoeng inkludert et bidrag på 0,2 prosentpoeng fra avgiftsendringer.

Økningen i den underliggende inflasjonstakten de siste månedene er i stor grad relatert til utviklingen i kronekursen. Ifølge KPI-JAE var 12-månedersveksten i delindeksen for importerte konsumvarer 3,8 prosent i juli, noe som var 3,1 prosentpoeng høyere enn i mars 2020. Importerte konsumvarer utgjør en tredel av vektgrunnlaget i KPI-JAE. Økte priser på importerte varer forklarer dermed i overkant av to tredeler av økingen i KPI-JAE på 1,4 prosentpoeng i perioden fra mars til juli.

Figur 2.15. Konsumprisindekser og årslønn

Endring fra året før i prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Den importveide kronekursen (I44) svekket seg kraftig i mars og forble svak utover våren. I løpet av sommeren er svekkelsen reversert og kronekursen er ved inngangen av september om lag på samme nivå som ved utgangen av februar. Selv med denne kronestyrkingen er krona målt med den importveide kronekursen over seks prosent svakere i vår prognosebane enn i juli 2019. Tidsforsinkede effekter av den midlertidige og permanente kronesvekkelsen vil bidra til at inflasjonsimpulsene fra importvarer vedvarer en god stund framover.

Ifølge KPI-JAE var 12-månedersveksten på norskproduserte varer henholdsvis 2,7 og 2,5 prosent i juni og juli, og bidro til å dempe den underliggende prisstigningstakten. Det har de siste månedene vært tendenser til fallende prisstigning for denne varegruppen der lav lønnsvekst og lave energipriser bidrar til å holde kostnadsveksten nede. Med utsikter til fortsatt lav lønnsvekst vil denne varegruppen med en vekt på om lag 13 prosent i KPI-JAE, trolig bidra til å dempe prisveksten ut året.

For tjenester utenom husleie har prisstigningen samlet sett økt noe etter gjenåpningen. Prisveksten på restauranttjenester og personlig velvære har tatt seg litt opp de siste månedene. Smittevernstilllegg i tilknytning til koronapandemien kan være en medvirkende årsak til prisoppgangen. For tjenestegruppen overnattings-tjenester har prisstigningstakten vært klart negativ målt mot fjoråret. Fravær av konferanser og større kulturelle arrangementer i bynære områder vil trolig resultere i lavt belegg på hotellene også framover. Den negative prisveksten for denne tjenestegruppen ser ut til å vedvare. Også husleiene bidrar til å trekke prisveksten ned. 12-månedersveksten for denne viktige tjenestegruppen var så lav som 1,3 prosent i juli. En medvirkende årsak til den lave prisveksten i husleieindeksen er trolig utviklingen i KPI, siden eksisterende husleiekontrakter i stor grad indekseres med den generelle prisveksten.

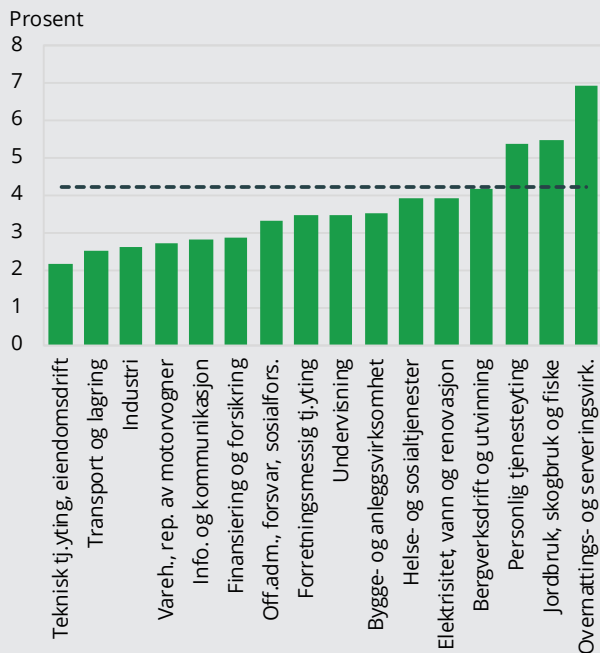
Gjennom kraftutvekslingen mellom Norden og Europa er de norske strømprisene knyttet opp mot europeiske kraftpriser. I tillegg påvirkes den norske strømprisen

Boks 2.2. Sammensetningseffekter og årslønnsvekst

Årslønnen er i nasjonalregnskapet definert som lønnen en lønnstaker normalt vil motta i løpet av kalenderåret dersom vedkommende jobber fulltid, ikke jobber overtid og har full lønn under fravær (ferie, sykefravær og andre midlertidige fravær).¹ Det forutsettes at antall avviklede feriedager samsvarende med antall dager det er opptjent lønn under ferie for. Naturallønn og sluttvederlag er ikke inkludert. Videre regnes lønnstakere som er permitterte på heltid, slik at de er helt fritatt for sin arbeidsplikt, som sysselsatte med midlertidig fravær de første 90 dager av en sammenhengende permitteringsperiode, mens de regnes som ikke-sysselsatte deretter. Personer som er delvis permitterte regnes som sysselsatte uavhengig av permitterings lengde. Det er kun hvis permitteringer på heltid varer over 90 dager at lønnstakerne av nasjonalregnskapet ikke regnes som sysselsatte, men heller som arbeidsledige.

Hvis permitteringen på heltid varer lenger enn 90 dager, vil derfor beregningen av gjennomsnittlig årslønn baseres på en annen populasjon av sysselsatte enn tidligere. Dette fenomenet kan være en av flere effekter av koronapandemien på årslønn, og omtales som en «sammensetningseffekt». Hvis de som blir permittert på heltid er systematisk forskjellige fra andre lønnstakere vil gjennomsnittlig årslønn i 2020 kunne endres relativt til 2019, selv om den gjennomsnittlige fulltidslønnen i næringen eller yrket holdes konstant. Hvis det for eksempel er slik at lønnstakere i lavtlønnsyrker i større grad blir permittert enn andre lønnstakere, vil den nye populasjonen av sysselsatte ha høyere gjennomsnittlig årslønn enn tidligere. Denne sammensetningseffekten vil da bidra til å trekke opp veksten i gjennomsnittlig årslønn.

Figur 1. Vekst i gjennomsnittlig avtalt månedslønn. 2. kvartal 2020 relativt til 2. kvartal 2019

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Tabell 11654.

Stiplet horisontal linje viser vekst i gjennomsnittlig avtalt månedslønn for alle næringer.

¹ Beregningen av årslønnen i nasjonalregnskapet påvirkes ikke av antall virkedager.

Den kvartalsvise lønnsstatistikken for 2. kvartal 2020 indikerer at en slik sammensetningseffekt på lønnvekst som følge av permitteringer i forbindelse med koronapandemien kan ha funnet sted.² I denne statistikken inngår kun personer som mottar lønn i referanseperioden (3. uke i mai), som betyr at permitterte på heltid som mottar dagpenger fra NAV etter arbeidsgiverperioden, samt andre personer som ikke lenger er i jobb, ikke er en del av statistikkpopulasjonen.³

Figur 1 viser veksten i gjennomsnittlig avtalt månedslønn i 2. kvartal 2020 relativt til samme kvartal i fjor, fordelt på næring. Den horisontale linjen viser tilsvarende vekst i gjennomsnittlig avtalt månedslønn for alle næringer sett under ett. Figuren viser en gjennomsnittlig vekst i gjennomsnittlig avtalt månedslønn fra 2. kvartal 2019 til 2. kvartal 2020 på 4,2 prosent. Veksten var 0,7 prosentpoeng høyere enn foregående kvartal, og kan potensielt skyldes en endring i sammensetning av jobber (arbeidsforhold) som følge av permitteringer (samt avslutning av arbeidsforhold) under koronapandemien – altså en sammensetningseffekt.⁴

For å illustrere effekten av endringer i sammensetningen av jobber på vekst i gjennomsnittlig avtalt månedslønn viser figur 2 den prosentvise endringen i antall jobber fra 2. kvartal 2019 til 2. kvartal 2020 på et mer finmasket næringsnivå. Dataene er sortert etter gjennomsnittlig avtalt månedslønn i næringen i 2. kvartal 2019 relativt til gjennomsnittlig avtalt månedslønn på tvers av alle næringer i samme kvartal. De største prosentvise nedgangene i antall jobber finner sted i næringer hvor gjennomsnittlig avtalt månedslønn ligger under gjennomsnittet for alle næringer, som igjen bidrar til å trekke veksten opp i gjennomsnittlig avtalt månedslønn for alle næringer. Figuren illustrerer med andre ord en sammensetningseffekt mellom næringer.

Helt til høyre i figur 1 vises veksten i gjennomsnittlig avtalt månedslønn fra 2. kvartal 2019 til 2. kvartal 2020 i næringen overnattings- og serveringsvirksomhet, som var om lag 1,5 prosentpoeng høyere enn de to andre næringene med over-gjennomsnittet høy vekst i gjennomsnittlig avtalt månedslønn (personlig tjenesteyting og jordbruk, skogbruk og fiske). Årsaken til den høye lønnsveksten i overnattings- og serveringsvirksomhet er at økning i den registrerte arbeidsledigheten i denne næringen er konsentrert blant lavtlønnsyrker, altså en sammensetningseffekt innad i næringen.

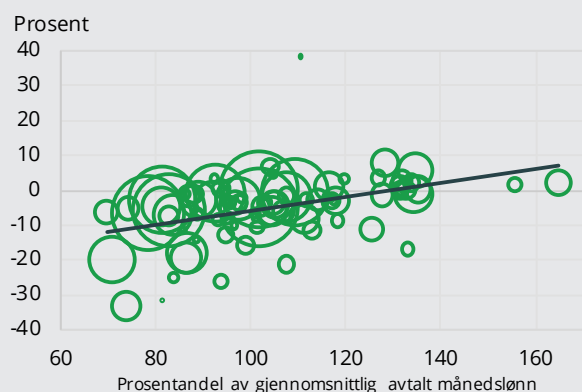
For å illustrere denne sammensetningseffekten viser figur 3 prosentandelen av de fire største yrkesgruppene innenfor næringen overnatting og servering registrert som helt ledige hos NAV i perioden januar til august 2020, samt den gjennomsnittlige avtalte månedslønnen for hver yrkesgruppe

² I den kvartalsvise lønnsstatistikken er lønnsbegrepet basert på månedslønn, og ikke årslønn.

³ I denne boksen er fokuset på permitteringer med varighet over 90 dager og hvordan dette kan slå ut på veksten i gjennomsnittlig årslønn. Samtidig er det naturlig å anta at en viss andel av permitteringen vil ende opp i avslutning av arbeidsforhold før det har gått 90 dager. Den tilhørende endringen i statistikkpopulasjon kan da sies å være en del av sammensetningseffekten forårsaket av permitteringer.

⁴ Veksten i gjennomsnittlig avtalt månedslønn kan også skyldes andre forhold utover sammensetningseffekter, som for eksempel økt timelønnsatts. Dette omtales som en lønnsseffekt, se Brasch m.fl. (2017) for detaljer.

Figur 2. Endring i antall jobber (arbeidsforhold). 2. kvartal 2020 relativt til 2. kvartal 2019

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Tabell 12314.

Den horisontale akse viser gjennomsnittlig avtalt månedslønn innen hver næring i 2. kvartal 2019 som prosentandel av gjennomsnittlig avtalt månedslønn for alle næringer i 2. kvartal 2019. Heltrukken linje viser sammenhengen (uvektet) mellom prosentvis endring i antall jobber (arbeidsforhold) og prosentandel av gjennomsnittlig avtalt månedslønn. Næringer med uoppgitt gjennomsnittlig avtalt månedslønn i 2. kvartal 2019 er ikke tatt med.

i 2. kvartal 2019.⁵ Den største økningen i prosentandelen helt ledige fant sted i yrkesgruppen hovmestere, servitører og hjelpepersonell, som utgjorde 40,2 prosent av antall jobber i næringen overnattings- og serveringsvirksomhet.⁶ Til sammen utgjorde de fire største yrkene 76,8 prosent av alle jobber i næringen.⁷ Gjennomsnittlig avtalt månedslønn i yrkesgruppen hovmestere, servitører og hjelpepersonell i 2. kvartal 2019 (28 979 kroner) lå under gjennomsnittet for næringen i sin helhet i samme kvartal (43 390 kroner), samtidig som andelen helt ledige i denne yrkesgruppen var på 32,8 prosent i mai (referansemåned for den kvartalsvise lønnsstatistikken). Denne sammensetningseffekten bidrar til å trekke opp veksten i gjennomsnittlig avtalt månedslønn fra 2. kvartal 2019 til 2. kvartal 2020 for næringen overnattings- og serveringsvirksomhet, ved at andelen lønnstakere i lavtlønnsyrker i næringen reduseres relativt mer enn i yrker i næringen med høyere lønnsnivå.

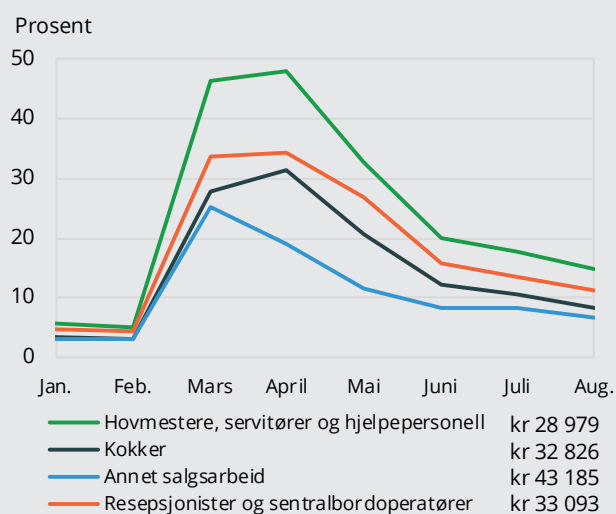
Hvor mye sammensetningseffekten både innad og mellom næringer på gjennomsnittlig avtalt månedslønn vil slå ut på veksten i gjennomsnittlig årslønn fra 2019 til 2020 avhenger blant annet av om permitteringen på heltid varer lengre

⁵ Merk at prosentandelen helt ledige også inkluderer helt ledige som ikke er permitterte.

⁶ Beregningen av andelen av arbeidsforhold (jobber) i hver av NAVs yrkeskoder (fininndeling) innenfor hver næring gjøres ved utgangspunkt i a-meldingen for november 2018, hvor det benyttes arbeidsforhold (i) hvor det er positiv kontantlønn, (ii) som klassifiseres som et ordinært arbeidsforhold, og (iii) hvor det finnes en næringskode på foretaksnivå og en yrkeskode for arbeidsforholdet.

⁷ Tilordningen av yrker til næringer er ikke en én-til-én-relasjon. Basert på a-meldingen for november 2018 er 74,0 prosent av alle arbeidsforhold i yrkesgruppen hovmestere, servitører og hjelpepersonell og 64,4 prosent av alle arbeidsforhold i yrkesgruppen kokker tilhørende næringen overnattings- og serveringsvirksomhet, mens tilsvarende tall for yrkesgruppen annet salgsarbeid og yrkesgruppen resepsjonister og sentralbordoperatører er henholdsvis 13,1 og 40,5 prosent.

Figur 3. Helt ledige. Fire største yrker innen næringen overnattings- og serveringsvirksomhet. Januar-august

Kilde: NAV; Statistisk sentralbyrå, Tabell 11654, Tabell 11658 og a-meldingen (november 2018).

Yrkeskodene er basert på NAVs yrkeskoder (fininndeling). Gjennomsnittlig avtalt månedslønn for 2. kvartal 2019 (vist i figur) beregnes som det vektete gjennomsnittet på tvers av yrker innenfor hver av NAVs yrkeskoder (fininndeling), med antall jobber (arbeidsforhold) i 2. kvartal 2019 som vekter.

enn 90 dager. I så tilfelle vil de permitterte lønnstakerne ikke lengre inngå som sysselsatte (med avtalt lønn) i nasjonalregnskapet, og dette vil da påvirke både gjennomsnittlig årslønn innenfor et område og områdets bidrag til samlet gjennomsnittlig årslønn. Samtidig viser tall fra den eksperimentelle månedsstatistikken over jobber og kontantlønn basert på a-ordningen for juli at nedgangen i antall jobber er i ferd med å bremse opp. I tillegg går antall permitterte registrert hos NAV nedover.⁸ Dette peker i retning av at utviklingen i arbeidsmarkedet etter 2. kvartal potensielt vil bidra til å dempe omfanget av sammensetningseffekten som tallene for 2. kvartal over viser.

Referanser

Berge, C., Horgen, E. og Grini, H. (2020). Jobb-bunnen kan være passert. Statistisk sentralbyrå.

Brasch, T. v., Dapi, B., & Sparrman, V. (2017). Sammensetningseffekter mellom næringer og veksten i gjennomsnittlig årslønn. Notater 2017/45. Statistisk sentralbyrå.

⁸ Se Berge m.fl. (2020) for flere detaljer om utviklingen i antall jobber og permitteringer etter 2. kvartal.

av den hydrologiske balansen og temperaturer. Nedbør og snøsmelting fra rekordstore snømengder i fjellene har resultert i fulle vannmagasiner og høy kraftproduksjon, som i sin tur har resultert i rekordlave kraftpriser. Ifølge Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har overføringskapasiteten mellom Norge og Sverige, samt Norge og Danmark, til tider vært betydelig redusert og begrenset eksportmulighetene. Dette har bidratt til de store prisforskjellene mellom Norge og det øvrige Norden, hvor kraftprisene gjennomgående har vært høyere. Ved inngangen til september har spotprisen på kraft i alle norske prisområder økt betydelig fra august, men de er fremdeles lave målt mot september i fjor. Basert på terminprisene i kraftmarkedet antar vi nå at prisen på elektrisitet inkludert nettleie faller med i underkant av 30 prosent som årsgjennomsnitt fra 2019 til 2020. Årets nedgang reverseres til en oppgang på om lag 20 prosent til neste år og dette bidrar da til en økning i KPI-veksten. I resten av prognoseperioden antar vi at elektrisitetsprisene inkludert nettleie øker litt mer enn KPI-veksten. For inneværende år anslår vi at drivstoffprisene faller med om lag 6 prosent som årsgjennomsnitt. Lave oljepriser bidrar til at drivstoffprisene går ytterligere litt ned som årsgjennomsnitt neste år. For årene framover legger vi til grunn at prisene på drivstoff følger prisutviklingen på råoljeprisen i norske kroner. Med den anslåtte prisveksten i elektrisitetsprisene vil energiprisene samlet sett trekke ned KPI-veksten med om lag 1,4 prosentpoeng i år.

Ett av tiltakene i forbindelse med koronapandemien er en reduksjon i lav sats for merverdiavgift fra 12 prosent til 6 prosent fra og med 1. april til og med 31. oktober 2020. Flypassasjeravgiften ble også vedtatt fjernet i denne perioden, mens sukkeravgiften ble satt ned til 2017-nivå fra 1. juli. For en del tjenestegrupper som ble berørt av avgiftsendringene falt konsumet bort i april og prisene ble estimert i beregningen av konsumprisindeksen. Med en gradvis gjenåpning er prisutviklingen for de fleste tjenestegrupper i KPI igjen basert på innhentede prisoppgaver. I KPI er avgiftsendringene så langt behandlet slik at disse først innarbeides når prisgrunnlaget ikke lenger er estimert. I juli var de fleste avgiftsendringene fasett inn. Unntaket fra dette er prisene på utenlandske flyreiser og pakkereiser som fremdeles estimeres på bakgrunn av underliggende sesongfaktorer. De siste passasjertallene fra Avinor, hvor flypassasjertrafikken igjen faller til svært lave nivåer etter ferieavviklingen, tyder på at fjerningen av flypassasjeravgiften får liten effekt på årets KPI. Grunnet usikkerheten er det vanskelig å beregne hvordan avgiftslettelser vil slå ut. Vi legger foreløpig til grunn at lavere moms og særavgifter vil trekke ned KPI-veksten med 0,2 prosentpoeng på årsbasis i år.

Stortinget vedtar neste års vareavgifter når nasjonalbudsjettet behandles til høsten. Vi har i denne beregningen lagt til grunn at momsnedgangen på tjenester reverseres, men at nedgangen i sukkeravgiften videreføres. Samlet sett antas dette å bidra til å øke

KPI-veksten med 0,1 prosentpoeng neste år. Øvrige særavgiftssatser er inflasjonsjustert. Vi legger da foreløpig til grunn at særavgiftene for årene 2022-2023 virker nøytralt på KPI-veksten.

En svak krone, særlig i vår, har bidratt til at den importerte prisveksten øker i år. Dette skjer både direkte i konsumprisene og indirekte ved at næringslivets kostnader til produktinnsats og investeringer øker. Dermed påvirkes også prisveksten på lengre sikt gjennom tidsforsinkelser i reprisingen av produkter, selv om krona har hentet seg inn endel. I motsatt retning trekker direkte og indirekte effekter av lav lønnsvekst og lave energipriser. Vi legger til grunn at prisveksten på husleier (observert og beregnet), som teller om lag 20 prosent i KPI-JAE, medvirker til å dempe den underliggende prisveksten i år. Vi anslår at veksten i KPI-JAE blir 3,1 prosent i 2020. Med den anslåtte utviklingen i energipriser og særavgifter blir KPI-veksten i inneværende år 1,5 prosent.

I vår prognose holdes kronekursen konstant ut banen. Inflasjonsimpulsene fra en svak krone vil da på sikt uttømmes og er en vesentlig faktor til at den underliggende inflasjonen går ned neste år. Vi legger også til grunn at den internasjonale prisveksten på importerte konsumvarer blir svak i årene som kommer. Samlet sett bidrar dette til moderat importert prisvekst utover i prognosebanen, og på sikt tenderer den importerte prisveksten mot den internasjonale prisveksten på importerte produkter. Neste år bidrar moderat lønnsvekst, økt produktivitsvekst med mer normal kapasitetsutnyttelse, og mindre inflasjonsimpulser fra importerte produkter til at veksten i KPI-JAE faller til 2,2 prosent. Med de energipriser og avgifter som legges til grunn forventes KPI-veksten for 2021 å bli 2,9 prosent, som er 0,7 prosentpoeng høyere enn veksten i KPI-JAE. I 2022 og 2023 fortsetter veksten i KPI-JAE å være litt over Norges Banks inflasjonsmål. KPI-veksten anslås å være nær veksten i KPI-JAE for disse årene. Lønnsveksten tiltar utover i prognosebanen, men produktivitsvekst og lav importert prisstigning demper virkningene av den økte lønnsveksten på inflasjonen.

3. Nasjonalregnskap for 2. kvartal og juli 2020

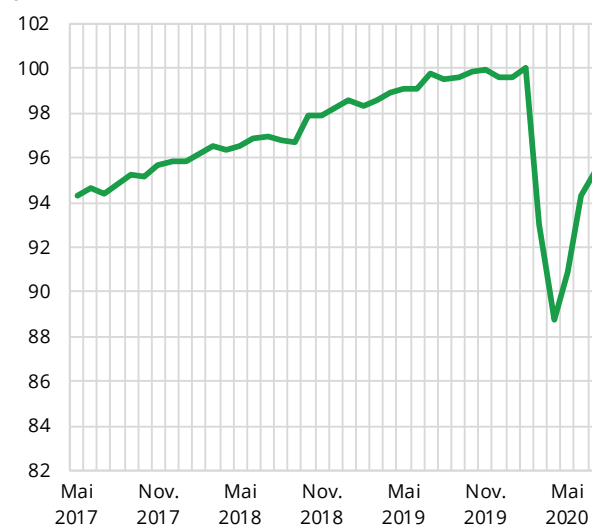
Sesongjusterte tall fra nasjonalregnskapet viser at bruttonasjonalproduktet (BNP) for Fastlands-Norge steg 1,1 prosent i juli, etter en oppgang på 2,4 og 3,7 prosent i henholdsvis mai og juni. Aktivitetsnivået var likevel 4,7 prosent lavere i juli enn i februar, som følge av store fall i mars og april. Til sammen falt BNP Fastlands-Norge med 6,3 prosent i 2. kvartal.¹

Aktiviteten i norsk økonomi falt brått etter innføringen av smitteverntiltak 12. mars. BNP Fastlands-Norge gikk ned 7,0 prosent i mars, og ytterligere ned 4,6 prosent i april, se figur 3.1, 3.3 og 3.4. Nedgangen var særlig sterk i mange tjenestenæringer, både i markedsrettet sektor og i offentlig forvaltning. Ifølge NAV ble i alt 257 000 personer permittert i mars måned. Bråstoppen ga et negativt overheng ved inngangen til kvartalet.

Smitteverntiltakene ble gradvis myket opp etter påske, se figur 3.2. Barnehager, 1.-4. trinn i grunnskolen og virksomheter med én-til-én-kontakt åpnet i april. I mai åpnet 5.-10. trinn i grunnskolen, videregående skole og kjøreskoler, samt bingo-, og idrettshaller. Fornøylesparker og serveringssteder uten matservering åpnet i starten av juni, mens treningssentrene åpnet i midten av måneden. I midten av juni økte også maksimumsgrensen for antall personer på arrangementer fra 50 til 200. I juli ble det tillatt å reise til EØS og Schengen.

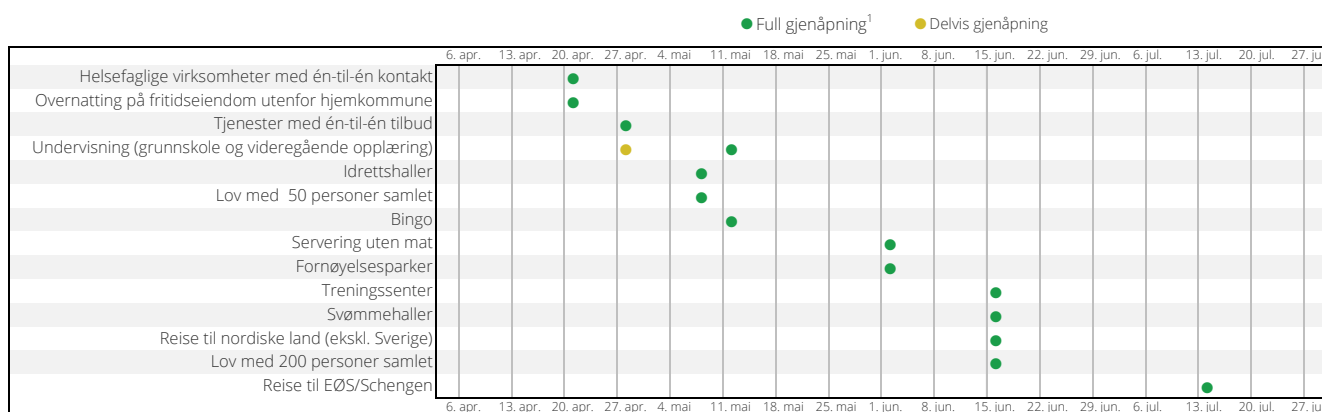
Lettelsen i smitteverntiltak ga en delvis normalisering og økt aktivitet i flere næringer. I juli 2020 var likevel under halvparten av fallet i BNP Fastlands-Norge hentet inn, se figur 3.1.

Figur 3.1. Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge. Faste 2017-priser. Måned. Februar 2020 = 100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 3.2. Tidspunkt for nedbygging av koronatiltak etter 12. mars 2020

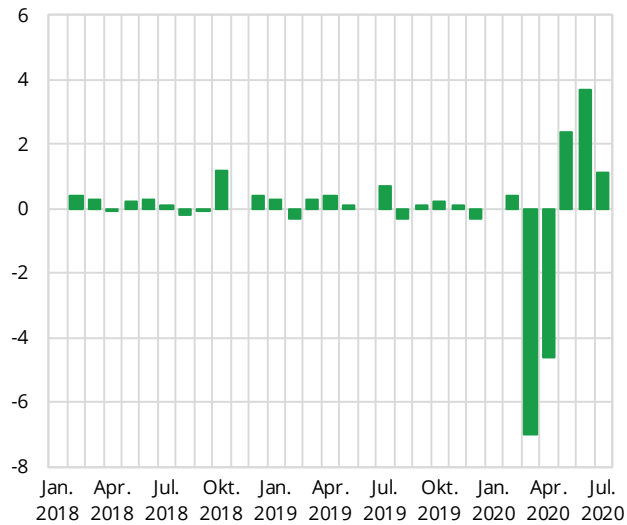

¹Med full gjenåpning menes ikke nødvendigvis normal drift, men at virksomheter kunne åpne og drive i tråd med smitteverntiltak.

Dato for gjenåpning

¹ Revisjoner i månedene i 2. kvartal vil ikke føre til revisjoner av kvartalstallet. Eventuelle revisjoner i kvartalstallene skjer i forbindelse med publiseringen av 3. kvartal 2020 12. november.

Figur 3.3. Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge. Faste 2017-priser. Måned. Prosentvis volumendring fra foregående periode

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

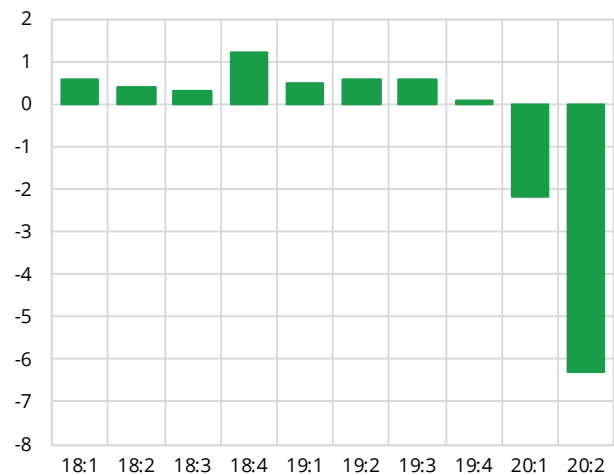
3.1 Nasjonalregnskap for 2. kvartal 2020

De siste månedene har det vært uvanlig store omveltninger i norsk økonomi. Nedgangen i BNP Fastlands-Norge i 2. kvartal 2020 er den sterkeste som er målt siden kvartalsserien startet i 1978, og det er rimelig å anta at det med god margin er den sterkeste nedgangen i ett enkelt kvartal etter annen verdenskrig. Nedgangen er av en annen karakter enn vi har sett tidligere, og er utløst av helt andre forhold enn de som skaper normale konjunktursvingninger.

Dette skaper en rekke utfordringer for sammenstillingen av nasjonalregnskap for perioden.² Kvartalsvis nasjonalregnskap bygger på at ulike indikatorer kan benyttes for å anslå utviklingen i regnskapsstørrelser som ikke kan observeres direkte på kvartals- og månedsbasis. Enkelte av indikatorene som brukes til vanlig, har imidlertid ikke gitt et presist bilde på utviklingen i økonomien siden mars. Det gjelder særlig for de næringene hvor aktiviteten måles ved en beregnet arbeidskraftsstørrelse basert på data fra a-ordningen. Denne indikatoren fanget ikke godt nok opp den plutselige oppgangen i permitteringer fra midten av mars. I de påfølgende månedene har indikatoren gradvis fungert bedre, men for 2. kvartal sett under ett har ikke a-ordningen gitt et godt bilde på bruk av arbeidsinnsats i enkelte næringer.

Videre har sammenhengen mellom arbeidsinnsats og økonomisk aktivitet endret seg. Normalt kan man for en del næringer legge til grunn at arbeidsinnsats, produksjon og bruttoprodukt endrer seg i takt. Det er ikke nødvendigvis tilfelle når produksjonen må innskrenkes svært hurtig, eller når smittevern hensyn gjør arbeidsprosesser mer krevende.

Figur 3.4. Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge. Faste 2017-priser. Kvartal. Prosentvis volumendring fra foregående periode

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Nasjonalregnskapet har derfor benyttet alternative informasjonskilder og volumindikatorer. Blant disse er permitterings- og ledighetstall fra NAV, aktivitetsindikatorer for helsevesenet fra Helsedirektoratet, korttransaksjoner i enkelte tjenestenæringer fra BankAxept, bompengepasseringer fra regionale bompengeselskaper og trafikkmålinger fra Statens Vegvesen, data for kollektivtrafikk og drosjer, samt kompensasjonsordningen for foretak med stort omsetningsfall.

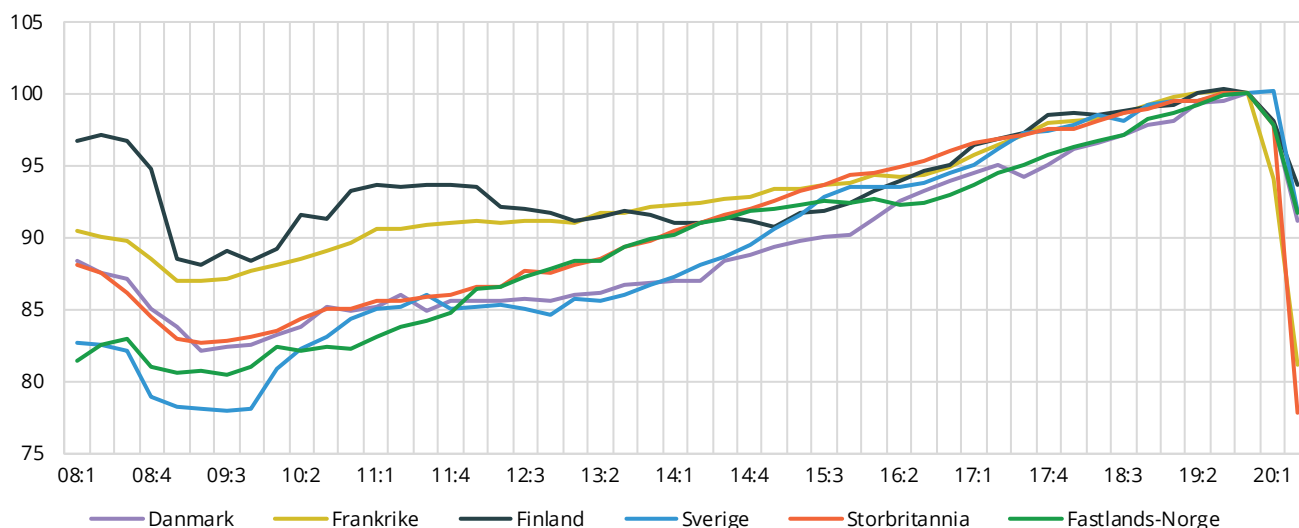
I 2. kvartal sank aktiviteten i deler av offentlig forvaltning. Barnehagene var stengt fram til midten av april, skolene drev med hjemmeundervisning i store deler av kvartalet, og helsevesenet utsatte planlagte aktiviteter for å stå i beredskap for å hindre overbelastning som følge av koronapandemien. Vanligvis beskrives det månedlige aktivitetsforløpet i offentlig forvaltning ved hjelp av arbeidskraftsindikatorer fra a-ordningen. I perioden vi nå er inne i har nasjonalregnskapet innhentet alternative volumindikatorer for undervisningstjenester og for helse- og omsorgstjenester i offentlig forvaltning. I løpende priser beregnes produksjon i slik ikke-markedsrettet virksomhet som summen av lønnskostnader, netto produksjonsskatter, kapitalslit og produktinnsats basert på statistikk fra stats- og kommuneregnskapene. Konsekvensen er at mens produksjon og bruttoprodukt i offentlig forvaltning i volum anslås å ha falt betydelig, har økt i verdi.³ Utviklingen gir derfor store prisøkninger for produksjonen i offentlig forvaltning i koronaperioden.

Mange land har innført ulike støtteordninger for bedrifter og arbeidstagere. Eurostat arbeider for å harmonisere klassifiseringen av slike ordninger i nasjonalregnskapet, men det kan noen ganger være krevende å avgjøre hvordan et konkret tiltak skal

² Se Sletten og Bougroug (2020) «[Nåsituasjonen i norsk økonomi. Anslag for aktivitetsnivået ved utgangen av mars 2020](#)» for en gjennomgang av utfordringene ved starten av koronakrisen.

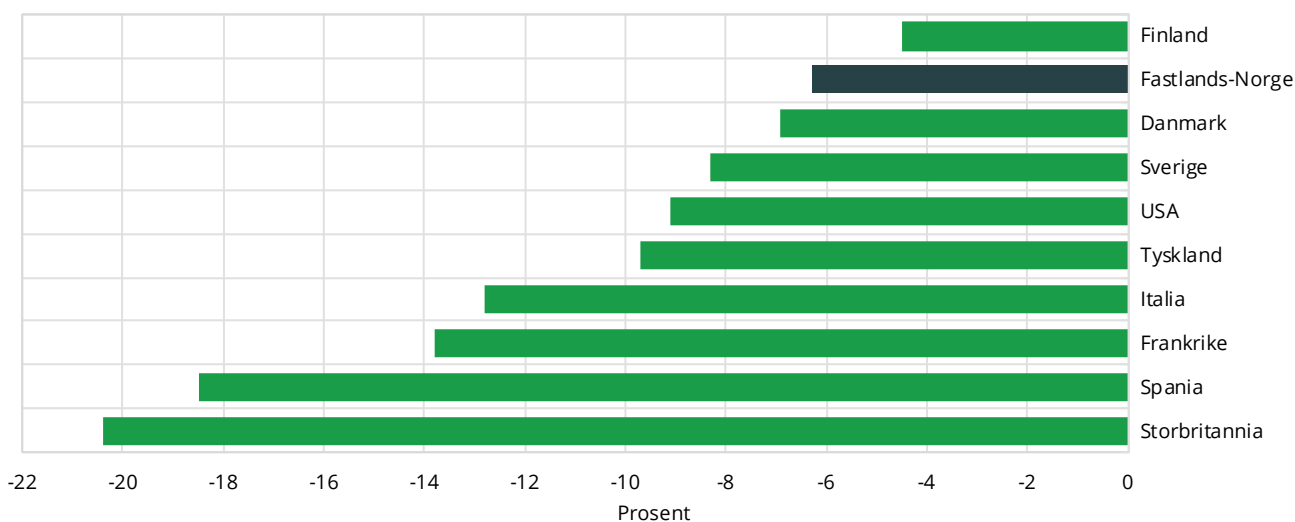
³ Se Eurostat (2020) «[Methodological note. Guidance on non-market output in the context of the covid-19 crisis](#)»

Figur 3.5. Bruttonasjonalprodukt i utvalgte land. Kvartal. Volumutvikling fra foregående periode. Sesongjustert. 4. kvartal 2019 = 100

Kilde: Statistisk sentralbyrå, OECD

Figur 3.6. Bruttonasjonalprodukt i utvalgte land. 2. kvartal 2020. Prosentvis volumendring fra 1. kvartal 2020

Kilde: Statistisk sentralbyrå, OECD

behandles. I Norge ble arbeidsgiveravgiften redusert med 4 prosentpoeng i mai og juni. Dette er ført som næringsubsidie i nasjonalregnskapet, samtidig som lønnskostnadene er påvirket av tiltaket.

3.2 Internasjonal sammenlikning

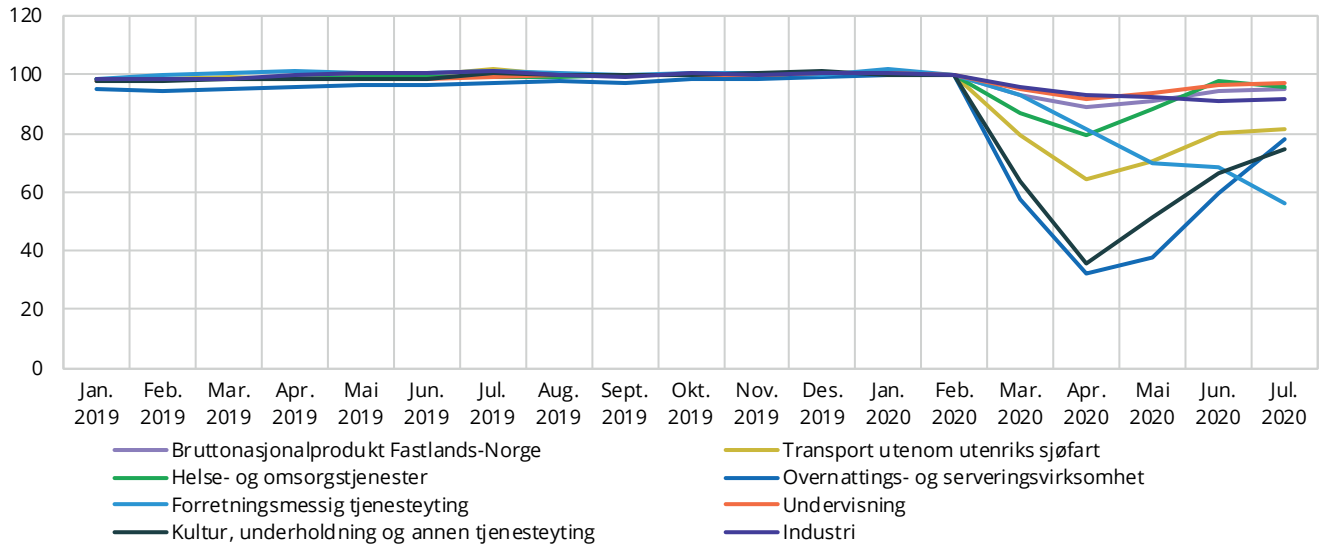
De fleste industrilandene har blitt rammet av virusutbruddet. Omfanget av smitte og innretningen av smitteverntiltak har imidlertid variert. Det har vært kraftig nedgang i BNP i en rekke land, men med betydelig variasjon, se figur 3.5 og 3.6.

Utviklingen i de skandinaviske landene har vært forholdsvis lik. Det er noen forskjeller på om nedgangen kom i 1. eller 2. kvartal 2020, men den samlede nedgangen siden 4. kvartal 2019 er av samme størrelsesorden, se figur 3.5. Sverige skiller seg ut ved at BNP ikke falt i 1. kvartal, men fikk en kraftigere nedgang i 2.

kvartal. En rekke andre land har hatt vesentlig mer dramatiske fall. Storbritannia og Spania, som begge hadde større smitteutbrudd og strengere tiltak enn Norge, hadde en nedgang i BNP som var om lag tre ganger så stor som hos oss.

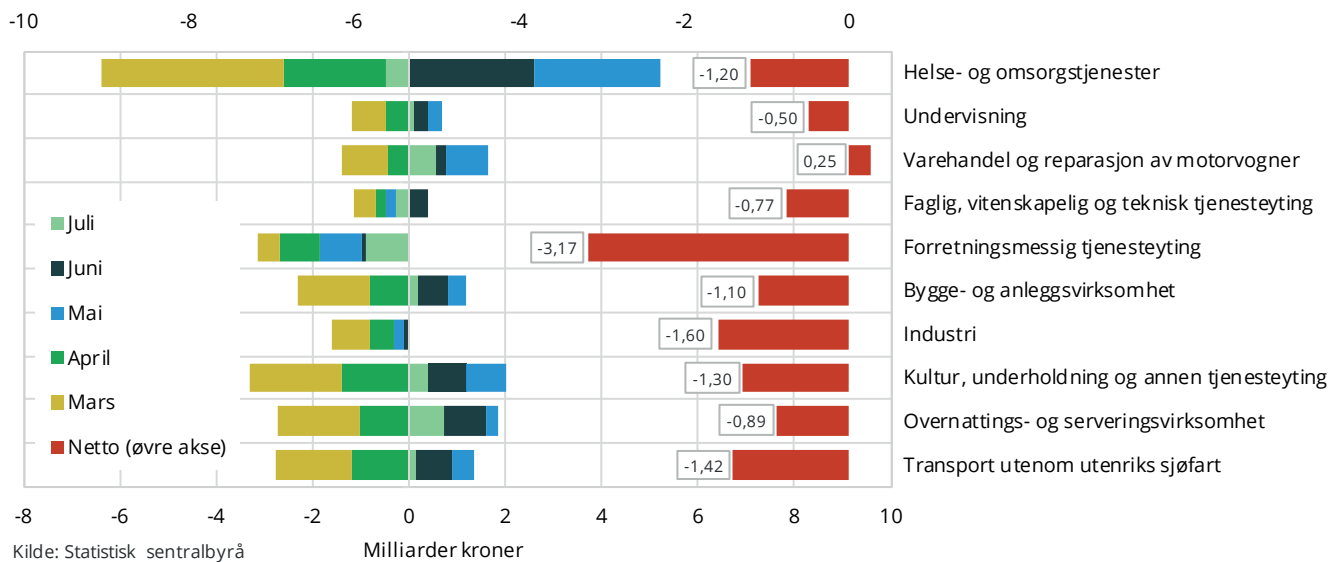
Det hefter større usikkerhet enn normalt ved internasjonale sammenligninger. Ulike datagrunnlag, ulike metoder og ulike valg av klassifisering kan gi betydelige utslag. For mange land foreligger bare såkalte flashestimater, og ikke fullstendige kvartalsregnskap. Det synes rimelig godt underbygget at de nordiske landene har hatt en nokså lik samlet nedgang i BNP siden 4. kvartal 2019, og at en rekke andre land er vesentlig hardere rammet. En bør imidlertid ikke legge stor vekt på forskjeller i vekstrater i størrelsesorden 1-2 prosentpoeng når en sammenligner kvartalsvise tall for 2020.

Figur 3.7. Bruttoprodukt i faste 2017-priser, utvalgte næringer. Måned. Februar 2020 = 100

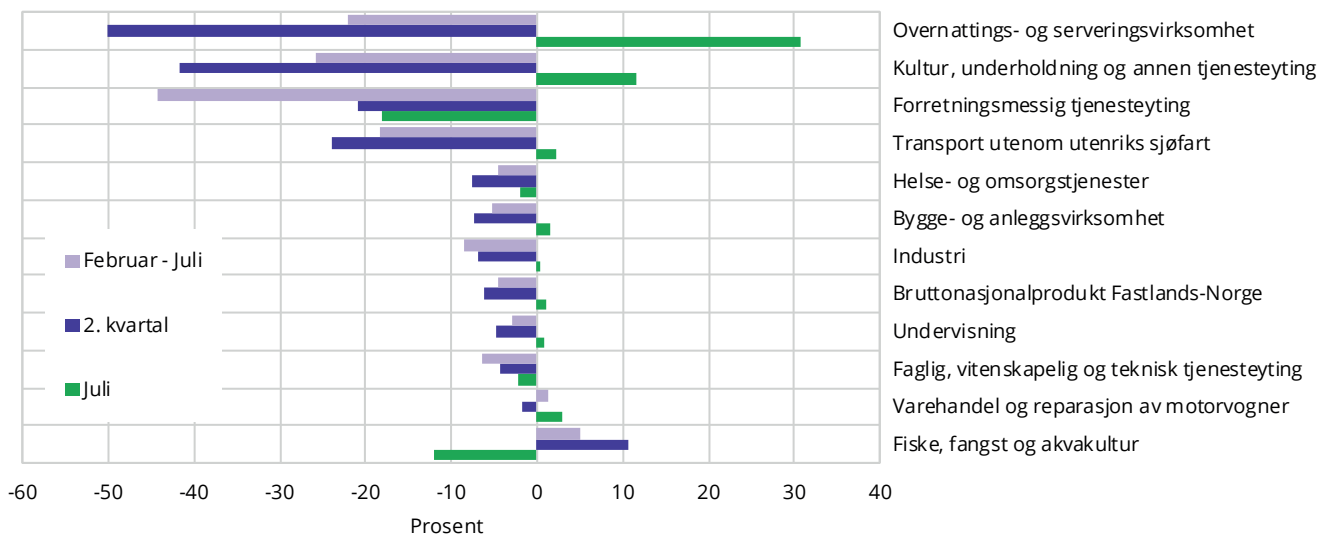
Kilde: Statistisk sentralbyrå, OECD

Figur 3.8. Bruttoprodukt i faste 2017-priser, utvalgte næringer. Endring fra foregående periode. Milliarder 2017-kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 3.9. Utvalgte næringer. Faste 2017-priser. Prosentvis volumendring

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

3.3. Produksjon og bruttonasjonalprodukt

Bak de store bevegelsene i BNP Fastlands-Norge gjennom kvartalet ligger det ulike næringsvise forløp, se figurer 3.7, 3.8 og 3.9. Mange av tjenestenæringene hadde svært kraftige fall i mars og april, som for noen ble delvis reversert i mai, juni og juli. Andre næringer, blant annet deler av industrien, hadde en mer gradvis nedgang gjennom 2. kvartal. Dermed er det ikke nødvendigvis slik at de næringene som hadde den sterkeste nedgangen i kvartalet sett under ett, har det laveste aktivitetsnivået i juli.

Kultur, underholdning og annen tjenesteyting, samt overnattings- og serveringsbransjen steg henholdsvis nærmere 12 og 30 prosent i juli. Tross oppgang innen både overnatting og servering i mai, juni og juli, er nivået i juli drøyt 20 prosent lavere enn i februar. Fallet i overnatting er anslått å være en del sterkere enn i servering. Beregningene for overnatting bygger på SSBs overnattingsstatistikk, som viser klare vridninger mellom ulike overnattingskategorier siden mars. Beregninger for servering bygger normalt på registerdata om arbeidsinnsats, men i tillegg er det innarbeidet informasjon om korttransaksjoner fra BankAxept. En utfordring med korttransaksjonene er at det er vanskelig å fange opp vridninger mellom kjøp av servering med høy og lav momssats. Det gjør beregningen av nedgangen mer usikker.

Kultur, underholdning og annen tjenesteyting ble også hardt og umiddelbart rammet av koronakrisen. I 2. kvartal er fallet beregnet til drøyt 40 prosent, og i juli var aktiviteten om lag 25 prosent lavere enn i februar. Deler av næringsgrupperingen har vist bedring som følge av lettelse i smitteverntiltak, deriblant helse-relaterte virksomheter med én-til-én-kontakt (åpnet 20. april) og frisører og lignende (åpnet 27. april). Treningssentre ble først åpnet i midten av juni. På samme tidspunkt ble det lempet på grensen for antall personer på arrangementer fra 50 til 200. Vanligvis er a-ordningen kilden som ligger til grunn for alle næringene i aggregatet. I forbindelse med koronakrisen er kildegrunnlaget utvidet med datering for lettelse av smitteverntiltak og informasjon om korttransaksjoner fra BankAxept.

Forretningsmessig tjenesteyting falt nesten 20 prosent i juli, og næringen har hatt fall i alle månedene fra og med mars. 2. kvartal var svakt, og bruttoproduktet falt i underkant av 21 prosent. Denne næringsgruppen omfatter blant annet utleie- og leasingvirksomhet samt reisebyråer, som alle har blitt hardt rammet av koronapandemien og/eller smitteverntiltak, redusert aktivitet i andre næringer og lavere etterspørsel fra husholdninger. Aktivitetsnivået i juli var hele 44 prosent lavere enn i februar.

Transport utenom utenriks sjøfart hadde vekst i mai og juni, etter sterkt redusert aktivitet i etterkant av korona-

utbruddet. I juli var det en vekst på drøyt 2 prosent, mens i 2. kvartal var det en nedgang på om lag 23 prosent. Lufttransport hadde sterkest nedgang i 2. kvartal, ned nesten 80 prosent fra 1. kvartal. Også landtransport med passasjerer falt kraftig, ned i overkant av 30 prosent. Disse to næringsområdene bidro omtrent like mye til den samlede nedgangen. Godstransport falt noe mindre enn passasjertransport. Begge næringsområder så en bedring gjennom månedene i kvartalet, især godstransport. For lufttransport bygger beregningene på vanlige kilder (i hovedsak trafikk tall fra Avinor), mens det for landtransport ble innhentet mer informasjon enn vanlig (deriblant for drosje- og godstransport).

Undervisning tok igjen store deler av fallet i løpet av 2. kvartal, etter fall i mars og april, etterfulgt av vekst i mai, juni og juli. I juli var aktivitetsnivået om lag 3 prosent lavere enn i februar.

Aktiviteten innen helse- og omsorgstjenester falt i mars og april. Etter økt aktivitet i mai og juni var igjen utviklingen i næringen negativ, med et fall på knappe 2 prosent i juli. Sett under ett var nedgangen på knappe 8 prosent i 2. kvartal. Næringen var den største negative bidragsyteren til utviklingen i BNP Fastlands-Norge gjennom kvartalet og stod for knappe 1 prosentpoeng av fallet på 6,3 prosent. Utviklingen her er i stor grad bestemt av smitteverntiltakene, og hvordan disse påvirker aktiviteten i barnehager og helsevesen. Barnehagene åpnet i andre halvdel av april, dog med noe reduserte åpningstider som følge av smitteverntiltak. Sykehusene har måtte utsette konsultasjoner for å frigjøre kapasitet, og tall fra Helsedirektoratet viser stor nedgang i planlagte døgnopphold på sykehusene sammenlignet med fjoråret.

Varehandelen steg knappe 3 prosent i juli etter et fall på vel 2 prosent i 2. kvartal. Med positiv utvikling siden mai, var aktiviteten om lag 1 prosent høyere i juli enn i februar. Dette er vesentlig bedre enn for andre tjenestenæringer. Varehandelen omfatter både engros- og detaljhandel, samt handel med biler. Særlig detaljhandelen har utviklet seg sterkere enn man antok i begynnelsen av koronakrisen, og detaljomsetningsindeksen fra SSB lå i juli knappe 14 prosent høyere enn i februar.

Industri og bergverk falt gjennom alle månedene i 2. kvartal, og samlet falt bruttoproduktet 6,7 prosent. Dette er det største kvartalsfallet siden tidsserien startet i 1978. Nedgangen rammer nesten alle industrigrenene, og var særlig sterk i april. I juli var aktiviteten tilnærmet uendret fra juni.

Arbeidsintensive næringer, spesielt de tette knyttet til petroleum, er rammet særlig hardt. Bygging av skip og båter, samt bygging av oljeplattformer falt henholdsvis nesten 20 og 30 prosent i 2. kvartal. Førstnevnte så aktiviteten falle allerede før koronatiltakene trådte i kraft, grunnet ferdigstilling av store prosjekter.

Boks 3.1. Helse- og omsorgsnæringene i nasjonalregnskapet under koronakrisen

Fall i aktiviteten i helse og omsorg har bidratt til å trekke ned BNP denne våren. Området dekker i hovedsak sykehustjenester, primærhelsetjenester, tannlege- og fysioterapi-tjenester o.l., pleie- og omsorgstjenester for eldre og funksjonshemmede i tillegg til barnehagetjenester. Normalt endrer aktiviteten seg lite fra kvartal til kvartal for disse næringene, og før pandemien brøt ut sto helse og omsorg for i overkant av ti prosent av Fastlands-BNP. Fra februar til april gikk aktiviteten ned med om lag 20 prosent (regnet i volum). Det betyr at helse- og omsorgsnæringene sto for i overkant av en femtedel av nedgangen på 11 prosent i BNP Fastlands-Norge fra februar til april. Helse og omsorg forklarer også mye av oppgangen som har vært fra april til juni. I denne perioden har BNP steget med om lag 6 prosent, og økningen i helse og omsorg forklarer om lag to femtedeler av oppgangen. Bruttoproduktet i helse- og omsorgsnæringene falt med om lag 4 prosent i 1. kvartal og knappe 8 prosent i 2. kvartal målt fra kvartalet før.

De statlig eide helseforetakene står størsteparten av produksjonen av helsetjenester i Norge. For å følge utviklingen i den somatiske aktiviteten har vi benyttet oss av DRG-poeng. Dette har tidligere kun vært benyttet i de årlige beregningene av sykehustjenestene. DRG-systemet klassifiserer sykehusaktivitet i grupper basert på prosedyrer og diagnoser, og gjør det mulig å sammenligne over tid. Koronapandemien har økt aktiviteten for deler av helse-næringen, men for andre deler har aktiviteten blitt kraftig redusert. Konsultasjoner og operasjoner har blitt utsatt grunnet hensynet til smittevern og fordi helsepersonell har blitt satt i karantene. I tillegg har personer selv valgt å ikke møte opp for å ikke belaste helsevesenet. Utviklingen til helseforetakene forklarer om lag 40 prosent av nedgangen på 8 prosent i bruttoprodukt for helse- og omsorgstjenester fra 1. til 2. kvartal. Private helsetjenester som tannlege, kiropraktor og fysioterapeut opplevde også kraftig redusert aktivitet i mars og april. I april var aktiviteten hos tannlegene eksempelvis 60 prosent lavere sammenlignet med samme måned året før.

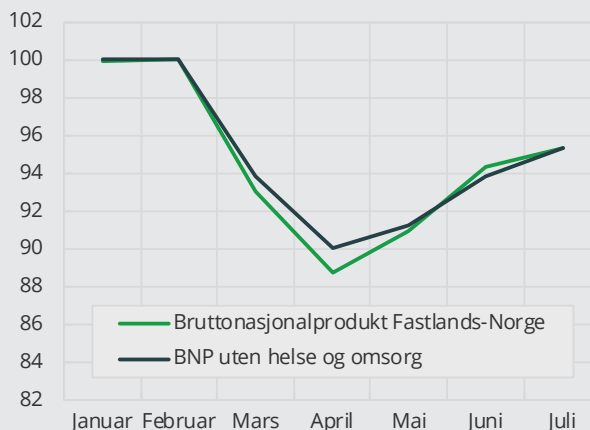
Omsorgsnæringen har også bidratt til å trekke ned BNP i mars og april. Dette skyldes barnehagene, som var stengt i perioden 13. mars til 20. april. Nedgangen i barnehageaktiviteten forklarer om lag 40 prosent av nedgangen i bruttoproduktet for helse- og omsorgstjenester samlet for 2. kvartal sammenlignet med kvartalet før. I perioden barnehagene var stengt, ble det likevel åpnet for barn av samfunnskritisk personell. Basert på opplysninger fra et lite utvalg kommuner, anslås aktiviteten til 5 prosent av normal aktivitet i denne perioden. Anslaget er usikkert. I perioden etter 20. april hadde barnehagene redusert åpningstid, og dette trakk aktiviteten ned også denne perioden.

Det meste av helse- og omsorgstjenester tilbys av offentlig forvaltning. Siden tjenestene i hovedsak er gratis for konsumentene må dermed produksjonen beregnes fra kostnadssiden. Til månedlig og kvartalsvis nasjonalregnskap anslås normalt volumveksten ved hjelp av utviklingen i sysselsettingen rapportert til a-ordningen. Siden offentlig ansatte ikke ble permittert, falt grunnlaget for å benytte sysselsettingsutviklingen sammen og man valgte å hente inn ny informasjon som er mer direkte relatert til tilbudet av de ulike tjenestene. Dette er informasjon som i stor grad sam-

menfaller med metodene som benyttes i det årlige nasjonalregnskapet for å beregne volumvekst for disse tjenestene.

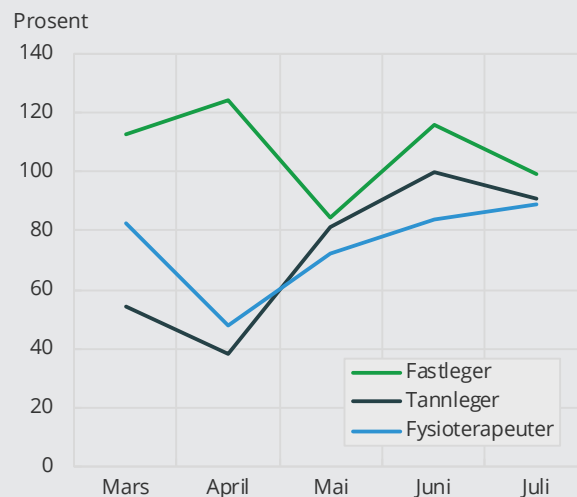
Den nye informasjonen for produksjon påvirker også anvendelsen av tjenestene, dvs. offentlig konsum og konsum i husholdningene. Offentlig konsum er definert som offentlig produksjon fratrukket eventuelle gebyrer som husholdningene og eventuelt andre betaler. For sykehustjenester er for eksempel egenbetalingene svært små og kun knyttet til poliklinisk behandling. Dette gjør at produksjonsnedgangen i hovedsak fører til lavere offentlig konsum. Det statlige konsumet av helsetjenester falt med om lag seks prosent i 2. kvartal. Fallet i husholdningenes konsum av helsetjenester var på 12 prosent i 2. kvartal hovedsakelig som følge av nedgang i konsum av tjenester som blant annet tannlege. For en mer detaljert beskrivelse av metoder og resultater, se kommende notat «Helse- og omsorgsnæringene i nasjonalregnskapet under koronakrisen».

Figur 1. Volumendring i BNP Fastlands-Norge målt i markedsverdi med og uten helse- og omsorgstjenester. Februar 2020 = 100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 2. Antall pasienter i 2020 i prosent av 2019

Kilde: Helsedirektoratet.

Næringsmiddelindustrien, den største enkeltnæringen i industrien, fortsatte å holde aktiviteten oppe under koronakrisen, dog med en lavere vekst i 2. kvartal enn i forrige kvartal – 0,3 mot om lag 3 prosent i 1. kvartal. Produksjon av kjemiske produkter vokste sterkt i 2. kvartal, og skilte seg dermed ut fra resten av industri-næringene.

Annen vareproduksjon, som inkluderer blant annet kraftproduksjon og bygge- og anleggsvirksomhet, vokste 1,1 prosent i juli og falt 1,2 prosent i 2. kvartal. Kraftproduksjonen trakk opp utviklingen i 2. kvartal, med en volumvekst på hele 13 prosent. Mye av den økte elektrisitetsproduksjonen gikk til eksport. Tradisjonelt fiske bidro også positivt i 2. kvartal, med gode fangster av tobis og annen pelagisk fisk. I juli var imidlertid fisket svakere enn normalt, særlig for torsk og hyse.

Etter et fall på 8 prosent i mars, fortsatte nedgangen for bygge- og anleggsvirksomheten i april, ned i underkant av 5 prosent fra mars. Næringen har imidlertid tatt igjen noe av fallet i løpet av mai, juni og juli, med en vekst på knappe 3 prosent i snitt gjennom disse tre månedene. Samlet var produksjonen omtrent 5 prosent lavere i juli enn i februar. Nedgangen er, som for de fleste andre næringer, relatert til smitteverntiltak igangsatt mot slutten av 1. kvartal. Flere foretak som rapporterer til produksjonsindeksen for bygge- og anleggsvirksomhet melder at karantenereregler og smitteverntiltak har påvirket aktiviteten negativt i 2. kvartal.

Til tross for produksjonsreguleringen av råolje i juni økte utvinningsnæringen produksjonsvolumet 2,4 prosent i 2. kvartal. Gjennom 2. kvartal ble det produsert 54,5 millioner standard kubikkmeter oljeekvivalenter (MSm3 o.e.).⁴ Aktiviteten i leverandørnæringen falt derimot kraftig, nærmere 20 prosent, som følge av reduserte investeringer i utvinningsnæringen. I juli økte produksjonsvolumet innen utvinning av råolje og naturgass om lag 1 prosent. Leverandørnæringen så en nedgang på drøyt 1 prosent i samme periode.

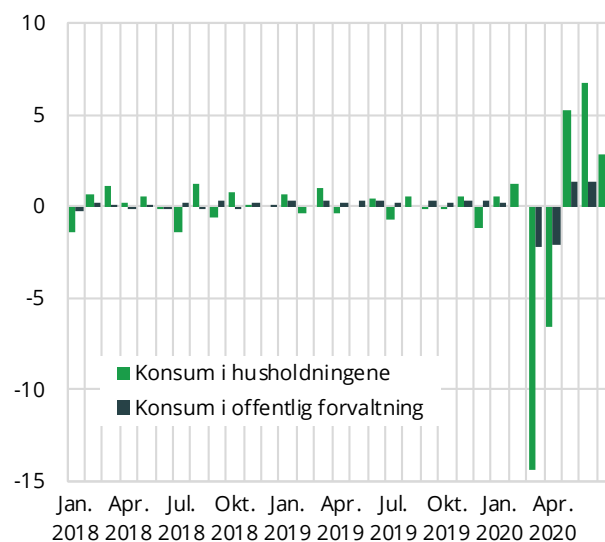
Bruttoproduktet i statsforvaltningen falt 1,5 prosent i juli, mens utviklingen var på -4 prosent i 2. kvartal. Det kumulative fallet fra februar til juli lå på rundt 3 prosent. I kommuneforvaltningen var månedsveksten i juli på knappe 1 prosent, mens 2. kvartal så en nedgang på om lag 5 prosent. Ved utgangen av juli hadde bruttoproduktet falt noe over 3 prosent siden februar.

Samlet BNP for Norge, inkludert olje- og gassutvinning, rørtransport og utenriks sjøfart, steg 1,1 prosent fra juni til juli. I 2. kvartal endte nedgangen på 5,1 prosent.

3.4. Konsum i husholdningene

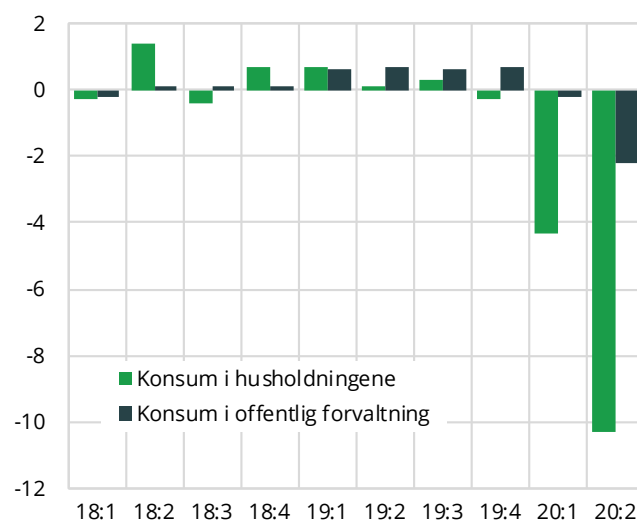
Siden mars har det vært store endringer i konsumet i husholdningene, se figur 3.10 og 3.11. Tjeneste-

Figur 3.10. Konsum i husholdningene og offentlig forvaltning. Faste 2017-priser. Måned. Prosentvis volumendring fra foregående periode

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 3.11 Konsum i husholdningene og offentlig forvaltning. Faste 2017-priser. Kvartal. Prosentvis volumendring fra foregående periode

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

konsumet falt brått i mars og april, og har bare delvis tatt seg opp igjen. Konsumet i utlandet falt også, som følge av reiserestriksjoner. Varekonsumet har derimot økt sterkt gjennom kvartalet. Sett under ett, falt konsumet med hele 10,8 prosent i 2. kvartal, etter et fall på 4,3 prosent i 1. kvartal.

Husholdningenes varekjøp falt brått i mars, men var allerede ved inngangen til mai tilbake på et høyere nivå enn før nedstengningen. Deretter har det gått videre opp, og vokste 1,6 prosent i juli. Utviklingen har variert mellom ulike varegrupper. Konsumet av klær og sko falt kraftig i mars, men hentet seg inn i juni. I juli var nivået

⁴ <https://www.npd.no/fakta/nyheter/Produksjonstal/2020/produksjonstal-juni/>

i overkant av 9 prosent høyere enn i februar. Kjøp av mat- og drikkevarer fortsatte også å øke i juli, som det har gjort siden mars. På den andre siden falt husholdningenes kjøp og drift av biler for fjerde kvartal på rad i 2. kvartal. Dette dempet veksten i varekonsumet. Samlet økte varekonsumet 5,0 prosent i 2. kvartal.

Tjenestekonsumet falt mye mer enn varekonsumet i mars. Som beskrevet over, måtte flere av tjenestenæringene stenge eller innskrenke driften for å redusere smitterisiko – enten som følge av myndighetspålegg, fordi kundene ønsket å unngå kontakt, eller av hensyn til egne ansatte. Det gjenspeiles i et bratt fall i tjenestekonsumet. Siden har det vært en gradvis gjenåpning siden mai, og tjenestekonsumet økte 2,0 prosent i juli – særlig trukket opp av hotell- og restauranttjenester. Passasjertransport samt barnehager og andre personlige tjenester steg også. (Noe av husholdningenes tjenestekonsum produseres i offentlig forvaltning, men betales av husholdningene gjennom brukerbetaling og gebyrer. Det gjelder blant annet de kommunale barnehagene og en del kollektivtransport.) Økningen i tjenestekonsumet de siste to månedene veide likevel ikke opp for det kraftige fallet i mars og april. I tjenestekonsumet inngår også husholdningenes bolig tjenester, som ikke har blitt påvirket av koronakrisen. I 2. kvartal falt tjenestekonsumet 17,0 prosent.

Reiserestriksjoner førte til at husholdningenes kjøp i utlandet omtrent opphørte i mars, noe som vedvarte fram til juni. I juli var det derimot god vekst som følge av økt reiseaktivitet etter 15. juni. Det kumulative fallet i utenlandskonsumet var på om lag 85 prosent i juli sammenlignet med februar. Til gjengjeld har utlendingers konsum i Norge også falt rundt 85 prosent i den samme perioden.

3.5. Konsum i offentlig forvaltning

Koronapandemien og innføring av smitteverntiltak fra 12. mars har også påvirket utviklingen i offentlig konsum, se figur 3.10 og 3.11. Offentlig konsum ble redusert i mars og april med om lag 2 prosent fra foregående måned. Dette som følge av at smitteverktiltakene og nedstenging har påvirket aktiviteten i blant annet barnehager, skoler, kollektivtjenester og offentlig helsevesen. Åpningen fra slutten av april har medvirket til at offentlig konsum steg 1,4 prosent i mai og videre med 1,3 og 1,0 prosent i henholdsvis juni og juli. Offentlig konsum lå i juli om lag 0,5 prosent under nivået fra februar.

Utviklingen i offentlig konsum er også påvirket av utviklingen i gebyrinntektene. En reduksjon i bompenger som følge av sterk nedgang i veitrafikken i mars og april har isolert sett bidratt til økt offentlig konsum. Reduserte gebyrinntekter og brukerbetalinger fra andre områder bidrar også til økt offentlig konsum. Andre områder som isolert sett har bidratt til økt offentlig konsum, er økte forvaltningskostnader i Statens pensjonsfond utland.

Offentlig konsum falt samlet sett med 0,2 prosent i 1. kvartal og 2,2 prosent i 2. kvartal, målt i faste priser. Målt i løpende priser gikk offentlig konsum derimot opp med rundt 1 prosent i 2. kvartal, jf. beskrivelsen lenger opp om verdi- og volumutvikling i ikke-markedsrettet virksomhet.

SSB publiserer en mer detaljert oversikt over utviklingen i offentlig forvaltning i 2. kvartal under statistikken «Offentlig forvaltnings inntekter og utgifter».

3.6. Bruttoinvesteringer i fast realkapital

Samlede bruttoinvesteringer i fast realkapital økte 2,2 prosent i juli og falt i overkant av 3 prosent i 2. kvartal, mot om lag 5 prosent fall i 1. kvartal.

Flere oljeselskaper varslet i mars at investeringsprosjekter ble satt på vent. Dette førte til et investeringsfall på nesten 7 prosent i utvinningsnæringen i 2. kvartal. Investeringer innen tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning falt over 8 prosent.

Andre tjenester, som forretningsmessig tjenesteyting og utenriks sjøfart opplevde store fall og bidro mest til investeringsnedgangen i 2. kvartal. Sistnevnte næring sine investeringstall er dog svært volatile.

Industrien var ventet å ha lavere vekst i investeringer etter ferdigstillelse av en rekke prosjekter og 25 prosent vekst i 2019. Næringen har nå to kvartaler med kraftig nedgang, pålydende -13 og -9,6 prosent i henholdsvis 1. og 2. kvartal 2020. Raffinering er den største bidragsyteren til fallet, da større prosjekter på Mongstad er ferdigstilt. Næringsaggregatet annen vareproduksjon hadde en nedgang på drøyt 1 prosent i investeringer i 2. kvartal.

Investeringene i offentlig forvaltning økte 4,7 prosent i 2. kvartal. De ble trukket opp av helse- og forsvarsinvesteringer. Helseinvesteringene er knyttet til store utviklings- og byggeprosjekter, bl.a. i Helse Sør-Øst og Helse Vest. Veksten for forsvarer skyldes tre nye kampfly som ankom i mai.

3.7. Eksport og import

Eksport av varer og tjenester falt 8,7 prosent i 2. kvartal. Tjenesteeksporten bidro mest til fallet. Sterkest var nedgangen i utlendingers konsum i Norge, som regnes som eksport i nasjonalregnskapet. Videre opplevde flere av rederiene i utenriks sjøfart redusert etterspørsel etter frakttjenester som følge av koronapandemien. Eksporten av tradisjonelle varer falt også, særlig farmasøytiske produkter, metaller og raffinerte oljeprodukter. For juli isolert sett økte imidlertid samlet eksport 5,6 prosent. Oppgangen ble drevet av sterk vekst i eksporten av råolje samt av en gjeninnhenting i eksporten av tradisjonelle varer. Etter et bratt fall i februar ble om lag halvparten av fallet i eksporten av tradisjonelle varer hentet inn gjennom sommermånedene juni og juli. Blant varegruppene som har vist

tegn til innhenting finner vi farmasøytiske produkter, raffinerte oljeprodukter og oppdrettsfisk. Eksporten av oppdrettslaks og -ørret var på et høyere nivå i juli enn før koronautbruddet.

Samlet import falt 16,7 prosent i 2. kvartal. Største-parten av fallet skyldes nordmenns reduserte reisevirksomhet, som ga et fall i norske husholdninger kjøp i utlandet på 95,3 prosent. Her inngår all form for konsum i utlandet, både grensehandel og forbruk på ferretnings- og feriereiser. Det var også fall i vareimporten, særlig trukket ned av importen av motoriserte kjøretøy og maskiner. Som for eksporten er det også tegn til en gjeninnhenting for importen av varer og tjenester. I juli vokste importen 4,4 prosent, der både tradisjonelle varer og tjenester viste oppgang. Tjenestene ble trukket opp av økt utenlandskonsum som følge av lettelse i reiserestriksjonene i juni og juli, riktignok fra veldig lave nivåer. Oppgangen i vareimporten skyldes blant annet økt bilimport, samt høy innførsel av varer til vindkraftproduksjon. Bilimporten falt brått både i april og mai, men med sterk vekst gjennom sommeren var nivået i juli høyere enn i februar. Samlet import er fortsatt knappe 12 prosent lavere sammenlignet med februar.

3.8. Utviklingen i løpende priser

Nasjonalregnskapet fokuserer på utviklingen i faste priser (verditall i løpende priser dividert med prisindeks), eller volumutviklingen, fra en periode til en annen. Prisendringer har mer å si for noen deler av økonomien enn for andre, og er normalt av størst betydning for petroleumsvirksomheten og utenriks-handelen. I 2. kvartal 2020 er det også store forskjeller på utviklingen innen offentlig forvaltning i faste og løpende priser. Dette slår både ut i bruttoproduktet i offentlig forvaltning og i konsumet i offentlig forvaltning.

Sammenlignet med den sesongjusterte volumutviklingen i BNP Fastlands-Norge på -6,3 prosent i 2. kvartal, var utviklingen i verdi -5,5.

Eksport av varer og tjenester falt om lag 18 prosent i løpende priser i 2. kvartal, mot knapt 9 prosent i faste priser. I mars falt oljeprisen markant som følge av redusert etterspørsel samt økt tilbud fra oljeproduserende land. Fallet i oljepris ga det klart største bidraget til nedgangen i samlet eksport i 1. kvartal. I tilknytning til oljeprisfallet var det også et fall i prisen på raffinerte oljeprodukter. Som nevnt over falt det eksporterte volumet av raffinerte oljeprodukter, dette ga dermed et kraftig fall målt i løpende priser.

Med sterkt fall i oljeprisen svekket kronen seg betraktelig. Dette ga økte priser for flere typer importvarer som mat, klær og metaller. Importprisene for tradisjonelle varer økte over 4 prosent samlet sett, men da importvolumet falt mer, falt importen av tradisjonelle varer om lag 4 prosent i løpende priser i 2. kvartal. Import av varer og tjenester falt om lag 13 prosent i løpende

priser, mest trukket ned av nordmenns reduserte reiseaktivitet, som omtalt over.

Oljeprisfallet har også påvirket enkelte investeringsbeslutninger i petroleumsnæringen, nærmere bestemt leteinvesteringer, som er oljeprissensitive på kort sikt, og dermed falt mye i 2. kvartal.

3.9. Sysselsetting og utførte timeverk

Som følge av virusutbruddet og pålegg om smitteverntiltak fra 12. mars, valgte mange virksomheter å permittere deler av arbeidsstokken. Litt senere i mars ble regelverket for permitteringer endret, for å imøtekomme de store permitteringsbehovene, samt redusere skadevirkninger for både bedrifter og arbeidstakere. Ifølge NAV ble i alt 257 000 personer permittert i mars måned. Virksomhetene fortsatte å permittere flere ansatte i april, men omfanget var klart mindre enn i mars. Siden april har mange permitterte kommet tilbake i sin vanlige jobb.

I nasjonalregnskapet betraktes personer som er permittert på heltid (ingen arbeidsplikt) som sysselsatte de første 90 dagene av en sammenhengende permitteringsperiode. Personer som har vært permittert på hel tid i mer enn 90 dager og som ikke har startet opp i annen jobb, har ikke status som sysselsatt, men regnes som arbeidsledig eller utenfor arbeidsstyrken. Personer som er delvis permitterte, slik at de har redusert arbeidsplikt i virksomheten, regnes som sysselsatte uavhengig av permitteringslengde. Permitteringene slår dermed ikke så mye ut i nasjonalregnskapets sysselsettingstall for 1. og 2. kvartal, da det var få personer som hadde vært sammenhengende permittert på hel tid i mer enn 90 dager innen utgangen av 2. kvartal.

Nasjonalregnskapets sesongjusterte tall for sysselsatte personer viser at samlet sysselsetting falt med 1,3 prosent fra 1. til 2. kvartal, eller med om lag 37 000 personer. Fra 4. kvartal i fjor til 1. kvartal i år var det kun en mindre nedgang på 0,1 prosent, eller om lag 4 000 personer. Nedgangen i antall sysselsatte fra 1. til 2. kvartal var særlig stor i næringer som ble sterkt berørt av koronapandemien og som stod for en stor andel av permitteringen i mars og april. Næringene overnatting og servering, transport utenom utenriks sjøfart, kultur, underholdning og annen tjenesteyting, samt forretningsmessig tjenesteyting stod samlet for en nedgang på nesten 30 000. Det var ellers svært få næringer som hadde en oppgang i sysselsettingen fra 1. til 2. kvartal. Næringen helse- og omsorgstjenester, som er dominert av offentlig virksomhet, hadde den største økningen med en oppgang i sysselsettingen på knappe 6 000 personer.

Antall utførte timeverk falt ifølge de foreløpige tallene med 4,2 prosent i 2. kvartal, etter en nedgang på 2,3 prosent i 1. kvartal. Antallet utførte timeverk faller som følge av permitteringer, da det ikke skal utføres arbeid for arbeidsgiveren så lenge arbeidstaker er permittert. Permitteringene i mars slår ut i timeverkstallene i 1.

og 2. kvartal, mens permitteringer i april, mai og juni slår ut i timeverkene i 2. kvartal. Endringer i syke- og omsorgsfravær har også fått betydning. Når endringstallene brytes ned på næring ser vi som for sysselsettingstallene at nedgangen er størst for næringer som ble sterkest påvirket av koronatiltakene.

Nasjonalregnskapets tall for sysselsetting og timeverk i 2. kvartal 2020 er mer usikre enn normalt. Det er to hovedkilder til tall om sysselsatte/lønnstakere i nasjonalregnskapet: A-ordningen, som er basert på virksomheters rapportering av arbeidsforhold og lønn, og arbeidskraftundersøkelsen (AKU). Disse to kildene kan vise noe ulik utvikling.⁵ For det første er det forskjell når det gjelder referansetidspunkt. AKU dekker alle ukene i måneden/kvartalet, mens antall arbeidsforhold og lønn har 3. uke i midtmåneden i kvartalet som referansetidspunkt. Store endringer fra uke til uke fanges dermed raskere opp i AKU. For det andre kan AKU og statistikker basert på a-ordningen fange opp permitteringer og endringer i permitteringer på ulik måte. Manglende eller forsinket rapportering i forbindelse med at permitterte kommer tilbake til jobb kan påvirke tallene i a-ordningen. Enkelte kan ha jobbet noe selv om de har vært permittert og svart slik i AKU at de blir regnet som sysselsatte.

Rapporteringen til a-ordningen har vært god også i månedene med korona. Imidlertid er det litt lavere rapportering enn tidligere. Det kan også se ut til å være noe større innslag av mangelfull rapporteringen ved at datoer for start og slutt for en permittering ikke er oppdatert eller utfylt. Tilsvarende utfordringer kan også gjelde sluttdatoer for arbeidsforhold som faktisk er avsluttet. Disse forholdene kan være med på å forklare et noe større sprik mellom statistikkene i 2. kvartal 2020.

Sysselsettingsbildet er noe forskjellig i AKU og statistikken Arbeidsforhold og Lønn, særlig for 2. kvartal i år. AKU, som dekker både lønnstakere og selvstendige blant den bosatte befolkningen, viste en nedgang i samlet sysselsetting på 0,7 prosent fra 2. kvartal fjor til 2. kvartal i år. Statistikken arbeidsforhold og lønn, som måler lønnstakersysselsettingen i virksomheter lokalisert i Norge, viste over samme periode en nedgang på 2,8 prosent. Nasjonalregnskapet anslår en reduksjon i samlet sysselsetting over denne perioden på 1,7 prosent (mens sesongjustert nedgang fra 1. til 2. kvartal var 1,3 prosent). Nasjonalregnskapet ligger dermed mellom de nevnte kildene etter korrigering for ulikheter i definisjon og populasjonsavgrensning. Usikkerheten i tallene er større enn normalt. Det betyr at endringer må tolkes med forsiktighet.

3.10. Revisjoner

I forbindelse med nye kvartals- og månedstall vil det bli tilbakegående revisjoner. Statistikken som benyttes, vil normalt ikke endres bakover, men sesongjusterte serier kan likevel påvirkes. Dette er en konsekvens av at grunnlaget for sesongjusteringen endres når nye perioder tilføyes. Nasjonalregnskapet har nylig utgitt en artikkel om revisjonene i det månedlige nasjonalregnskapet.

Usikkerheten knyttet til tallene som utarbeides under koronapandemien gjør dem mer utsatt for revisjoner enn vanlig, da ny og bedre informasjon til enhver tid vurderes og tas inn som en del av kildegrunnlaget. Videre er en del kilder kun tilgjengelige på kvartalsbasis. Det gjelder i første rekke stats- og kommuneregnskapet, samt informasjon om utførte investeringer innen olje- og gassutvinning, industri og kraftforsyning. I den særlige situasjonen som gjelder 2. kvartal og juli 2020, må en også være forberedt på revisjoner som følge av at ulike økonomiske transaksjoner eller beholdninger omklassifiseres.

Siden publiseringen av 2. kvartal 2020 25. august, er månedsforløpet for BNP Fastlands-Norge revidert.⁶ Nedgangen i mars er revidert ned fra et fall på 7,3 prosent til et fall på 7,0 prosent og april ned fra -4,1 til -4,6. Mai er revidert opp fra en vekst på 2,2 til 2,4 prosent. Enkeltserier kan ha større revisjoner. Konsumet i husholdningene er, grunnet nytt underlagsmateriale, revidert ned fra en vekst på 8,7 til 6,7 prosent i juni.

⁵ Se en drøfting i Berge (2020) «[Ulike tall om lønnstakere](#)»

⁶ Revisjoner i månedene i 2. kvartal vil ikke føre til revisjoner av kvartalstallet. Eventuelle revisjoner i kvartalstallene skjer i forbindelse med publiseringen av 3. kvartal 2020 12. november.

Tabell 3.2. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Faste 2017-priser. Prosentvis endring fra foregående kvartal

	Ujustert		Sesongjustert								
	2018	2019	18.2	18.3	18.4	19.1	19.2	19.3	19.4	20.1	20.2
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	1,9	1,5	1,4	-0,4	0,7	0,7	0,1	0,3	-0,2	-4,3	-10,8
Konsum i husholdninger	1,8	1,4	1,4	-0,4	0,7	0,7	0,1	0,3	-0,3	-4,3	-10,3
Varekonsum	0,7	0,1	1,6	-1,3	0,3	0,7	0,0	-0,7	-0,3	-1,3	5,0
Tjenestekonsum	2,3	2,7	1,0	0,8	0,2	0,9	0,5	0,8	0,8	-5,3	-17,0
Husholdningenes kjøp i utlandet	4,2	2,0	1,5	-1,9	4,8	-0,1	-1,5	2,3	-3,8	-20,5	-95,3
Utlendingers kjøp i Norge	0,3	4,5	-1,5	1,1	-0,9	2,6	2,0	0,0	5,5	-20,3	-89,2
Konsum i ideelle organisasjoner	4,1	3,2	1,3	0,1	1,7	1,0	0,5	0,6	0,3	-4,1	-19,8
Konsum i offentlig forvaltning	1,4	1,7	0,1	0,1	0,1	0,6	0,7	0,6	0,7	-0,2	-2,2
Konsum i statsforvaltningen	0,8	1,7	0,0	0,2	-0,2	0,6	0,8	0,8	0,7	0,1	-1,2
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	0,8	1,5	0,0	0,2	-0,2	0,4	0,7	0,8	0,6	0,3	-1,8
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	1,3	3,0	0,1	-0,1	-0,5	1,7	1,3	0,7	1,6	-1,4	2,6
Konsum i kommuneforvaltningen	1,9	1,8	0,2	-0,1	0,4	0,7	0,6	0,4	0,6	-0,5	-3,2
Bruttoinvestering i fast realkapital	2,8	6,1	5,0	0,2	2,6	-1,0	3,4	2,5	0,0	-5,1	-3,4
Utvinning og rørrtransport	1,9	12,8	15,4	1,7	4,2	-3,6	9,0	1,2	5,3	-5,2	-6,6
Utenriks sjøfart	-19,1	300,6	-96,6	..	-321,2	-21,3	76,8	22,1	52,3	55,0	-96,5
Fastlands-Norge	3,0	4,3	3,2	0,0	1,9	-0,4	1,9	2,7	-1,5	-5,5	-1,5
Næringer	6,8	5,6	6,8	-1,8	4,5	-0,3	-0,4	4,1	0,4	-5,6	-6,8
Tjenester tilknyttet utvinning	40,7	45,5	28,7	-18,3	31,0	10,8	17,8	-5,3	8,2	-31,0	-8,1
Andre tjenester	3,7	1,9	4,1	-0,8	5,2	-2,1	-1,7	2,4	-1,3	-1,3	-8,0
Industri og bergverk	16,7	25,0	14,9	-3,3	4,8	10,4	2,5	10,9	0,6	-13,0	-9,6
Annen vareproduksjon	7,3	-0,3	7,2	-1,9	0,3	-3,6	-1,3	5,0	3,5	-7,2	-1,2
Boliger (husholdninger)	-6,2	-0,9	-4,0	-0,7	1,6	0,3	0,3	-0,6	-3,8	-4,8	0,9
Offentlig forvaltning	7,5	7,5	5,2	3,7	-1,9	-1,1	7,5	3,6	-2,2	-5,9	4,7
Bruttoinvestering i verdigjenstander	7,2	5,6	5,4	-4,7	0,5	8,9	-4,1	2,0	-0,6	-10,7	-86,6
Lagerendring og statistiske avvik	3,2	-7,7	-23,0	-4,4	13,9	3,8	-1,4	-12,9	-21,8	23,8	-44,4
Bruttoinvestering i alt	2,9	4,5	0,9	-0,3	3,8	-0,4	2,8	0,7	-2,2	-2,7	-7,7
Innenlandsk sluttanvendelse	2,1	2,4	0,9	-0,2	1,5	0,3	1,0	0,5	-0,6	-2,8	-7,7
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendring)	2,0	2,2	1,4	-0,2	0,8	0,4	0,7	0,9	-0,3	-3,5	-6,3
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	2,5	2,8	1,0	0,7	-0,3	0,3	2,0	1,2	0,1	-1,3	-0,9
Eksport i alt	-0,2	1,5	1,0	1,2	-1,8	2,1	-0,9	-1,5	5,5	-0,9	-8,7
Tradisjonelle varer	2,0	4,9	0,3	1,0	3,6	3,0	-2,3	-0,1	1,4	-2,8	-8,4
Råolje og naturgass	-4,8	-4,3	0,1	2,6	-4,0	-2,2	-2,8	-4,5	16,7	-2,1	0,5
Skip, plattformer og fly	-38,2	3,0	-1,4	-21,8	-69,5	233,3	54,7	-43,1	-42,3	118,4	-55,8
Tjenester	5,4	4,7	3,1	0,6	-2,8	4,0	1,1	2,2	-0,2	0,7	-18,2
Samlet sluttanvendelse	1,4	2,2	0,9	0,1	0,6	0,8	0,5	-0,1	1,0	-2,3	-8,0
Import i alt	1,9	5,2	3,0	-1,5	1,7	3,1	1,4	-0,2	-0,5	-4,1	-16,7
Tradisjonelle varer	3,2	5,7	2,0	-0,4	1,9	5,7	-0,6	-1,7	-1,5	-1,1	-7,9
Råolje og naturgass	39,0	9,6	5,3	-13,7	0,4	-7,0	-0,1	45,5	7,5	-6,9	-31,6
Skip, plattformer og fly	-19,3	-4,8	25,4	-23,2	9,0	-23,8	49,2	-8,5	-10,2	0,8	7,7
Tjenester	0,9	5,1	2,6	-0,4	0,7	1,6	1,8	1,4	1,7	-9,1	-33,1
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	1,3	1,2	0,3	0,7	0,2	0,1	0,2	0,0	1,5	-1,7	-5,1
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge (markedsverdi)	2,2	2,3	0,4	0,3	1,2	0,5	0,6	0,6	0,1	-2,2	-6,3
Oljevirkosomhet og utenriks sjøfart	-3,7	-5,7	-0,6	2,9	-5,1	-2,6	-2,0	-4,0	10,9	1,4	1,6
Fastlands-Norge (basisverdi)	2,4	2,5	0,6	0,3	1,3	0,4	0,7	0,6	0,1	-2,0	-6,5
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	2,3	2,7	0,6	0,1	1,6	0,4	0,8	0,7	0,0	-2,2	-7,1
Industri og bergverk	0,8	3,2	0,9	1,0	1,5	0,1	1,6	0,1	0,0	-1,6	-6,7
Annen vareproduksjon	2,0	2,0	-1,5	-1,5	4,5	-1,4	1,6	1,1	-1,3	-1,0	-1,2
Tjenester inkl. boligjenester	2,6	2,8	1,1	0,4	0,9	1,0	0,4	0,7	0,3	-2,6	-8,7
Offentlig forvaltning	2,6	1,8	0,5	0,7	0,5	0,3	0,4	0,5	0,5	-1,4	-4,6
Produktavgifter og -subsidier	1,0	1,3	-0,4	0,6	0,1	1,0	0,0	0,4	0,3	-3,7	-4,8

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.3. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Prisindekser. 2017=100

	Ujustert		Sesongjustert								
	2018	2019	18.2	18.3	18.4	19.1	19.2	19.3	19.4	20.1	20.2
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	102,2	104,5	101,8	102,5	103,2	103,7	104,2	104,3	105,4	105,5	106,6
Konsum i offentlig forvaltning	103,1	106,2	102,7	103,4	104,3	105,3	105,6	106,9	107,3	109,0	112,8
Bruttoinvestering i fast kapital	102,3	104,9	101,8	102,7	103,3	103,8	104,7	105,3	105,8	106,4	108,9
Fastlands-Norge	102,7	105,2	102,4	103,3	103,6	104,4	105,0	105,4	106,0	106,3	108,1
Innenlandsk sluttanvendelse	102,5	104,9	102,6	103,1	103,2	104,3	104,4	104,8	105,9	107,1	108,1
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	102,6	105,1	102,2	102,9	103,6	104,3	104,8	105,3	106,0	106,7	108,7
Eksport i alt	113,6	108,2	112,1	117,7	115,5	110,1	108,4	106,5	107,6	103,2	92,9
Tradisjonelle varer	105,9	106,2	106,0	106,4	106,5	104,9	106,3	105,4	107,6	108,3	103,2
Samlet sluttanvendelse	105,5	105,8	105,2	107,1	106,4	105,9	105,5	105,3	106,3	106,0	103,9
Import i alt	104,5	107,7	104,4	105,2	105,1	105,9	107,1	108,2	109,4	109,4	113,9
Tradisjonelle varer	104,5	107,1	104,4	105,4	105,4	105,5	106,9	107,4	108,6	108,7	113,3
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	105,8	105,1	105,4	107,7	106,9	105,9	104,9	104,3	105,3	104,9	101,0
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge (markedsverdi)	101,9	104,1	101,6	101,9	103,1	103,4	103,8	104,3	104,8	106,2	107,1

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.4. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Prisindeks. Prosentvis endring fra foregående kvartal

	Ujustert		Sesongjustert								
	2018	2019	18.2	18.3	18.4	19.1	19.2	19.3	19.4	20.1	20.2
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	2,2	2,3	0,8	0,6	0,8	0,5	0,4	0,1	1,0	0,1	1,0
Konsum i offentlig forvaltning	3,1	3,0	0,7	0,7	0,9	0,9	0,3	1,2	0,4	1,6	3,4
Bruttoinvestering i fast kapital	2,3	2,5	0,4	1,0	0,6	0,4	0,9	0,5	0,5	0,6	2,3
Fastlands-Norge	2,7	2,4	0,7	0,9	0,3	0,8	0,5	0,4	0,5	0,4	1,7
Innenlandsk sluttanvendelse	2,5	2,4	1,2	0,4	0,1	1,1	0,1	0,4	1,0	1,2	0,9
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	2,6	2,5	0,7	0,7	0,7	0,7	0,4	0,5	0,7	0,6	1,9
Eksport i alt	13,6	-4,8	3,0	5,0	-1,9	-4,7	-1,6	-1,7	1,0	-4,1	-10,0
Tradisjonelle varer	5,9	0,3	2,1	0,3	0,1	-1,5	1,3	-0,9	2,1	0,7	-4,7
Samlet sluttanvendelse	5,5	0,3	1,7	1,8	-0,6	-0,5	-0,4	-0,2	1,0	-0,3	-2,0
Import i alt	4,5	3,1	1,2	0,8	-0,1	0,7	1,1	1,0	1,1	0,0	4,1
Tradisjonelle varer	4,5	2,5	1,6	1,0	0,0	0,1	1,3	0,5	1,1	0,1	4,3
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	5,8	-0,6	1,9	2,1	-0,7	-0,9	-0,9	-0,6	1,0	-0,3	-3,8
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge (markedsverdi)	1,9	2,2	0,6	0,4	1,1	0,3	0,3	0,5	0,5	1,3	0,8

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.5. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Måned. Sesongjustert. Faste 2017-priser. Prosentvis volumendring fra foregående periode

	Des. 2019	Jan. 2020	Feb. 2020	Mar. 2020	Apr. 2020	Mai 2020	Jun. 2020	Jul. 2020
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	-1,1	0,4	1,2	-14,3	-7,0	4,8	6,7	2,9
Konsum i husholdninger	-1,2	0,5	1,2	-14,4	-6,6	5,2	6,7	2,8
Varekonsum	-2,2	0,0	2,3	-4,2	3,2	3,8	4,8	1,6
Tjenestekonsum	0,1	0,2	0,1	-17,1	-13,3	6,6	8,9	2
Husholdningenes kjøp i utlandet	-0,2	3,2	0,3	-67,9	-96,5	34,7	-10,2	...
Utlendingers kjøp i Norge	7,4	-3,7	-2,7	-55,9	-78,9	-5,3	-7,7	91,7
Konsum i ideelle organisasjoner	1,0	-1,3	1,5	-13,2	-13,2	-1,7	7,2	3,1
Konsum i offentlig forvaltning	0,3	0,2	0,0	-2,2	-2,1	1,4	1,3	1
Konsum i statsforvaltningen	0,0	0,9	0,0	-3,1	-1,3	1,7	3,3	-0,5
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	0,1	1,3	-0,1	-3,6	-1,8	2	3,6	-0,6
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	-0,2	-1,9	0,5	0,2	2,3	-0,2	0,7	0,3
Konsum i kommuneforvaltningen	0,5	-0,4	-0,1	-1,2	-2,8	1,2	-0,5	2,5
Bruttoinvestering i fast realkapital	0,7	-5,1	2,4	-3,5	-3,4	3,5	-1	2,2
Utvinning og rørtransport (bruttoinvestering)	0,4	-4,6	-2,4	1,2	-4,5	-1,4	0,9	3,7
Utenriks sjøfart (bruttoinvestering)	-81,8	637,5	333,9	-96,9	-466,8	-123,6	373,7	-61,4
Fastlands-Norge (bruttoinvestering)	1,1	-5,7	1,6	-2,2	-2,8	4,4	-1,7	2,1
Næringer (bruttoinvestering)	3,2	-6,6	2,2	-4,4	-6,7	1,7	3	0,8
Tjenester tilknyttet utvinning (bruttoinvestering)	3,3	-32,3	0,9	-2,5	-5,8	-1,5	0,1	44,5
Andre tjenester (bruttoinvestering)	-1,9	2,5	0,4	-3,9	-8,6	2,6	3,8	-2,7
Industri og bergverk (bruttoinvestering)	1,9	-15,6	2,9	-0,1	-11,2	0,2	2,4	10,9
Annen vareproduksjon (bruttoinvestering)	18,2	-17,3	6,7	-8,9	2,1	0,9	1,9	-0,7
Boliger (husholdninger) (bruttoinvestering)	-2,7	-3,6	1,3	1,2	-1,4	1,8	-0,6	0,3
Offentlig forvaltning (bruttoinvestering)	1,0	-6,2	0,9	-1,8	2,1	10,5	-9,1	5,5
Anskaffelser minus avhendelse av verdigjenstander	0,6	9,1	-1,1	-47,6	-81,0	-3,2	48,9	284,9
Lagerendring og statistiske avvik	98,1	47,1	-29,8	-47,2	-56,0	8,5	232,8	-62,8
Bruttoinvestering i alt	5,6	-0,1	-2,2	-7,9	-6,5	3,7	5,7	-3,6
Innenlandsk sluttanvendelse	1,2	0,2	-0,1	-9,5	-5,5	3,5	5	0,5
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendring)	-0,2	-1,1	0,9	-8,3	-4,6	3,7	3,1	2,1
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	0,4	-1,0	0,1	-2,1	-1,3	3,2	-0,9	1,8
Eksport i alt	0,1	-4,2	1,6	-0,6	-8,4	-1,2	2	5,6
Tradisjonelle varer (eksport)	0,5	-3,9	1,6	-2,0	-4,1	-5,1	0,8	5,7
Råolje og naturgass (eksport)	0,0	-11,4	5,9	1,1	-3,0	0,7	2,5	2,7
Skip, plattformer og fly (eksport)	-44,6	192,8	-92,0	..	-80,6	20,7	92	56,1
Tjenester (eksport)	0,8	2,1	0,2	-6,5	-15,3	0,6	1,3	8,2
Samlet sluttanvendelse	0,9	-1,0	0,3	-7,1	-6,4	2,2	4,1	1,8
Import i alt	2,7	-2,0	-0,7	-11,1	-14,1	2,9	7,7	4,4
Tradisjonelle varer (import)	2,5	-1,0	-1,1	-3,5	-9,4	1,2	10,7	5,8
Råolje og naturgass (import)	9,7	-14,0	-12,4	-19,9	-1,2	-26,2	15,3	-40,3
Skip, plattformer og fly (import)	30,2	-9,6	7,4	-9,1	-49,8	164,6	4,2	-73,1
Tjenester (import)	0,9	-2,1	0,2	-23,0	-21,0	-0,1	0,9	15,8
Bruttonasjonalprodukt, markedsverdi ¹	0,3	-0,7	0,7	-5,7	-3,9	2	3,1	1,1
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge, markedsverdi ¹	-0,3	0,0	0,4	-7,0	-4,6	2,4	3,7	1,1
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart ²	3,9	-4,9	2,5	2,1	-0,4	-0,3	-0,2	1
Bruttoproduct Fastlands-Norge, basisverdi	-0,4	0,4	0,2	-6,7	-4,8	2,4	3,6	0,5
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning (bruttoproduct)	-0,7	0,3	0,3	-6,7	-5,1	1,8	3,3	0,8
Industri og bergverk (bruttoproduct)	0,4	-0,7	0,1	-3,7	-3,3	-1,1	-0,9	0
Annen vareproduksjon (bruttoproduct)	-3,9	2,7	0,9	-4,2	-0,2	0,9	2,5	1,1
Tjenester inkl. boligjenester (bruttoproduct)	-0,1	-0,2	0,2	-7,9	-6,7	2,6	4,2	0,8
Offentlig forvaltning (bruttoproduct)	0,3	0,7	-0,2	-6,7	-3,9	3,9	4,5	-0,3
Produktavgifter og -subsidiar	0,3	-2,1	1,8	-8,8	-2,8	2,7	4,7	4,8

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi.² Omfatter utvinning av råolje og naturgass, rørtransport og utenriks sjøfart.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.6. Makroøkonomiske hovedstørrelser 2010-2023. Regnskap og prognoser. Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Prognoser			
											2020	2021	2022	2023
Realøkonomi														
Konsum i husholdninger mv	3,8	2,4	3,5	2,8	2,1	2,7	1,1	2,2	1,9	1,5	-7,2	7,9	4,7	3,5
Konsum i offentlig forvaltning	2,2	1,1	1,5	1,0	2,7	2,4	2,3	1,9	1,4	1,7	1,5	2,1	2,0	1,6
Bruttoinvestering i fast realkapital	-6,4	7,5	7,5	6,3	-0,3	-4,0	3,9	2,6	2,8	6,1	-5,7	-1,5	1,8	2,9
Utvinning og rørtransport	-8,0	11,4	14,6	19,0	-1,8	-12,2	-16,0	-5,4	1,9	12,8	-3,1	-10,1	1,1	7,3
Bruttoinvestering Fastlands-Norge	-6,4	5,0	7,4	2,9	0,4	-0,2	9,0	6,8	3,0	4,3	-6,2	0,7	2,0	2,0
Næringer	-9,2	1,1	10,5	-3,2	-0,7	-2,8	12,6	9,2	6,8	5,6	-9,8	-1,3	2,4	3,6
Bolig	-1,6	17,0	10,9	5,3	-1,4	3,2	6,6	7,3	-6,2	-0,9	-6,9	3,4	3,1	1,7
Offentlig forvaltning	-5,3	1,1	-1,8	11,8	4,5	0,2	6,4	2,6	7,5	7,5	0,0	1,3	0,4	-0,1
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ¹	1,2	2,5	3,7	2,3	1,9	2,0	3,1	3,1	2,0	2,2	-4,7	4,6	3,4	2,6
Ekspert	0,6	-0,8	1,7	-1,8	3,4	4,3	1,1	1,7	-0,2	1,5	-4,1	4,2	5,1	3,7
Ekspert av tradisjonelle varer	3,3	-0,1	-0,2	1,3	3,1	6,9	-8,6	1,7	2,0	4,9	-7,3	4,3	6,3	5,0
Ekspert av råolje og naturgass	-6,9	-5,6	0,5	-5,5	2,7	2,1	4,9	5,1	-4,8	-4,3	7,4	6,5	3,4	2,2
Import	8,4	3,9	2,9	5,0	2,0	1,9	2,7	1,9	1,9	5,2	-13,0	4,3	5,9	4,4
Import av tradisjonelle varer	9,2	4,6	2,2	1,8	1,9	2,8	-0,2	3,8	3,2	5,7	-5,0	1,1	3,5	2,9
Bruttonasjonalprodukt	0,7	1,0	2,7	1,0	2,0	2,0	1,1	2,3	1,3	1,2	-1,9	3,7	3,0	2,6
BNP Fastlands-Norge	1,9	1,9	3,7	2,3	2,2	1,4	0,9	2,0	2,2	2,3	-3,2	3,6	2,9	2,7
BNP Industri og bergverk	2,1	1,7	2,0	3,3	2,8	-4,6	-4,2	0,0	0,8	3,2	-4,9	3,7	5,0	2,4
Arbeidsmarked														
Utførte timeverk i Fastlands-Norge	0,2	1,7	1,7	0,4	1,4	0,7	0,6	0,3	1,8	1,8	-3,0	2,0	1,5	0,8
Sysselsatte personer	-0,3	1,4	2,0	1,1	1,0	0,5	0,3	1,2	1,6	1,6	-2,0	0,4	1,4	1,2
Arbeidsstyrke	0,6	1,3	1,5	1,2	0,7	1,5	0,2	-0,2	1,4	1,0	-0,1	-0,1	0,9	0,9
Yrkesandel (nivå)	71,7	71,5	71,4	71,2	70,7	71,0	70,4	69,7	70,2	70,5	70,1	69,9	70,3	70,7
Arbeidsledighetsrate (nivå)	3,8	3,4	3,3	3,8	3,6	4,5	4,7	4,2	3,8	3,7	4,9	4,5	4,3	4,1
Priser og lønninger														
Årslønn	3,7	4,2	4,0	3,9	3,1	2,8	1,7	2,3	2,8	3,5	2,0	2,3	3,5	3,6
Konsumprisindeksen (KPI)	2,5	1,2	0,8	2,1	2,0	2,1	3,6	1,8	2,7	2,2	1,5	2,9	2,1	2,3
KPI-JAE ²	1,4	0,9	1,2	1,6	2,4	2,7	3,0	1,4	1,6	2,2	3,1	2,2	2,1	2,2
Ekspertpris tradisjonelle varer	4,5	5,8	-1,9	2,7	3,4	2,0	4,0	5,2	5,9	0,3	-2,4	1,9	3,3	2,6
Importpris tradisjonelle varer	0,0	4,0	0,3	1,4	4,3	4,6	1,7	3,5	4,5	2,5	2,4	1,9	1,8	2,1
Boligpris	8,2	8,0	6,8	4,0	2,7	6,1	7,0	5,0	1,4	2,5	3,2	3,9	2,7	3,1
Inntekter, renter og valuta														
Husholdningenes disponible realinntekt	2,8	4,3	4,4	4,0	2,3	5,4	-1,6	2,0	1,5	3,2	2,0	1,8	1,8	2,2
Husholdningenes sparerate (nivå)	3,7	5,8	6,9	7,2	7,7	9,8	6,9	6,6	5,9	8,0	15,1	9,7	7,4	6,6
Pengemarkedsrente (nivå)	10,0	11,5	8,9	7,0	6,8	5,1	4,3	3,6	4,3	6,2	0,7	0,3	0,6	1,0
Utlånsrente, rammelån (nivå) ³	3,4	3,6	3,9	4,0	3,9	3,2	2,6	2,6	2,7	3,0	2,5	1,9	2,2	2,5
Realrente etter skatt (nivå)	0,1	1,3	2,1	0,8	0,8	0,1	-1,6	0,1	-0,7	0,2	0,4	-0,5	-0,3	-0,1
Importveid kronekurs (44 land) ⁴	-3,7	-2,4	-1,2	2,2	5,3	10,5	1,8	-0,8	0,1	2,9	6,5	-1,5	0,0	0,0
NOK per euro (nivå)	8,01	7,79	7,47	7,81	8,35	8,95	9,29	9,33	9,60	9,85	10,69	10,67	10,67	10,67
Utenriksøkonomi														
Driftsbalansen (milliarder kr) ⁵	281	346	374	317	341	250	138	152	252	145	124	113	140	147
Driftsbalansen i prosent av BNP	10,8	12,4	12,6	10,3	10,8	8,0	4,5	4,6	7,1	4,1	3,6	3,1	3,6	3,6
Utlandet														
Ekspertmarkedsindikator	11,1	6,1	1,1	1,9	4,8	5,3	3,9	5,6	3,8	2,6	-15,8	10,0	7,7	4,4
Konsumpris euro-området	1,6	2,7	2,5	1,4	0,4	0,2	0,2	1,5	1,8	1,2	0,3	0,8	1,5	1,9
Pengemarkedsrente, euro (nivå)	0,8	1,4	0,6	0,2	0,2	0,0	-0,3	-0,3	-0,3	-0,4	-0,6	-0,6	-0,3	0,0
Råoljepris i dollar (nivå) ⁶	80	111	112	109	100	53	45	55	72	64	42	43	46	48
Råoljepris i kroner (nivå) ⁶	485	622	650	639	627	431	379	452	583	564	395	388	415	434

¹ Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i fast kapital i Fastlands-Norge.² KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer.³ Gjennomsnitt for året. Utlånsrente, rammelån med pant i bolig.⁴ Positivt fortegn innebærer depresiering.⁵ Driftsbalansen uten korreksjon for sparing i pensjonsfond.⁶ Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Informasjon t.o.m. 9. september 2020 er benyttet.